

Collegium Nobilium Croaticum

GLASNIK

HRVATSKOGA PLEMICKOG ZBORA

HERALD
OF CROATIAN NOBILITY ASSOCIATION

Svezak/Volumen 12 Broj/Number 1 Listopad/October 2015

Sadržaj / Contents 12./2015.

- 3 PROSLOV / *Foreword*
- 4 POZIV NA SVEČANU SJEDNICU VPV POVODOM DVADESET GODINA RADA I JESENJEG ZASJEDANJA CILANE / *Invitation to the Solemn Session of the Great Nobiliary Council of the Croatian Nobility Association in Occasion of Twenty Anniversary of Work and Autumn Session of CILANE* (Predsjednik Marko pl. Mladineo)
- 6 WELCOME SPEACH / *Pozdravna riječ* (Predsjednik Marko pl. Mladineo)
- 8 15. IZBORNA SJEDNICA VPV / *15th Session of the Great Nobiliary Council of the Croatian Nobility Association* (Kancelar Goran pl. Borelli)
- 17 15. IZVANREDNA SJEDNICA VPV / *15th Special Session of the Great Nobiliary Council of the Croatian Nobility Association* (Kancelar Goran pl. Borelli)
- 23 DVADESETA OBLJETNICA HRVATSKOGA PLEMIČKOG ZBORA / *Two Twentieth Anniversary of the Croatian Nobility Association* (Predsjednik Marko pl. Mladineo)
- 40 POVODOM DVADESETE OBLJETNICE HRVATSKOGA PLEMIČKOG ZBORA / *On the Occasion of the twentieth Anniversary of the Croatian Nobility Association* (Kancelar Goran pl. Borelli Vranski)
- 43 NAŠI NOVI ČLANOVI / *New members of CNA* (Herold Zlatko pl. Barabaš)
- 48 CROATIAN NOBILITY IN THE MIDDLE AGES. ORIGINS, STRUCTURES, DEVELOPMENT / *Hrvatsko plemstvo u srednjem vijeku. Podrijetlo, struktura i razvoj* (dr. sc. Damir Karbić)
- 59 SPOMENICA – DRUGI DIO / *Memories – PART TWO* (Kažimir pl. Jellačić Buzinski)
- 77 HRVATSKI ZNANSTVENICI PO RODU PLEMIĆI / *Croatian scientists noblemen* (prof. dr. sc. Paula i mr. sc. Ivo Durbešić)
- 97 SISAČKA BITKA 1593. GODINE U SVJETLU OSMANSKIH OSVAJANJA BANOVINE TIJEKOM 16. STOLJEĆA / *The battle near Sisak in 1593, in light of the Ottoman winning Banovina during the 16th century* (doc. dr. sc. Hrvoje Kekez)
- 111 DRUŠTVENE VIJESTI / *Social news* (Ivo pl. Durbešić)
- Društvena priznanja
  - CILANE Meeting
  - Predavanje u Koriji
  - Tiskane knjige naših članova
  - In memoriam

GLASNIK HRVATSKOGA PLEMIČKOG ZBORA
HERALD OF CROATIAN NOBILITY ASSOCIATION

Glasilo Hrvatskoga plemićkoga zbora za popularizaciju znanosti s recenzijom
Croatian nobility association official journal for popularizing science with review

ISSN 1845-9463 URL: <http://plemstvo.hr>

Izdavači / *Publishers*
HRVATSKI PLEMIČKI ZBOR / *CROATIAN NOBILITY ASSOCIATION*
Teslina 13/1 Zagreb, Croatia
za izdavača predsjednik Marko pl. Mladineo / *for publisher president Marko pl. Mladineo*
&
Laser plus Brijunska 1a Zagreb Croatia
za izdavača Branko pl. Cindro / *for publisher Branko pl. Cindro*

Dosadašnji glavni urednici / *Past editor in Chief*
Branko pl. Cindro
Vladimir pl. Kurelec

Glavni urednik / *Editor in Chief*
Ivo pl. Durbešić

Urednički odbor / *Editorial Board*
Zlatko pl. Barabaš, Goran pl. Boralli, Branko pl. Cindro, mr. sc. Ivo pl. Durbešić, doc. dr. sc. Marija Karbić prof.
dr. sc. Marjanović-Kavanagh, dr. sc. Ivan Mirnik i Marko pl. Mladineo

Tehnički urednik / *Technical Editor*
Branko pl. Cindro

Jezični savjetnici / *Language Advisors*
Ivan Martinčić, prof

Adresa uredništva / *Editorial Office Address*
Hrvatski plemićki zbor / *Croatian nobility association*
Teslina 13/1 Zagreb, Hrvatska, Croatia

Glasnik izlazi jednom godišnje / *Herald is published annually*

Puni je tekst na <http://plemstvo.hr> / *Full text is available on http://plemstvo.hr*

Tisak časopisa pomoglo je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske /
This volume is financially supported by the Ministry of Science, Education and Sport of the Republic of Croatia

Grafička priprema, obrada i tisak / *Prepress processing and printing*
LASERplus d.o.o. & DENONA d.o.o.
Brijunska 1a, Zagreb, Croatia

listopad 2015. / *October 2015*

Naklada / *Printed in*
250 primjeraka / *250 Copies*

Zamjena je poželjna / *Exchanges appreciated*
Godišnja je pretplata 200 kn, za članove uključeno u članarinu
Subscription is 25 €, for Societ y members included in membership fee

Opremu tekstova obavlja uredništvo. Za sadržaj poimence potpisanih priloga odgovorni su njihovi autori. Oni ne iskazuju obvezno stav Hrvatskoga plemićkoga zbora. Objavljeni prilozima u Glasniku HPZ-a autorski su zaštićeni. Iznimka su sadržaji i novosti iz HPZ-a.

Namjena časopisa

Glasnik Hrvatskoga plemićkoga zbora, časopis za popularizaciju znanosti, glasilo je HPZ-a u kojem se objavljuju popularni znanstveni i stručni članci iz područja povijesti i kulture hrvatskog plemstva. Pored znanstvenih radova objavljuju se kratka znanstvena priopćenja, pregledni članci, stručni radovi, komentari, pisma uredništva i uredništvu, bibliografija, biografija, prikazi knjiga te izvještaji o radu Zbora.

Proslov / Foreword

Jedan od tri osobito važna uspjeha i priznanja Hrvatskom plemićkom zboru u dvadeset godina rada jest i to da je naš *Glasnik* Ministarstvo za znanost, obrazovanje i športa uvrstilo među one časopise koje novčano pomaže kao časopis za popularizaciju povijesne znanosti. To nam omogućuje da uz dosta volonterskog rada i našeg vjernog stalnog donatora i člana utemeljitelja Branka pl. Cindre uspijevamo od 2005. održavati kontinuitet izlaženja svake godine te održati i unapređivati kvalitetu.

Časopis već godinama ima i stalnu formu, namijenjen da prikazuje rad Zbora, ali i da donosi probrane članke, koji su održani kao predavanja na našim mjesečnim sastancima, a u sklopu naše tradicionalne tribine »Uloga plemstva u očuvanju i održavanju hrvatske nacionalnosti i državnosti«.

Ovaj broj časopisa izlazi u posebnoj prilici: Hrvatski plemićki zbor slavi 20 godina rada, ali istovremeno se održava i Jesenje zasjedanje delegata i Sekcije mladih CILANE – Commission d'information et de liaison des associations nobles d'Europe. Zato su i neki tekstovi na engleskom s hrvatskim sažetkom.

O radu Zbora posebno treba istaknuti članke kao što su *Riječ dobrodošlice* i *Dvadeset godina rada Zbora* predsjednika Marka pl. Mladinea, a od povijesnih članaka svakako prikaz srednjovjekovne povijesti hrvatskoga plemstva dr. sc. Damira Karbića. No i ostali članci također zaslužuju pažnju. Nastavak *Mememoara* Kazimira pl. Jellačića Bužinskog, s prikazom burnih godina hrvatske povijesti sredinom 19. stoljeća svakako je zanimljiv članak. Lijepi prikaz bitke kod Siska s Osmanlijama doc. dr. sc. Hrvoja Kekeza svakako pripada među istaknuta predavanja na našoj *Tribini*. O znanstvenicima plemićima bilo je također zanimljivo predavanje Paule i Ive Durbešića, a u dodatku su posebno prikazani znanstvenici članovi Zbora.

Bilo još zanimljivih predavanja, npr. Dubravko pl. Jelačić Bužimski pročitao je svoju priču *Plava krvna zrnca*, zanimljiva predavanja održali su dr. sc. Agneza Szabo i doc. dr. sc. Marija Karbić i dr. Nadamo se da ćemo još koje od tih predavanja objaviti u idućem broju.

Glavni urednik
mr. sc. Ivo pl. Durbešić

Poštovane obitelji, plemkinje, plemići i prijatelji, gospođe i gospodo!

Temeljem članka 28. statuta Hrvatskoga plemićkog zbora

čast mi je pozvati Vas na

Svečanu sjednicu Velikoga plemićkog vijeća Hrvatskoga plemićkog zbora

a povodom 20 godina rada

Jesenje zasjedanje CILANE

Commission d'information et de liaison des associations nobles d'Europe

Sjednica će se održati u Zagrebu u

STAROJ GRADSKOJ VIJEĆNICI GRADA ZAGREBA

Čirilometodska ulica 5 u subotu 17. listopada 2015. u 9.00 sati

Sadržaj i dnevni red

- 8.30–9.00 Okupljanje – registracija sudionika
- 9.00–9.45 **SVEČANI DIO SJEDNICE ZAJEDNO S DELEGATIMA CILANE**
Hrvatska himna
Otvaranje sjednice i pozdravne riječi (engleski)
Predsjednik HPZ, *Marko pl. Mladineo* i sažetak 20 godina HPZ (engleski)
Kordinator CILANE, *Mr. Johan Grotenfeld* (engleski)
Predavanje dr. sc. *Damir Karbić: Osvrt na povijest hrvatskog plemstva* (engleski)
- 9.45–10.15 Pauza
- 10.15 PROGRAM RADA RADNIH TIJELA SJEDNICE
Posebno delegati CILANE, članovi VPV i Sekcija mladih CILANE
- 10.15–12.00 **SVEČANO VELIKO PLEMIČKO VIJEĆE HRVATSKOGA PLEMIČKOG ZBORA**
Izbor radnih tijela sjednice
Dvadeset godina postojanja HPZ
Predsjednik: *Marko pl. Mladineo*
Dodjela plaketa povodom 20. godišnjice rada
Kancelar: *Goran pl. Borelli* – izvještaj o radu plemićkog zbora
Rizničari: *Davor pl. Požojević* i *Adriana markiza Bona* – *Završni račun 2014.*
Herold: *Zlatko pl. Barabaš* – prijedlog za prijem novih članova
Predsjednik nadzornog odbora: *Žarko pl. Gazzari* – izvještaj
Predsjednik suda časti: *Miroslav pl. Prelogović* – izvještaj
- 12.00–12.15 Kratka pauza za osvježanje
- 12.15–12.45 Svečano uručenje povelja novim članovima
Predsjednik *Marko pl. Mladineo*, kancelar *Goran pl. Borelli* i herold *Zlatko pl. Barabaš*
- 12.45 Himna Hrvatskog plemićkog zbora
Završetak Sjednice
- 20.00–24.00 Svečana večera i ples u muzeju *Mimara*, Rooseveltov trg 5

Predsjednik Zbora:

(Marko pl. Mladineo)

Noble families, ladies and gentlemen!

On the grounds of article 28th of the Statutes of the Croatian nobility association

I have the honour to invite you to the

Solemn session of the Great Nobiliary Council of the Croatian Nobility Association

on the occasion of the 20th anniversary of its foundation.

and Autumn Session CILANE

Commission d'information et de liaison des associations nobles d'Europe

The Session will be held in Zagreb

at Old Town Hall of Zagreb Čirilometodska street 5

on Saturday October 17th 2015, with the beginning at 9 AM

Contents and Agenda

- 8.30–9.00 Gathering and registration of participants
- 9.00–9.45 **SOLEMN PART OF THE SESSION TOGETHER WITH DELEGATES CILANE**
Croatian Anthem,
Opening of the Session, welcome speech and summary about 20 years of CNA work (in English)
President: Marko de Mladineo
Welcome speech
Coordinator CILANE, Mr. Johan Grotenfeld
Lecture – Croatian medieval nobility - the origin, structure and development (in English)
Dr. sc. Damir Karbić Institute for history Croatian academy of science and art
- 9.45–10.15 Short break for refreshment
- 10.15 Agenda of the session working bodies
(Delegates Cilane, members of GNC and Youth CILANE section)
- 10.15–12.00 **SOLEMN SESSION OF THE GREAT NOBILIARY COUNCIL OF THE CROATIAN NOBILITY ASSOCIATION**
Observe a minute of silence for our dead members
Election of the Working Bodies of the Session
Twentieth Anniversary of the Croatian nobility association
Division of thanksgiving in the occasion of the 20th anniversary of its foundation.
President: Marko de Mladineo
Report on the work of the Association since the last session of the Great Nobiliary Council,
Canceller: *Goran de Borelli*
Treasurers: *Davor de Pozojević* and *Adriana de Bona*,
Herald, Report on membership: *Zlatko de Barabaš*
Report of the Supervisory Board *Žarko de Gazzari*
Report of the Court of Honour: *Miroslav de Prelogović*
- 12.00–12.15 Short break for refreshment
- 12.15–12.45 Solemn presentation of diplomas to new members
President Marko de. Mladineo, cancellor Goran de Borelli and herold *Zlatko de Barabaš*
- 12.45 Anthem of the Croatian Nobility Association
End of the Session
- 20.00–24.00 Gala Dinner and dance at Museum *Mimara* Roosevelt square 5

President

Marko de Mladineo

Sunday, the 18th October at 10 am Holy Mass in the Cathedral

Welcome Speech

Pozdravna riječ

Marko de Mladineo

President

Ladies and Gentlemen!

We are honoured to welcome the present Cilane members and delegates who chose this year Zagreb for the Autumn session of the nobility organization.

I also greet all present CNA members and honoured guests who participate in the celebration of the twentieth anniversary of our Association.

We had the honour to become regular members of CILANE last year in Budapest and we are proud to have the honour to organize this year's autumn session in our country.

It is my privilege to welcome our Coordinator Mr. Johan Gotenfelt and express our gratitude for the help and advice in organizing this meeting in Zagreb with our delegate Mr. Branko Cindro.

CNA has been founded in November 1995 by a small group of 13 aristocrats, descendants of the noble Croatian families. The Association was founded as a national association of the Croatian nobility.

As our Association has no political ambitions, we are registered in the Register of associations as cultural and historical one recognized by the Croatian Constitution.

The aim of the Association is to gather all descendants of the Croatian nobility who retained their respect for tradition and love for their country.

The Association does not aim at privileges because it considers that they are not in accordance with a democratic society. Therefore, CNA is ready to cooperate with the Croatian state, Church, and cultural institutions in its activities. It has to be an open, two-way cooperation, based upon mutual respect and acknowledgment of its independence.

From the beginning we maintain periodical meetings and in addition we organize monthly lectures by eminent experts in the fields of history and culture in cooperation with the Croatian Institute for History, with the intention to draw the attention of younger generations to Croatian turbulent history in which our ancestors defended their homeland.

We have our web site www.plemstvo.hr in Croatian as well as in English.

Annually we publish our journal *Glasnik* with summary in English and we are preparing the Golden Book of the Noble Families of the CNA.

The Association maintains itself from membership fees, donations and in rare case state subvention.

We have to be conscious that the complete wealth of Croatian noble families has been confiscated after the II World War. Most of the noblemen were imprisoned and executed as public enemies. Some were deported and expelled from the country so we have no more rich or wealthy members.

In the twentieth century, the Croatian nobility was abolished in a rough way from the political scene. The state was led by only one party. There was no freedom of speech or free media. That regime lasted for half a century. That was too long.

Social discrimination against nobility in a period of less than a century has obscured the memory of the Croatian nobility's merits in the previous millennial period. These dimmed and distorted images have not yet been cleared up.

It is common knowledge that it is Croatian nobility's merit to having created a shield to defend Europe from the Ottoman Empire. Unfortunately in these battles Croatian nobility lost a large number of its warrior-members whose merits their descendants want to save from oblivion.

We hope that gradually in the future the misunderstandings and falsehoods about the merits of the Croatian nobility, which were the result of the worldview in the 20th century, will be eliminated.

It is quite a different attitude in most other European countries, regarding their nobility. Although in them nobility was also abolished, but it was done with full respect and realistic evaluation of its historical role. In these countries, the nobility was abolished not because it was a public enemy, but because it was the result of the development of parliamentary democracy. So new forms of advanced civil society replaced the previous ones that in centuries before were prevalent in feudal society. And wherever nobility was abolished by democratic mode of proceeding, it still maintains its position in diplomacy, banking, economy and so on. In some countries, single persons are allowed to carry out noble titles, without any privileges, as a sign of respect for the tradition.

In connection with that, the Croatian Nobility Association has as its goal to intensify its activities of rectifying the interpretation of Croatian history. It means that it tries to change the false view about the social role of the nobility in the past centuries.

Unfortunately, because of public opinion in Croatia, most mass media nowadays describe the nobility mainly in terms of glamour and snobbery, and less in terms of understanding, respect, admiration or recognition of its historical merits.

Since we have become members of the EU and also members of CILANE, thanks to our nobility, we have acquired conditions to re-appear there, where we had in the historical sense, already left an indelible mark.

Consequently we want to continue to accentuate the merits and pride of the historic personalities of our nobility, without the burden of worldviews of the twentieth century, as do other European nations who are not burdened by such worldviews.

In these efforts CILANE would be for us a great support, as our membership in this reputable European Nobility Association should help CNA to be recognized and accepted in the actual democratic society.

We do not want to forget the historical truth, that over a thousand years the European nobility was a crucial factor connecting historical peoples in the construction of modern Europe.

Petnaesta izborna sjednica Velikog plemićkog vijeća

15th session of the Great Nobiliary Council
of the Croatian Nobility Association

Goran conte Borelli

kancelar

Petnaesta sjednica Velikoga plemićkog vijeća povodom devetnaest godina rada Zbora održana je u Zagrebu u Zlatnoj dvorani Hrvatskog instituta za povijest 25. listopada 2014. Skup je započeo Hrvatskom himnom u 11 sati. Otpjevao ju je ženski vokalni ansambl »Petrus« s voditeljicom Jasminom Augustić, a nakon toga izvele su još rukovet prelijepih hrvatskih pjesama. Crvenom ružom i licitarskim srcem zahvalili smo im na svečanom uvodu.

Predsjednik Marko pl. Mladineo otvorio 15. Izbornu sjednicu VPV-a. povodom 19 godina rada te pozdravio plemenite obitelji, članice i članove i goste. Posebno se zahvalio

Sudionici
15. izborne sjednice
VPV pred početak
Sjednice /
Participants
15th election session
GNC before the start
of the sessions

ravnateljici Hrvatskog instituta za povijest, dr. sc. Jasni Turkalj, koja nam je omogućila održavanje ove Sjednice u prostorijama Instituta. Zahvalio se i predsjedniku Skupštine grada Zagreba Darinku Kosoru i Skupštini grada Zagreba na pokroviteljstvu.

U pozdravnom govoru predsjednik je podsjetio sve prisutne na osnovnu misiju naše udruge: *...povezivanje hrvatskih plemićkih obitelji da bi služili domovini i svojim rodoslovljima svjedočili kontinuitet državnosti njegujući povijesne vrednote i plemićke tradicije, a sve to kao svoj dug predcima koji su za stečene zasluge dobili plemićke titule uz naše geslo: »Što pređi ti namriješe, zasluži da zaista tvoje bude«.*

Potom je minutom šutnje odana počast svim članovima koji nisu više s nama. U ovoj godini napustili su nas: Milivoj pl. Grisogono, Ludvig pl. Raizner, Marijo pl. Festetić, Te-reza pl. Kačić Bartulović. Pokoj vječni i trajno sjećanje odnosilo se i na bezbroj Hrvata koji su dali svoj život za domovinu, a posebno u Domovinskom ratu.

Nakon svečanog uvoda predložen je i potom jednoglasno prihvaćen dnevni red. Za radno predsjedništvo predloženi su i potom jednoglasno izabrani: predsjednik Marko pl. Mladineo, Marijan pl. Maroja, Ivan pl. Celio Cega, Branko pl. Cindro te zapisničar Goran pl. Borelli, za kandidacisko-izbornu komisiju Mladen pl. Trupčević, a za ovjervitelja zapisnika Petar pl. Rakamarić.

Predsjednik je pozdravio goste na sjednici:

- doc. dr. sc. Mariju Karbić, predstavnicu domaćina, predsjednicu znanstvenog savjeta Hrvatskog instituta za povijest,
- dožupana Plemenite općine Turopoljske, Josipa Čurčića,
- primarijusa dr. Josipa Gjurovića, predsjednika Hrvatske bratovštine »Bokeljska mornarica 809« i udruge Bokelja,
- mr. sc. Renatu Husinec s Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima i predsjednicu ogranka Matice hrvatske Križevci sa suprugom Franjom Husinec.

Naša počasna članica doc. dr. sc. Marije Karbić, predsjednica znanstvenog savjeta domaćina, Hrvatskog instituta za povijest pozdravila je skup i navela nekoliko zanimljivih podataka o razvoju Instituta.

U ime najavljenog gosta, koordinatora CILANE-a, mr. Johana Grotenfelta, koji nije mogao doći radi smrtnog slučaja u obitelji, Petra pl. Maroja pročitala je prijevod pisma upućenog sjednici VPV-a:

»Dragi sudionici 15. izborne sjednice Velikog plemićkog vijeća, drage dame i gospodo. Moram izraziti veliko žaljenje jer ne mogu doći na Vašu izbornu sjednicu zbog neodgodivih obiteljskih razloga. Želim uputiti pozdrave svima Vama, s ovim riječima, koje će Vam biti pročitane:

Prije svega želio bih se zahvaliti predsjedniku Vaše udruge gospodinu Marku pl. Mladineu na pozivu na ovu Izbornu sjednicu.

Velika je čast za mene kao novoizabranog koordinatora da zaželim Hrvatskom plemićkom zboru srdačnu dobrodošlicu kao šesnaestoj članici CILANE-a. Vaš Hrvatski plemićki zbor jednoglasno je 4. listopada ove godine u Budimpešti izabran za novog člana od delegata ostalih 15 zemalja članica. Izražavam veliku zahvalnost i pri-

znanje svim onima koji su bili uključeni u prikupljanju dokaza za svih 68 obitelji članica Vaše udruge.

A sada da Vas malo pobliže upoznam sa CILANE-om:

CILANE je osnovan 1959. od udruga plemstva koje zastupaju Francusku, Njemačku, Rusiju i Belgiju. Sada se sastoji od šesnaest samostalnih nacionalnih udruga plemstva, od koje se svaka smatra jedinim predstavnikom plemstva u svojoj zemlji. Zemlje koje su se pridružile prije Hrvatske su bile Mađarska i Malta. Ciljevi CILANE prije svega su kulturološki, ali veliki broj članica udruženja također ima i dobrotvorne ciljeve. Konkretno, CILANE želi održavati razumijevanje identiteta plemstva na temelju povijesne i pravne točnosti te promicati tradicionalne plemenite vrijednosti kao dinamičan resurs u sadašnje vrijeme. CILANE je učinkovito sredstvo za povezivanje i razmjenu informacija između članica udruženja, razvijajući odnose prijateljstva i uzajamnosti te organiziranjem razmjene između članova pojedinih udruga. Međutim, CILANE ne funkcionira kao konfederacija te nema namjeru govoriti u ime europskog plemstva u cjelini.

Naše plemićke udruge postoje unutar nacionalnih okvira s vlastitom prošlošću i CILANE poštuje identitet udruga od kojih se sastoji. Stoga se sva pitanja rješavaju u dobroj harmoniji i uzajamnom uvažavanju.

Trenutačno imamo dvije zemlje na čekanju za članstvo u CILANE: Španjolsku i Poljsku. Finska je članica od 1997. godine, a ja sam finski delegat već 11 godina, tri godine kao zamjenik koordinatora i sad tri tjedna kao koordinatorski predstavnik za CILANE.

Sastanci delegata zemalja članica održavaju se dva puta godišnje. Jedan u proljeće u Parizu, gdje CILANE ima svoje glavno sjedište i sastanak u jesen, koji se održava u jednoj od ostalih zemalja članica. Delegati okupljeni na našem sastanku u Budimpešti izrazili su nadu da će Vaš savez razmotriti organiziranje sastanka svih zemalja članica već iduće jeseni. To će biti idealna prilika za predstavljanje Vaše udruge svim ostalim članicama. Također, to bi moglo dati posebnu važnost kada Vaša udruge slavi svoju 20. obljetnicu postojanja.

Biti ćemo jako sretni ako Vam možemo pomoći u planiranju i organiziranju tog prvog susreta svih zemalja u Hrvatskoj. Svake treće godine u jesen kongres se održava u jednoj od zemalja članica. Svi članovi svih udruga mogu sudjelovati u kongresima. Posljednji kongres je, kao što znate, bio prije 3 tjedna u Budimpešti, s oko 250 sudionika te 6 predavanja, koja su obuhvatila povijest istočno-europskog plemstva.

Kongres uvijek završava svečanim balom. Nakon kongresa u Budimpešti sudionici su imali i mogućnost sudjelovati u šestodnevnom putovanju u Transilvaniju.

Ostale aktivnosti CILANE-a:

Međunarodni vikendi što ih organiziraju od mladih za sudionike od 18 do 35 godina starosti. CILANE ima vlastitu web stranicu www.cilane.eu s ažuriranim programom, prezentacijama o svim udrugama članicama i informacije o nadolazećim događajima i aktivnostima. Na našoj stranici za nekoliko tjedana i Vaši će se članovi moće registrirati te dobiti svoju lozinku nakon što odgovorna osoba Vaše udruge da svoj pristanak, odnosno potvrdi Vas kao člana Hrvatskoga plemićkog zbora.

Još jednom, zaista mi je žao što ne mogu prisustvovati Vašoj izbornoj sjednici i iskoristiti priliku ponovo posjetiti Vašu prelijepu zemlju. Bio sam dva puta u Hrvatskoj, ali samo u lovu u šumama u blizini Slavenskog Broda.

Želim Vašoj udruzi i svim članovima sve najbolje i vrlo uspješnu 15. izbornu sjednicu.

Sa štovanjem, Johan Grotenfelt, Koordinator CILANE-a«

Potom su slijedili, kako je to bilo i najavljeno dnevnim redom, izvještaji o radu koje su podnijeli dužnosnici Zbora

1. Predsjednik Marko pl. Mladineo podnio je izvješće o radu Zbora za razdoblje od 13. do 15. Sjednice
Potpuni tekst objavljen je u Glasniku Hrvatskog plemićkog zbora 2014, 11: 12–15.
2. Herold Zlatko pl. Barabaš u svom izvještaju predložio je da se dosadašnji pridruženi članovi (zbog promjena u Statusu) proglašavaju za počasne te dao prijedlog novih redovnih i pridruženih članova.

Herold Zlatko pl. Barabaš čita obrazloženje za prijem novih članova / Herold Zlatko pl. Barabas read explanation for admission of new members

Prema Statutu i Pravilniku o članstvu članovi Zbora mogu postati oni koji pripadaju rodovskom plemstvu, plemstvu dobivenom od hrvatskih kraljeva odnosno od legitimnih nasljednika njihovih tj. ugarskih kraljeva, austrijskih careva i mletačkih duždeva kao i oni dobiveni od drugih kraljeva ako ih je potvrdio Hrvatski Sabor. Naši članovi dokazuju legitimnost i kontinuitet priloženim dokumentima.

Heraldičkoj komisiji za prijem u članstvo Hrvatskog plemićkog zbora u sastavu: Bran-ko pl. Cindro, Kornel pl. Kallay i herold Zlatko pl. Barabaš, dostavljeno je od 11. svibnja 2013. do 15. kolovoza 2014., tj. do njezina posljednjeg zasjedanja, ukupno 17 pravovaljanih zahtjeva za redovnim članstvom u Zboru. Pozitivno je riješeno svih 17 zahtjeva.

Naglašeno je da od prije postoji još nekoliko zahtjeva, ali oni su zbog nepotpunosti odbijeni. Primitljiva su još dva zahtjeva i njihova se dokumentacija dopunjava.

Komisija se sastala u spomenutom razdoblju šest puta. Zahvaljujemo našim članovima i vanjskim suradnicima koji su nam pomagali u tumačenju i provjeri dokumentacija.

Heraldička komisija na temelju čl. 11 Statuta i Pravilnika o članstvu predložila je nove članove na potvrdu Plemićkom stolu. Plemićki je stol na sjednici 13. listopada 2014. prihvatio prijedlog komisije.

U ime Plemićkog stola predloženi su Velikom plemićkom vijeću da se prime u članstvo sljedeće novi:

redovni članovi:

1. Marija pl. Oršić de Slavetić iz Osijeka
2. Ljiljana pl. Nutrizio iz Splita
3. Julka pl. Arnerić iz Splita
4. Dorothea Murković pl. Puškarić iz Zagreba
5. Vanda pl. Borelli iz Zagreba
6. Filip pl. Borelli iz Zagreba
7. Matija pl. Borelli iz Zagreba
8. Marcel pl. Jellačić iz Zagreba
9. Nikola pl. Jellačić iz Zagreba
10. Nikola Kallay de Nagy-Kallo iz Zagreba
11. Marko Kallay de Nagy-Kallo iz Zagreba
12. Radovan pl. Marjanović Kavanagh iz Zagreba
13. Marin grof Gozze iz Dubrovnika
14. Anđelko pl. Mladineo iz Splita
15. Lada pl. Mladineo iz Splita
16. Vlatka pl. Mladineo Gogić iz Splita
17. Frane pl. Mladineo iz Splita

Novi članovi s predsjednikom / *New members with the president*

u status počasni članovi

prof. dr. sc. Antun Mihanović iz Zagreba
dr. iur. Milan Vuković iz Zagreba
doc. dr. sc. Marija Karbić iz Zagreba
dr. sc. Ivan Mirnik iz Zagreba

u status pridruženi članovi:

Mr. sc. Renata Peroš iz Zadra
Ivana Celio-Cega iz Zagreba

**3. Izvještaj rizničara Davora pl. Pozojevića,
Financijski izvještaj za 2014 godinu**

Prihodi	
članarine i upisnine	38.821
MZOS za časopis	14.000
donacije	5.954
ukupno	<u>58.775</u>

Rashodi	
troškovi materijala	557
telefon i pošta	2.786
troškovi prostora	16.690
troškovi tiska	14.504
intelektualne usluge	5.661
oglasi	771
službeni putovi	12.446
reprezentacija	6.825
ostali	<u>2.598</u>
ukupno	62.619

4. U izvještaju predsjednika suda časti Miroslava pl. Prelogovića, navedeno je da u proteklom razdoblju Sud časti nije imao spornih slučajeva te se stoga Sud nije sastajao.
5. Član nadzornog odbora Petar pl. Rakamarić podnio je pismeno izvješće u kojem je Nadzorni odbor utvrdio pregledom poslovanja a isudjelovanjem na sjednicama radnih tijela Zbora da je rad Zbora bio u skladu sa Zakonom o udrugama, sa Statutom i Pravilnicima Zbora.

Nakon podnesenih izvještaja redovni članovi Velikog plemićkog vijeća prihvatili su jednoglasno aklamacijom podnesene izvještaje i posebno primili u članstvo sve predložene nove članove.

Nakon podnesenih izvještaja Ženski gudački kvartet društvenog orkestra Hrvatskog glazbenog zavoda izveo je glazbeni *intermezzo* u izvedbi :

I. violina	doc. dr. sc. Nada Lang,
II. violina	prof. dr. sc. Božena Šarčević,
viola	dr. Blanka Brezovec Cvetnić,
violončelo	prof. dr. sc. Mihaela Britvec,

U daljnjem radnom dijelu Sjednice nakon što su prihvaćeni svi izvještaji dana je razrješenica dosadašnjim dužnosnicima Zbora.

Prijedlog novih dužnosnika za razdoblje od 2014.–2017. dao je predsjednik kandidacione komisije Mladen pl. Trupčević:

Marko pl. Mladineo	predsjednik
Branko pl. Cindro	prvi zamjenik predsjednika
Marijan pl. Maroja	drugi zamjenik predsjednika

Plemićki stol

Goran pl. Borelli	kancelar
Dorothea pl. Murković Puškarić	tajnik
Zlatko pl. Barabaš	herold
Davor pl. Pozojević	rizničar
Adriana markiza Bona	blagajnik i knjižničar
Davor pl. Ivanišević	notar
Josip degl' Ivellio	suradnja s udrugama
Ivo pl. Durbešić	glavni urednik
Vlatko pl. Ivanišević	web master
Petra pl. Maroja	koordinator za mlade
Mladen pl. Trupčević	bez portfelja
Kornel Kallay de Nagy Kalo	suradnja s ograncima
Petar pl. Rakamarić	bez portfelja
Frane pl. Vrkljan	ogranak Opatija
Marko pl. Mladineo	ogranak Split
Marijan pl. Maroja	ogranak Zadar
Snježana pl. Barabaš-Seršić	ogranak Osijek

Sud časti

Miroslav pl. Prelogović	predsjednik
Fani pl. Celio Cega	član
Tomislav pl. Kurelec	član

Nadzorni odbor

Žarko pl. Gazzari	predsjednik
Gaja pl. Pozojević	član
Kamilo pl. Benković	član

Ovlašteni potpisnici

Marko pl. Mladineo
Branko pl. Cindro
Goran pl. Borelli

Za novog senatora izabran je Ivan pl. Celio Cega

Glasovanjem je jednoglasno podržan prijedlog za izbor novih dužnosnika, a u njihovo se ime ponovno predsjednik Marko pl. Mladineo zahvalio članovima na povjerenju.

Marko pl. Mladineo je iznio program rada za razdoblje 2014.–2017.

Potpuni tekst objavljen je u Glasniku Hrvatskog plemićkog zbora 2014, 11: 10–11.

Slijedila je stanika za osvježenje. Nakon stanike pozdravio je skup podžupan Plemenite općine Turopolje Josip Čurčić. Naveo je da postoje razlozi za produbljenje suradnje s HPZ-om, uključujući i moguće učlanjenje Plemenite općine Turopoljske ili njezinih članova u HPZ. Posebno je pozdravio članstvo HPZ-a u CILANE kao važan doseg.

U nastavku sjednice slijedila je svečanost primanja novih članova. Prianje su vodili herold Zlatko pl. Barabaš, kancelar Ivan pl. Celio Cega i predsjednik Marko pl. Mladineo,

Predsjednik je potom pročitao riječi zavjeta novih članova:

»Svojim potpisom potvrđujemo pred predsjednikom, kancelarom i heroldom, te članicama i članovima Velikog plemićkog vijeća Hrvatskoga plemićkoga zbora, svoju slobodnu volju kojom prihvaćamo Statut i Etički kodeks Zbora kojima ćemo se ravnati dok god smo članovi Zbora te koje ćemo poštovati i provoditi u svom svakodnevnom životu uvijek misleći na uzvišene Goetheove riječi »Što pređi ti namriješe, zasluži da zaista tvoje bude«

Potom je herold, Zlatko pl. Barabaš pojedinačno predstavio svaku od novoprimljenih obitelji te posebno svakog novog člana. Novo primljena članica ili član su potpisali prihvaćanje navedenog zavjeta te primili povelju kao dokument o posebnom pravu punopravnoga člana te našu insigniju, znak Hrvatskoga plemićkoga zbora.

Predsjednik je čestitao novim članovima ovim riječima:

»Čestitam našim novim članovima koji su ovim svečanim činom preuzeli skrb o zaštiti povijesne baštine, uz nastojanje da istraže i spase od zaborava povijesna događanja u kojima su sudjelovali njihovi predci. Preporučujem im kao članovima HPZ da se u svakodnevnom životu ponašaju časno i svojim ugledom pridonesu ugledu HPZ kako bi dostojanstveno i ponosno nosili plemićku titulu, uvijek svjesni da su je stekli rođenjem, a zaslugom svojih predaka.«

U ime novoprimljenih članova skupu se obratio akademik Nikola Kallay de Nagy-Kallo. Posebno je govorio u ime osnivača prvotnog Hrvatskoga udruženja plemstva, Marcela pl. Jellačića Buzinskog, izv. prof. Marina grofa Gozzea, prof. dr. sc. Radovana Marjanovića Kavanagha i svoje osobno. Istaknuo je da je do njihova odvajanja od prvotnog HPZ-a došlo zbog neslaganja oko zahtjeva za dokumentiranim plemstvom i plemićkim naslovima te su osnovali Hrvatsko udruženje plemstva koje se nakon nekoliko godina zbog neaktivnosti ugasilo. Prateći rad sadašnjeg HPZ-a ustanovili su da su otklonjeni svi razlozi neslaganja, što je našlo potvrdu u primanju HPZ-a u međunarodnu asocijaciju plemićkih društava CILANE. Na poziv Plemićkog stola odlučili su se pridružiti HPZ-u, držeći da više nema prepreka te da bez rezerve, s punim povjerenjem i optimizmom pristupaju. Nikola Kallay de Nagy-Kallo istaknuo je da je sada HPZ jedina udruga

Svečano uručenje povelje o članstvu Mariji grofici Oršić de Slavetić / The ceremonial delivery of membership Charter to Marija countess Oršić de Slavetić

Sudionici Petnaeste izborne sjednice VPV / Participants in the Fifteenth election session of the GNC

hrvatskoga plemstva koja legalno zastupa hrvatsko plemstvo u međunarodnoj asocijaciji plemstva CILANE.

Sjednica VPV-a zatvorena je riječima predsjednika Marka pl. Mladinea:

»Došli smo do kraja ove naše današnje svečanosti. Neka nas uvijek prate plemnite i humane nakane ovoga našega plemićkog Zbora u boljitku i rastu naše domovine, našega naroda i naše kulture. Na kraju zaključimo ovu ceremoniju svečanim pjevanjem himne Hrvatskoga plemićkog zbora«

Odsvirana je himna Hrvatskog plemićkog zbora. Bilo bi dobro da svi članovi nauče njezine riječi do iduće sjednice VPV te da je svi zajedno složno otpjevamo.

Nakon završene Sjednici svi sudionici okupili su se ispred zgrade radi zajedničkog fotografiranja.

U sklopu svečanosti povodom sjednice VPV organizirana je večera u hotelu Palace. Na večeri su bila 53 naša člana, članovi obitelji i prijatelji.

U organizaciji sjednice Velikog plemićkog vijeća pored dužnosnika Zbora posebno su se istakli Vlatko pl. Ivanišević, Matija pl. Pozojević i Tvrtko pl. Ivanišević.

Petnaesta (izvanredna) sjednica Velikog plemićkog vijeća

15th Session of the Great Nobiliary Council
of the Croatian Nobility Association

Goran conte Borelli

kancelar

Budući da je izdan novi Zakon o udrugama i da je rok za prilagođavanje do 1. listopada 2015., odlučeno je da se sazove izvanredna sjednica s jednom točkom dnevnog reda: prilagođenje Statuta novom Zakonu.

Redovna godišnja sjednica Velikog plemićkog vijeća već je ranije zakazana za 17. listopada 2015., i to kao posebno svečana sjednica povodom dvadeset godina rada, ali i kao Jesenji sastanak delegata Europskog udruženja Cilane europske asocijacije plemstva u kojem je HPZ od 2014. također član.

Nastoji se da sve sjednice Velikog plemićkog vijeća ne budu samo u Zagrebu, nego i u drugim povijesnim gradovima Hrvatske, a u dogovoru i na prijedlog gradonačelnika Križevaca Branka Hrga, određeno je mjesto održavanja sjednice u Križevcima 24. travnja 2015. Taj dan jest dan grada Križevaca, pa je HPZ svojom sjednicom uveličao taj dan, a Križevčani našu sjednicu.

Križevci su još od 1252. godine odlukom bana Stjepana slobodan kraljevski grad, a u njemu su održavani i hrvatski državni sabori. Križevci su važno trgovačko središte sjeverozapadne Hrvatske i stoljećima sjedište važne županije.

Da cijeli program bude još svečaniji, dolazak na Dan grada Križevaca najavila je predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović.

Grad Križevci stavio je Hrvatskom plemićkom zboru besplatno na raspolaganje Gradsku vijećnicu.

Svim članovima mjesec dana prije bio je dostavljen Statut na kojem je intenzivno radila komisija za statut predvođena notarom Plemićkog stola Davorom pl. Ivaniševićem.

Slika 1.
Predsjedništvo
Sjednice VPV /
Presidency of the
15th Sessions GNC*

Iz Zagreba je bio organiziran autobus koji nas je dovezao na mjesto sastanka nakon ugodne vožnje i u razgovoru uz čaj, crnu kavu i već legendarne slance Darinke Celio Cega.

Sastanak je počeo u 10 sati Hrvatskom himnom i na poziv predsjednika Zbora Marka pl. Maldinea minutom šutnje na spomen u ovoj godini preminulim našim članovima Nikoli Kallayu de Nagy Kallo, Eduardu pl. Tartagliji i Aleksandru pl. Aranickom, svim dosad preminulim našim članovima, svim braniteljima poginulim u Domovinskom ratu i svim plemićima kroz povijest poginulim u obrani domovine.

Usvojen je prijedlog predsjednika o sastavu radnog predsjedništva: Ivo pl. Durbešić, Branko pl. Cindro, Goran pl. Borelli (zapisničar) i Fani pl. Celio Cega (ovjervitelj zapisnika).

Slika 2. Sudionici
Sjednice VPV /
Participants of the
GNC Session
Foto V. Ivanišević

Slika 3.
Mr. sc. Renata
Husinec drži
predavanje /
MSc. Renata
Husinec is holding
a lecture

Petar pl. Rakamarić, član Plemićkog stola, izvijestio je predsjednika o broju nazočnih članova s pravom glasa (redoviti članovi), kojih je bilo 30. Predsjednik je utvrdio da ne postoji propisan kvorum te je po Statutu bilo potrebno pričekati 30 min.

Za to vrijeme mr. sc. Renata Husinec održala već prije dogovoreno predavanje: *Priilog proučavanju križevačkog plemstva* u kojem su bili izneseni podatci o povijesti starog grada Križevaca, o sudjelovanju plemstva u nastajanju i razvoju grada, Navedena su bila i najznačajnija imena i djela plemića koji su u tim procesima sudjelovali. Nadamo se da ćemo u idućem Glasniku objaviti cijeli tekst.

Nakon predavanja predsjednik je utvrdio da je, u skladu s važećim Statutom, sjednica Velikog plemićkog vijeća relevantna s postojećim brojem nazočnih članova.

Skup je u ime domaćina biranim riječima pozdravio Ivan Vuk zamjenik gradonačelnika Branka Hrga.

Skupu je kao gost prisustvovao prof. dr. sc. Josip Gjurović predsjednik udruge *Bokeljska mornarica 805*.

Na poziv predsjednika notar Davor pl. Ivanišević iznio je obrazloženje i prijedlog izmjene Statuta.

Ustav Republike Hrvatske (članak 43.) jamči *pravo slobodnog udruživanja građana* radi zauzimanja za socijalna, gospodarska, politička, nacionalna, kulturna i druga uvjerenja i ciljeve. Ta sloboda udruživanja je nužna za funkcioniranje suvremenih demokracija.

Donošenjem Zakona o udrugama 2001. godine učinjen je prvi korak u navedenom pravcu. Ipak tijekom više od desetljeća primjene Zakona uočen je niz problema u njegovoj primjeni zbog čega je bilo potrebno donijeti novi Zakon.

Donošenje ovog Zakona bila je obveza prema našoj *nacionalnoj strategiji* stvaranja poticajnog okruženja za jačanje civilnog društva u Republici Hrvatskoj. To civilizacijsko dostignuće Republika Hrvatska prihvatila je kao važan cilj unijevši ga u Ustav i prije ulaska u Europsku uniju.

Slika 4. Notar Davor pl. Ivanišević obrazlaže promjene Statuta / *Notar Davor pl. Ivanišević explained the changes of the Statute*

Zato je temeljni cilj Zakona *jačanje odgovornosti udruga* za zakonito, demokratsko i transparentno funkcioniranje udruga kao najvažnijih društvenih oblika civilnog društva Republike Hrvatske, odnosno za ukupnu demokratizaciju hrvatskog društva.

Naime, nedovoljno jasne odredbe o upravljanju udrugom, članstvu, sazivanju skupštine u slučaju isteka mandata, poštivanju načela demokratskog zastupanja, neprecizne odredbe o nadzoru, a posebno, složen postupak likvidacije, odnosno brisanja udruga u slučajevima kada su one prestale postojati, samo su najvažnije od manjkavosti postojećeg Zakona.

Sve to ima za posljedicu da se danas služimo netočnim podatkom, da postoji 50 tisuća udruga i da ih je u cijelom razdoblju postojanja izbrisano samo 800, što ni približno ne odgovara stvarnom stanju, jer je broj udruga koje na osnovi postojećih zakonskih propisa stvarno egzistiraju znatno manji. Razlog za takav nesklad je, što je veliki broj udruga u međuprostoru između postojanja i nepostojanja, a izlaz iz takve situacije nije administrativno jasno definiran.

Zato je jedna od najvažnijih odredbi novog Zakona ona koja se odnosi na sazivanje skupštine u slučaju isteka mandata i s tim u vezi *izboru i opozivu likvidatora*. (članak 40. Statuta) kao i o načinu raspolaganja imovinom nakon brisanja udruge iz registra.

U vezi sa članstvom, novi zakon propisuje da je udruga obvezna voditi popis svojih članova u elektroničkom ili drugom obliku i to pod prijetnjom prekršajne sankcije, na način da taj popis sadrži podatke o osobnom imenu, datumu rođenja, datumu pristupanja udruzi, OIB-u, kategoriji članstva, te datumu prestanka članstva. Popis članova uvijek mora biti dostupan svim članovima i nadležnim tijelima, na zahtjev. (članak 15 Statuta).

Financijsko poslovanje definirano je novim propisima o računovodstvu neprofitnih organizacija. U tim propisima izričito se navodi da su udruge dužne voditi

poslovne knjige i sastavljati financijska izvješća prema propisima koji vrijede za neprofitne organizacije.

Zakon upućuje i na način financiranja projekata od općeg interesa iz državnog proračuna jedinica lokalne uprave i fondova Europske unije, što će se urediti posebnom uredbom koja će propisati i način kontrole namjenskog trošenja sredstava.

Zakonom je dodatno elaborirana *javnost registra udruga*. Tako će ubuduće u Registru udruga biti javno dostupni svi relevantni podatci o radu udruge što će se detaljnije propisati Pravilnikom koji će donijeti ministar uprave. Također je predviđeno da u Registru udruga putem poveznice s Registrom neprofitnih organizacija, javno budu dostupna izvješća o financijskom poslovanju što će pridonijeti transparentnosti djelovanja udruga za opće dobro.

Ovim Zakonom *poostrena je i odgovornost osoba ovlaštenih za zastupanje*, za zakonitost rada udruge, za podnošenje godišnjeg financijskog izvješća skupštini i za dostavljanje zapisnika s redovite sjednice skupštine nadležnom uredu uprave. Ovaj Zakon upućuje da su udruge dužne voditi poslovne knjige i sastavljati financijska izvješća prema propisima kojima se uređuje vođenje računovodstava neprofitnih organizacija.

Novim zakonom preciziraju se *nadležnosti obavljanja nadzora*. (članak 37) Primaran nadzor povjeren je članovima udruge, upravni nadzor Ministarstvu uprave, inspeksijski nadzor nadležnim ministarstvima, a financijski nadzor nad financijskim poslovanjem i podnošenje propisanih izvješća, Ministarstvu financija.

Za unutarnji, tj. primarni nadzor nadležna je sama udruga. Svaki član ako smatra da je povrijeđen zakon, Statut ili neki od internih pravilnika ovlašten je upozoriti nadležno tijelo udruge i tražiti očitovanje, a u slučaju ako se udruga ne oglasi, podnosi se tužba općinskom sudu.

I najzad zakon propisuje i *nove obrasce zahtjeva* za upis u Registar udruga i obrasce zahtjeva za upis promjena u navedeni Registar.

I na kraju, treba reći da autori ovog Zakona smatraju da se njime čine bitni pomaci u normativnom okviru za djelovanje udruga u Republici Hrvatskoj, te da će se njime u potrebnoj mjeri ispuniti obveze koje proistječu iz Nacionalne strategije stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva.

Provedeno je glasovanje o prihvatanju novog statuta. Uz 1 glas protiv i 1 suzdržan glas Statut je prihvaćen. Novi statut stupit će na snagu nakon što ga odobri i prihvati nadležno državno tijelo.

Također je posebno predložen likvidator Branko pl. Cindro i jednoglasno izabran.

Nakon potvrde Odjela za udruge Grada Zagreba pročišćeni tekst bit će objavljen na našoj WEB stranici.

Kancelar je obavijestio nazočne o odluci Plemićkog stola da se u članstvo primi mr. sc. Renata pl. Husinec i dr. med. Franjo pl. Husinec. Svečani prijem održat će se u listopadu u Zagrebu.

U zaključnoj riječi predsjednik je pozvao članove HPZ-a na iduću sjednicu Velikog plemićkog vijeća koja će se održati u Zagrebu 17. listopada 2015.

Slika 5. Pozdravni govor predsjednice
Republike Hrvatske / Welcome speech by
the President of the Republic Croatia

Sjednica je završena pjevanjem himne Hrvatskoga plemićkog zbora.

Nakon završetka sjednice sudionici su prešli u Hrvatski dom gdje je u 12 sati započela svečanost povodom Dana grada. Održano je više lijepih pozdravnih govora te kulturno umjetnički program. Posebno predsjednice Republike Hrvatske.

U 13 i 30 predsjednica Republike Hrvatske otvorila sportske igre mladih, a zatim je u 14 sati otvorila novu zgradu knjižnice. Potom je za sve uzvanike bio organiziran domjenak.

Zbog nesporazuma u organizaciji posjet crkvi Sv križa sa slikom Otona Ivekovića o krvavom Križevačkom saboru nije uspio. No ostaje želja da još jednom posjetimo lijepi grad. Križevce i njihove drage građane

Na kraju posebno želimo zahvaliti na srdačnom dočeku i mogućnosti održavanja Sjednice Velikog plemićkog vijeća u Gradskoj vijećnici Križevaca i sudjelovanju na Danu grada Križevaca gradonačelniku Branku Hrgu i mr. sc. Renati Husinec.

Povratak u Zagreb istim autobusom uz čavrljanje i razmjenu dojmova o provedenom dojmljivom danu prošao je također ugodno i brzo.

Slika 6. Sudionici VPV pred
crkvom Sv. Križa / Participants
GNC in front of church St.. Cross

Dvadeseta obljetnica Hrvatskoga plemićkog zbora

The Twentieth Anniversary of the Croatian nobility Association

Marko pl. Mladineo

Uvod • Introduction

Ove godine navršava se dvadeseta obljetnica od osnutka Hrvatskoga plemićkog zbora koji okuplja zakonite potomke hrvatskih plemićkih obitelji po neprekinutoj muškoj liniji te njihove supruge. HPZ je tada osnovala grupa od trinaest potomaka plemićkih obitelji iz gotovo svih krajeva Hrvatske predvođena prvim predsjednikom prof. dr. sc. Nikolom pl. Cindrom.

Nakon tri godine priprema Osnivačka skupština održana je 16. listopada 1995.

Težnja osnivača je bila da se objedine potomci plemićkih obitelji iz svih krajeva Hrvatske koji su iz povijesnih razloga pripadali raznim državama. To plemstvo, svojim korijenima u hrvatskom praplemstvu, naglašava jedinstvo hrvatskoga državnoga teritorija

Prvi predsjednik
prof. dr. sc. Nikola pl. Cindro
potpisuje povelju novom članu
HPZ-a /

*The first president
prof. dr. sc. Nikola pl. Cindro
signed new member charter*

te svojim kontinuiranim rodoslovljima potvrđuje kontinuitet **hrvatske državnosti u političkom, duhovnom, vojnom i kulturnom smislu na cijelom području Hrvatske.**

Hrvatsko plemstvo bilo je kroz stoljeća isključivi politički dio naroda.

Međutim ta njihova uloga nije povijesno-politički dovoljno istražena. Zbog toga je uloga Hrvatskoga plemićkoga zbora da pomogne u rasvjetljavanju važnosti plemstva tijekom njegova povijesnog razdoblja kao nositelja političkih, vojnih, gospodarskih i kulturnih aktivnosti, a radi općeg društvenog napretka.

Kroz stoljeća teške borbe za hrvatsku državnu i nacionalnu opstojnost samo su stjegonoše plemstva bili ona jedina moguća konstanta, pod kojima se razvijala hrvatska narodna svijest u borbi za goli narodni opstanak. Zato HPZ ima zadaću osvijetliti niz potisnutih, zapostavljenih i prisilno zaboravljenih čimbenika u povijesti. Time je HPZ preuzeo zadaću da plemstvu, koje je kroz stoljeća nepravedno marginalizirano, povрати izvorno i časno mjesto u našem narodu.

Prizivajući zasluge svojih predaka u obrani domovine, mnogi naši članovi bili su sudionici Domovinskog rata, gdje su se istakli, te su bili članovi elitnih jedinica HV. Za svoje zasluge dobili su državna odlikovanja i unapređeni su u više činove.

U razdoblju od dvadeset godina dosta je toga urađeno u postizanju osnovnoga cilja udruge, ali i na popratnim organizacijskim i inim poslovima.

Načela, statut, strategija razvoja, pravilnici i etički kodeks **• *The principles, statutes, development strategies, regulations and code of ethics***

Naši su utemeljitelji napisali načela Hrvatskoga plemićkoga zbora na temelju kojih se razvijaju sve akcije. Prva i osnovna načela jesu:

- *Hrvatski plemić je uvijek služio i treba služiti rodu i plemenu svom – dakle naciji. Još je Petar Zrinski jasno uzviknuo »Ja sam Hrvat«.*
- *Svojim plemićkim rodoslovljima vjerodostojno svjedočiti povijesni kontinuitet hrvatske državnosti i nacionalnosti,*

a zaključena su našim motom

*Plemstvo dobiveno davnom zaslugom predaka prenosi se rođenjem,
ali učvršćuje se odgojem i potvrđuje životom.*

Ta načela bila su osnova za izradu Statuta koji je dopunjavan odnosno prilagođavan potrebama života i rada Hrvatskoga plemićkoga zbora odnosno propisima triju zakona o udrugama.

Statut započinje

Mi potomci hrvatskih plemićkih loza odani domovini, vjerni tradiciji, osnivamo na neograničeno vrijeme Hrvatski plemićki zbor i donosimo ovaj statut na temelju sljedećih odrednica

- pravo na postojanje plemstva zasniva se na plemenskom, državnom i obiteljskom kontinuitetu hrvatskog naroda, na poveljama hrvatskih i europskih institucija, kuća i vladara, te na trajnom subjektivitetu hrvatske države;
- pridržavanje plemićke obveze zasnovane na moralnim načelima hrvatskog i sveeuropskoga plemićkoga kodeksa.

Ovim Statutom određuje se naziv, sjedište, područje djelovanja, ciljevi i zadatci, zastupanje, članstvo, organi upravljanja, financiranje i prestanak rada Zbora.

Na temelju Statuta izrađeni su i pravilnici o: radu Velikog plemićkog vijeća, himni, članstvu, ograncima, stegovnom postupku te etički kodeks.

Na sjednici Velikoga plemićkog vijeća 17. svibnja 2003. usvojena je Strategija razvoja temeljena na Statutu i načelima Zbora:

- okupljanje potomaka hrvatskoga plemstva oko HPZ-a,
- svjedočenje povijesnog značaja plemstva u Hrvatskoj,
- pokretanje istraživačkih projekata *Hrvatsko plemstvo u očuvanju hrvatske državnosti i nacionalnosti kao i nositelja kulturnih i znanstvenih nastojanja hrvatskog naroda*,
- organiziranje druženja članova HPZ-a kroz mjesečne domjenke, predavanja, posjete izložbama i povijesnim mjestima i dr.,
- suradnja sa srodnim plemićkim udrugama u drugim zemljama kao i učlanjenje u Europsku udruhu plemstva,
- suradnja sa srodnim udrugama i institucijama,
- promicanje izdavačke djelatnosti kroz izdavanje Glasnika HPZ, Zbornika plemstva bibliografije o plemstvu i dr.,
- održavanje plemićkog informacijskog sustava na web stranicama na internetu,
- održavanje skupova, okruglih stolova, kolokvija »in situ« na aktualne teme o hrvatskom plemstvu,
- djelovanje u svim manifestacijama koje promiču važnost hrvatskog plemstva,
- prikupljanje donacija za djelovanje HPZ-a.
- ostala djelovanja od interesa HPZ-a skladno Statutu HPZ-a.

Sastavnice strategije djelovanja Zbora razrađuju se godišnjim planovima.

Sjednice Velikog plemićkog vijeća • *The Meetings of Great Nobiliary Council*

Najviši organ upravljanja Hrvatskoga plemićkoga zbora jest Veliko plemićko vijeće (Skupština) koja okuplja sve članove Zbora i sastaje se jednom godišnje. Taj je sastanak otvorenog tipa te mu mogu prisustvovati osim članova i simpatizeri Zbora. Izvršni organ Zbora je Plemićki stol koji broji 17 članova i sastaje se svakog mjeseca, s pauzom tijekom ljetnih mjeseci te razmatra tekuća pitanja i donosi odluke u svojoj nadležnosti. Ostali organi Zbora jesu Nadzorni odbor, Sud časti i Senat. Predsjednik Zbora predstavlja udruhu i imenuje ga VPV na mandat od tri godine.

Svečano uručenje članske povelje novom članu / *The ceremonial delivery of the membership charters to new member*

Svojim članovima Hrvatski plemićki zbor dodjeljuje povelju prilikom prijema u članstvo. Novi se članovi primaju na sastanku Velikoga plemićkog vijeća uz propisani protokol. Tom prigodom članovima se ujedno dodjeljuje članska iskaznica i značka s osobnim brojem, a članovi se vlastoručnim potpisom obvezuju poštivati Statut i etički kodeks Zbora.

Do sada je održano šesnaest sjednica Velikog plemićkog vijeća pretežno u Zagrebu, ali i u Ninu, Kninu, Splitu Zadru, Ozlju i Križevcima.

Pregled svih sjednica dan je u tablici 1.

Tablica 1. Sjednice Velikoga plemićkog vijeća / *Table 1. Meetings of the Gret Nobiliary Council*

broj sjednice	datum	mjesto održavanja	vrst sjednice	sjedište
	22. 01, 1994.	Klub sveučilišnih nastavnika	(osnivačka)	Basaričekova 22
0	16. 10. 1995.	Zagreb	osnivačka	Privatna adresa predsjednika Nikole pl. Cindre Vlaška 95
1	4. 5. 1996.	Zgrada grada Nina	redovna	
2	24. 5 1997.	HIP Zlatna dvorana Zagreb	redovna	
3	24. 10. 1998.	Zgrada grda Knina	redovna	
4	15. 5. 2000.	Arheološki muzej Zagreb	izborna	
5	27. 10. 2001.	Samobor	redovna	
6	17. 5. 2003.	Hrvatski povijesni muzej Zagreb	redovna	Zajednica Nijemaca
7	9. 4. 2005		izborna	Palmotićeve 20
8	4. 3 2006	HIP Zlatna dvorana Zagreb	svečana	Hrvatska Paneuropska unija Jurišićeva 1a
9	21. 4. 2007.	Starogradska vijećnica Split	redovna	
10	12. 4. 2008.	Hrvatski povijesni muzej Zagreb	izborna	
11	25. 4. 2009.	Gradska vijećnica Zadar	redovna	
12	15. 11. 2010.	Hotel Palace Zagreb	redovna	Teslina 13/1
13	5. 11, 2011.	HIP Zlatna dvorana Zagreb	izborna	
14	11. 5. 2013.	Ozalj	redovna	
15	25. 10. 2014.	HIP Zlatna dvorana Zagreb	izborna	
16	24. 4. 2015.	Križevci	izvanredna	

Svečana večera nakon
sjednice Velikoga
plemičkog vijeća
u Zagrebu 2006. u
hotelu Palace. /
*Gala dinner after the
session of the Great
Nobiliary Council in
Zagreb – 2006 at the
Palace hotel.*

Kad održavamo sjednice Velikoga plemićkog vijeća u Zagrebu, organiziramo u zadnje vrijeme i svečane večere koje su uvijek dobro posjećene. Posebno nas veseli da tom prilikom bude dosta velik broj naših mlađih članova.

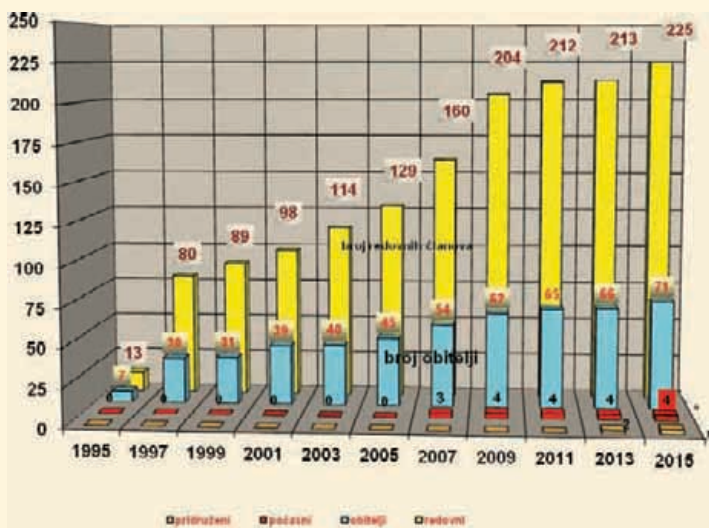

Članovi Zbora nakon sjednice VPV u Zadru 2009. / *Our members after meeting of Great Nobiliary Council in Zadar 2009th*

Članstvo • Members

Članstvo u Hrvatskome plemićkom zboru određeno je Statutom. Ono je strogo selektivno i ograničavajuće, ali moramo također biti svjesni činjenice da je zbog ratova i društvenih previranja uništeno mnogo javnih i obiteljskih arhiva koji predstavljaju izvor povijesnih podataka na temelju kojih komisija za članstvo provjerava pripadnost plemstvu svakog člana.

Danas Zbor broji 225 članova i povećava se prosječno za dvanaest članova godišnje. Na žalost, s obzirom da je prosjek godina dosta visok i veći broj naših članova nas je napustilo, dosad u ovih dvadeset godina ukupno 40. Njih se posebno sjetimo minutom šutnje prije početka svake sjednice Velikoga plemićkog vijeća, a i posjetimo neke od grobova na dan Svih Svetih u Zagrebu.

Grafički prikaz broja članova, broja obitelji, počasnih i pridruženih članova / Graphical representation of members, families, honor members and associated members during twenty years

Zanimljivo je da naše članstvo ima prosječno vrlo visoku stručnu spremu s većim brojem znanstvenika (vidi u Glasniku br. 12. članak Durbešić, P. i Durbešić, I. Hrvatski znanstvenici po rodu plemići).

Ogranci / Branches

Hrvatski plemićki zbor s puno je nade osnovao ogranke u Osijeku, Opatiji, Zadru i Splitu. U Splitu smo imali čak dva ogranka pa smo odlučili da nema potrebe da u jednom gradu djeluju dva ogranka »Split« i »Južna Hrvatska«. Stoga je donesena odluka, koju su ogranci prihvatili, da se ova dva ogranka spoje u jedan pod nazivom Ogranak »Split«. Aktivnosti su ogranaka sporadične, pokoje predavanje ili sastanak s druženjem članova. Od naših ogranaka očekivali smo više, ali osim ogranaka u Splitu nismo postigli neke rezultate. Naime, svrha je ogranaka da u svojoj sredini organiziraju susrete članova, šire

informacije o Zboru i nastoje okupiti potomke plemićkih porodica koji obitavaju u njihovoj sredini da bi nam se pridružili kao novi članovi. Taj zadatak očekujemo od ograna u buduću. No valjalo bi da se dužnosnici Zbora brinu više o ograncima i da ih barem jednom godišnje posjete.

Dužnosnici Zbora • *Association Officials*

Dužnosnici Zbora, posebno Plemićkoga stola, sastaju se pretežno svaki mjesec, osim ljeti. Na njihovim sastancima redovito prisustvuju i predsjednici Nadzornog odbora i Suda časti. Svaka sjednica ima uobičajeni protokol. Kancelar je saziva pozivom, definiranim dnevnim redom, a zaključci se zapisuju te se o zapisniku glasa idućem sastanku. Tematika sastanka jesu tekući zadaci, a napose pripreme za sjednice Velikoga plemićkog vijeća.

Ostala radna tijela Zbora Nadzorni odbor, Sud časti, Senat, Komisija za prijem novih članova, Uredništvo, Komisija za odabir predavanja te Komisija za web stanicu sastaju se povremeno rješavajući tekuće probleme iz svoga djelokruga rada

Hrvatski plemićki zbor ima svoju himnu, njezin tekst napisao Tito Bilopavlović, a uglazbio ju je naš član maestro Josip degl' Ivellio. Godine 2005. Hrvatski plemićki zbor usvojio je svoju zastavu koja je bila prvi put istaknuta na velikom plemićkom vijeću Zbora 2006. u Zagrebu.

Valja istaknuti da Zbor ima svoju posebnu arhivu s dosjeima svih svojih plemićkih obitelji (sada 71) u kojima su pohranjeni posebni dokumenti o legitimitetu i kontinuitetu svake obitelji kao i grbovi i rodoslovlja, biografije članova itd.

Također Zbor ima i svoju biblioteku u kojoj su najvažniji zbornici hrvatskog plemstva te knjige u plemstvu pojedinih krajeva Hrvatske (Like, Turopolja, Kalnika, Dubrovnika itd.)

Zbor ima svoju internet stranicu www.plemstvo.hr na hrvatskom, a dijelom i na engleskom jeziku. Naša Web stanica jedna je od najstarijih web stranica udruge, praktički od samog početka devedesetih godina, zahvaljujući našem članu Branimiru Makancu. Nju smo prošle godine inovirali. Na njoj objavljujemo sve važnije vijesti o radu Zbora, napose pozive na stanke članstva s predavanjima ali i sve Glasnike i Zbornike te Biltene, a i slike sa svih sjednica Velikoga plemićkog vijeća.

Zastava Hrvatskog plemićkog zbora / *The Flag of Croatian Nobility Council*

Tablica 2. Dužnosnici zbora / Table 2. Association of officials

Godine	1994.	1995.–2000.	2000.–2005.	2005.–2008.
Predsjednik (predsjedatelj)	Nikola pl. Cindro		Ante pl. Rendić Miočević	Ivo pl. Durbešić
Zamjenici predsjednika	Nikola Kallay de Nagy Kallo	Ivan pl. Celio Cega	Nenad pl. Cambj Ivan pl. Celio Cega	Drago pl. Antoniazzo Vlado pl. Kurelec
Kancelar				Ivan pl. Celio Cega
Protonotari	/			Zlatko pl. Barabaš Kornel Kallay de Nagy Kallo
Tajnik			Branko pl. Cindro	Nije izabran, dužnost je obavljao predsjednik
Herold	Radovan pl. Marjanović Kavanagh	Zlatko pl. Barabaš		
Rizničar	Marcel pl. Jellačić	Goran pl. Blažeković	Marijo pl. Festetić	
Webmaster	Branimir pl. Makanec			
Notar				Davor pl. Ivanišević
glavni urednik	Branko pl. Cindro			
koordinator mladih				
suradnja s udrugama	/			
koordinator ogranaka				
delegat CILANE				
članovi PS				Branko pl. Cindro
		/		Mato pl. Pažić
		Branimir pl. Puškarić	Mladen pl. Trupčević	
			Josip degl Ivellio	Branimir von Vuchetich
Predsjednici Ogranaka	/			Petar pl. Grisogono Siniša pl. Tartaglia
		Ante pl. Vusio		Marijan Maroja
			Mario pl. Festetić ml.	Snježana pl. Serčić Barabaš
		/	/	
			Vesna pl. Draganić	Frane pl. Vrkljan
Predsjednik N. o.	/		Eduard Tartaglia	Tomislav Kallay de Nagy Kallo
Predsjednik S. č.	/			Sergio pl. Zergollern
Predsjednik senata	/			Ante pl. Rendić Miočević

2008.–2009.	2010.–2011.	2011.–2013.	2013.–2014.	2014–	
		Marko pl. Mladineo			
	Marko pl. Mladineo Marijan pl. Maroja	Stipe pl. Vučetić Marijan pl. Maroja	Marijan pl. Maroja	Branko pl. Cindro Marijan pl. Maroja	
				Goran pl. Borelli	
				/	
		Goran pl. Borelli		Dorothea Murković Puškarić	
Željko pl. Valjak	Davor pl. Pozojević Adrijana pl. Bona				
Miro pl. Vučetić		Vlatko pl. Ivanišević			
Vlado pl. Kurelec	Ivo pl. Durbešić				
				Petra pl. Maroja	
				Josip degl Ivellio	
				Kornel Kallay de Nagy Kallo	
				Branko pl. Cindro	
				/	
	/				
	Barbara pl. Tartaglia	Petar pl. Rakamarić			
				Marko pl. Mladineo	
	/				
				Žarko pl. Gazzari	
	Miroslav pl. Prelogović				

CILANE / *Commission d'Information et de Liaison des Associations Nobles d'Europe*

Naše višegodišnje nastojanje da se Hrvatski plemićki zbor učlani u europsko udruženje plemstva CILANE napokon se ostvarilo prošle godine u dvorcu cara Franje Josipa u mjestu Godollo nedaleko od Budimpešte, koji se danas koristi kao muzej i akademski prostor. Tome je prethodilo prilagođavanje odredbi našeg Statuta sa statutom CILANE i Pravilnika o članstvu, koji je trebao biti prihvaćen od Komisije za prijem novih članova. Jedan od uvjeta koji nam je postavljen bilo je osnivanje Sekcije mladih tako da smo osnovali tu sekciju i kao voditelja te sekcije izabrali smo Petru pl. Maroja koja je ujedno član Plemićkog stola. Nakon usuglašavanja naših normativnih akata s odredbama CILANE, primili smo poziv na sastanak u Parizu u travnju prošle godine gdje smo prisustvovali sastanku Komisije za prijem. Nakon

što smo udovoljili svim zahtjevima ovog europskog plemićkog udruženja primljeni smo u njihovo članstvo 4. listopada 2014. kao 16. zemlja članica na Kongresu CILANE 2014 koji se održao u Mađarskoj.

Ovom našem važnom događaju pridonijela je uspješna suradnja s bivšim koordinatorom CILANE conte Bernard de Gatellier i sa članovima komisije za prijem, baronom George Freiherr von Frolichsthal i Mr. Michaelom Sayerom, te s tajnicom Omladinske sekcije, Miss Raphaelle Pinon de Quincy. Naša je želja da se uspješna suradnja s ovom europskom udrugom nastavi i s novoizabranim koordinatorom Mr. Johan Grotenfelt, koji je prošle godine preuzeo ovu dužnost. Detaljniji opis ovih događaja objavljen je u Glasniku br. 11.

Učlanjenje Zbora u evropsku asocijaciju plemstva CILANE zasigurno jedan od naših najvećih uspjeha.

Kao novi članovi ovog udruženja preuzeli smo obvezu da u ovoj godini, kada se navršava dvadeseta godišnjica od osnutka Hrvatskoga plemićkog zbora, ugostimo delegate svih zemalja članica u Zagrebu, gdje CILANE namjerava održati svoj redovni godišnji jesenji sastanak te prisustvovati našoj obljetnici.

Suradnje • Cooperation

Hrvatski plemićki zbor u svom je djelovanju otvoren suradnji s hrvatskim državnim, crkvenim i kulturnim institucijama. Ta je suradnja otvorena, dvosmjerna, temeljena na uzajamnom poštovanju i uvažavanju neovisnosti Zbora. Sumirajući je možemo biti ponosni na raznolik i brojnu suradnju koju smo ostvarili i koju negujemo.

U prošloj godini bili smo primljeni kod **predsjednika Republike Hrvatske** prof. dr. sc. Ive Josipovića kojem smo u ugodnom razgovoru predstavili Hrvatski plemićki zbor, iznijeli naše ciljeve i opisali dotadašnji rad naše udruge. Želja nam je bila da nas predsjednik uvrsti u protokol prilikom dočeka članova kraljevskih porodica Hrvatskoj, što nam je i obećano.

Predsjednik Republike Hrvatske Ivo Josipović sa članovima Zbora, predsjednikom Markom pl. Mladineom tajnikom Goranom pl. Borelli / *Croatian President Ivo Josipovic and the members of the CNA, President Mark pl. Mladineo Secretary Goran pl. Borelli*

Predsjednik Sabora Ivan Leko, veleposlanik dr. sc. Gordan Grlić Radman i generalna konzulica mr. sc. Vesna Haluga s članovima Zbora Markom pl. Mladineom, Petrom pl. Maroja i Haniom pl. Mladineo / *Parliament Speaker Ivan Leko, Ambassador Ph. D., Gordan Grlić Radman and Consul General MSc. Vesna Algar with members of the CNA Marko pl. Mladineo, Petra pl. Maroja and Hania pl. Mladineo*

Udbina, polaganje kamena temeljca za Crkvu Hrvatskih mučenika 2005. godine / Udbina, laying the foundation stone for the Church of Croatian Martyrs in 2005

Ostvarili smo kontakte s **Hrvatskim Saborom**, najprije prilikom audijencija kod predsjednika Zlatka Pavletića, Vladimira Šeksa i Ivana Leke prilikom posjeta Veleposlanstvu RH u Budimpešti prošle godine.

Imali smo također kontakte sa **Crkvom**, svojedobno s kardinalom Kuharićem i đakovačko-srijemskim biskupom mons. Ćirilom Kosom.

U Udbini je 2005. godine brojna delegacija Zbora prisustvovala polaganju kamena temeljca za crkvu Hrvatskih mučenika.

U zadnje vrijeme sudjelovali smo na obilježavanju Svjetskog dana bolesnika na Rijeci u organizaciji nadbiskupa mons. dr. sc Ivana Devčića, a tom smo prilikom smo posjetili psihijatrijsku bolnicu na Lopači, riječki Hospicij te prisustvovali koncelebriranoj Sv. Misi u crkvi Majke božje Lurdske.

U Splitu smo posjetili mons. Marina Barišića, splitsko-makarskog nadbiskupa, i generalnog vikara Splitsko-makarske nadbiskupije mons. Miroslava Vidovića, prilikom proslave Božića 2014.

Delegacija Zbora bila je nazočna svetoj misi prilikom proslave proglašenja blaženikom zadnjeg hrvatskoga kralja Karla I. Habsburškog, u crkvi Sv. Katarine u Zagrebu.

Posebno dobru, konstantnu i već desetljetnu suradnju uspostavili smo s **Hrvatskim institutom za povijest** te smo uz njihovu pomoć ostvarili do sada niz nama vrlo važnih predavanja, s kojima popunjavamo brojne povijesne praznine, a tribinom pod naslovom

Uloga hrvatskog plemstva u očuvanju i održavanju hrvatske nacionalnosti i državnosti. Osnovna je briga Zbora da osvijetli te za sada još uvijek nedovoljno osvijetljene povijesne činjenice. Tematski smo obogatili također mjesečna predavanja u

Prijem kod riječkog nadbiskupa mons. dr. sc. Ivana Devčića 2013. / Reception at the Rijeka Archbishop Mons. Dr. Sc. Ivan Devčić 2013.

našim prostorijama u Teslovoj ulici u Zagrebu, o važnim povijesnim i kulturnim sadržajima Predavanja održavaju eminentni stručni predavači. To je već postala naša tradicija i u tome ćemo ustrajati.

Inicijator i kreator znanstvenog istraživanja povijesti plemstva bio je akademik Branimir Kurelec, ali prerana smrt ga je spriječila da ravna i realizacijom tog projekta. Međutim, mi nastavljamo njegovu ideju i tijekom dvadeset godina održali smo više od sto predavanja prvenstveno eminentnih povjesničara. Uobičajeno je da se za svaki sastanak članstva pripremi po neko predavanje. Bude ih prosječno deset godišnje. **Ta predavanja smatramo vrlo uspješnom djelatnošću te je svrstavamo kao četvrti najvažniji uspjeh Zbora.**

U tim našim aktivnostima podržava nas ravnateljica Hrvatskog instituta za povijest dr. sc. Jasna Turkalj i predsjednica znanstvenog savjeta doc. dr. sc. Marija Karbić koja je i naš počasni član.

U suradnji s Hrvatskim institutom godine 2006. ostvarili smo i znanstveni kolokvij o spomenutoj temi koju je vodio tadašnji ravnatelj Instituta dr. sc. Milan Kruhek,

Vrlo često održavali smo u njihovoj prekrasnoj Zlatnoj dvorani naše sjednice Velikog plemićkog vijeća.

Surađujemo i s **Hrvatskim povijesnim muzejom u Zagreb**, (ravnateljica Ankica Pandžić) te njihovim stručnim suradnicima, a u prostorima Muzeja održali smo i nekoliko sjednica Velikoga plemićkog vijeća.

Surađujemo s **Muzejom u Trogiru** (Fani pl. Celio Cega) i **Narodnim muzeju u Zadru** (ravnateljica mr. sc. Renata Beroš)

S većim brojem **arhivskih ustanova** koje čuvaju mnogo autentičnih dokumenata i podataka o našim plemićkim rodovima, također uspješno surađujemo. Ravnatelji: prof. dr. sc. Josip Kolanović, prof. dr. sc. Stjepan Čosić, a i sadašnja ravnateljica dr. sc. Vlatka Lemić **Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu** održali su pred našim auditorijem važna povijesna predavanja o radu njihove institucije i o građi koje te institucije čuvaju.

Ne manje uspješna bila je suradnja bila je s **Hrvatskim arhivima u Splitu** (Hania pl. Mladineo), i u **Zadru** (Marijan pl. Maroja), koji su bili također predavači na našoj Tribini a inače su i naši članovi.

Uspostavili smo suradnju i sa srodnim udrugama, kao **Hrvatskim rodoslovnim društvom Pavao Riter Vitezović** (Mladen Paver), **Hrvatskim zastavoslovnim i grboslovnim društvom** (bojnik Dragutin Heimer) te s **Bratovštinom hrvatska boljkejska mornarica 809** (prof. dr. sc. Gjurović), koji su predstavili predavanjem svoje udruge a njihovi članovi posjećuju naša predavanja i skupove.

U Zagrebu imamo dobru suradnju s **Hrvatskom paneuropskom unijom**, a njihove prostorije u Jurišićevoj koristili za sastanke i stručna predavanja. Hrvatski plemićki zbor organizirao je također druženje uz obilazak Hrvatskog zagorja, s tematskim naslovom *Po dvorcima Hrvatskog zagorja* pod stručnim vodstvom i s komentarima povjesničarke potpredsjednice Hrvatske paneuropske unije prof. Nevenke Nekić. Tom prilikom posjetili smo važnije dvorce Hrvatskog zagorja od koji su neki obnovljeni, a neki su i dalje zaboravljeni iako su to spomenici koji se odnose na hrvatsku kulturnu baštinu.

Posjeta dvorcima
Hrvatskog zagorja
2007. godine
ispred dvorca
Šandora Ksavijera
Đalskog /
*Visit to the castles
of Croatian Zagorje
2007 In front of the
castle Sandor Xavier
Đalski*

U vojvođanskom mjestu **Svetozar Miletić** otvorena je u svibnju 2009. izložba *Lemeško plemstvo*. Mjesto je od davnine naseljeno pretežito Hrvatima Bunjevcima i Mađarima, a zbog brojnog plemstva u vrijeme Austro-Ugarske Monarhije steklo je i naziv Plemenite općine. Izložbom su prikazani brojni grbovi i odličja te vrijedan izbor izložaka kao spomen na dio njihove povijesti. Izložbu je svečano otvorio naš delegat Gajo pl. Pozojević. Tom prilikom ponuđena im je stalna suradnja našega Zbora, što je prihvaćeno s oduševljenjem.

S **Družbom Braća Hrvatskoga Zmaja** uspostavili smo prijateljske odnose tako da su nam omogućili 2013. godine održavanje Četrnaeste godišnje sjednice Velikog plemićkog vijeća u dvorcu Zrinskih i Frankopana u Ozlju, tom smo prigodom položili i vijenac na spomen ploču Zrinskim i Frankopanima.

Polaganje vijenca
na spomen ploču
Zrinskih i
Frankopana u Ozlju
2013. godine /
*Laying a wreath on
the memorial
plaque Zrinski and
Frankopan in Ozalj
2013*

Naša je želja da uspostavimo bližu suradnju s **Plemenitom općinom Turopolje** jer u toj plemenitoj općini žive potomci turopoljskoga plemstva koje bi smo rado primili u naše članstvo. Povodom obilježavanja Jurjevskih dana i godišnjeg sastanka **Općine** u Turopolju redovito prisustvuje i delegacija Zbora. Posjetili smo 2012. godine i Stari grad Lukavac i prisustvovali smo sajmu i proslavi s našim članom Mladenom pl. Trupčević. Naš član Tomislav pl. Kallay omogućio nam je razgledavanje kurije Modic-Bedeković iz 1805. godine danas u vlasništvu obitelji Kallay i Peroš. Kuriju su posjetili članovi Zbora i 2010. godine i bili su impresionirani očuvanim namještajem, slikama i detaljima sadržanim u interijeru.

Interijer Kurije

Delegati Plemenite općine Turopoljske prisustvuju redovito i na našim sjednicama Velikog plemićkog vijeća.

Članovi Zbora u više su navrata posjetili Veleposlanstvo Malteškog viteškog reda na poziv veleposlanika baruna Nikole pl. Adamovića Čepinskog i družili se sa članovima **Kluba prijatelja Malteškog reda**.

U Splitu smo uspjeli ostvariti suradnju i pridruženo članstvo **Europskog pokreta Split**, u čijim prostorijama već nekoliko godina organiziramo sastanke ogranka i sudjelujemo na njihovim godišnjim izložbama s našim eksponatima.

Surađivali smo i s **Hrvatskim glazbenim zavodom**, u njihovim prostorima održali smo koncerte naših članova doc. dr. sc. Tomislava i Katarine Portada i Nataše Antoniaz-zo. Potpredsjednica prof. dr. sc. Eva Sedak održala nam je lijepo predavanje o plemićima muzičarima uz audio snimke u njihovim prostorijama.

Ostvoreni su početni uspješni kontakti i s **Društvom Poljičana, Uskoka i Alkara**.

Suradnjom s **medijima** baš se ne možemo pohvaliti. Lokalne tiskovine posvete našem skupu koji redak kad održavamo sjednice Velikoga plemićkog vijeća izvan Zagreba.

Inače bili smo gosti na televiziji i to polsatnom emisijom na Z1 i na televiziji Osijek.

Prisutni smo i u medijima s člancima u Glasu koncila, Dubrovačkom vjesniku, Slobodnoj Dalmaciji i Zadarskom vjesniku, a kao zanimljivost važno je istaknuti da su članci o Zboru objavljeni u nekoliko navrata i u časopisu talijanskog plemstva »Il Mondo del Cavaliere«, Rivista Internazionale sugli Ordini Cavallereschi. To je znanstvena publikacija o povijesti viteških redova, koja se izdaje u Bologni.

Hrvatski plemićki zbor također je prisustvovao komemorativnoj svečanosti i postavi spomen-ploče Napoleonovu generalu, i hrvatskom časniku plemiću Marcu Slivarichu de Heldenbourgu, u mjestu Gignac u Francuskoj povodom obilježavanja 170. godišnjice njegove smrti. Kao opunomoćeni predstavnik HPZ-a predstavljao nas je Cloude Mladineo. Toj svečanosti bila je prisutna delegacija Hrvatskog veleposlanstva i Hrvatske vojske. To je bilo popraćeno u francuskom i u našem tisku.

Hrabrom ratniku Mileti pl. Vučetiću, koji je branio Malborghett u ratu Austrije s Napoleonom i tamo poginuo također smo nazočili, što je bilo popraćeno u austrijskim i našim tiskovinama.

Prostor – adresa • *Space and address*

Petnaest godina Zbor nije imao svoje prostorije i bio je podstanar i na privatnim adresama i u Turističkoj zajednici Zagreb, Muzeju za umjetnost i obrt, Arheološkom muzeju, Društvu Nijemaca i Hrvatskoj paneuropskoj uniji. Pisali smo bezbroj molbi i posjećivali mnoge dužnosnike u Gradskoj upravi te dobili uvijek velika obećanja, ali bez rezultata. Tek prije četiri godine uspjeli smo zaslugom naše članice Dorothee Murković Puškarić te Ivana Šikića i Gordane Mikulić u Gradskoj upravi Zagreba dobiti skromne ali za nas vrlo važne prostorije u Teslinoj ulici 13/1. Imaju samo 60 m², ali za nas vrlo važne. Pored već spomenutih uspjeha s učlanjenjem u europsko udruženje plemstva i priznanje od Ministarstva znanosti obrazovanja i sporta, to je treći **najvažnijini** uspjeh Hrvatskoga plemićkog zbora u dvadeset godina rada.

Prostor Hrvatskoga plemićkog zbora, Teslina 13/1 *Space and address of CNA*

Prostor odgovara našim potrebama i uz uređenje u koje smo investirali za nas veća sredstva, a i donacije koje smo dobili od pojedinaca privedi smo ga našim potrebama. Tu se uspješno održavaju sastanci članstva i predavanjima za do 40 sudionika, sastanci Plemičkoga stola, ali svih radnih tijela zbora. To je i naša adresa, tu su osim knjižnice pohranjeni naš arhiv i sav naš inventar: stolovi, stolci, ormari, projektor, zastave, printer, računalo, telefon itd. Imamo i malu čajnu kuhinju.

Glasnik i Zbornik • *Hearald and proceeding*

Do sada smo tiskali 11 brojeva časopisa *Glasnik*, koji prikazuje život Zbora, ali uvijek i nekoliko najboljih znanstvenih članaka o hrvatskom plemstvu, koji su održani kao predavanja na našim sastancima. Također redovno tiskamo i *Priloge za zbornik*, koji sadrže eseje o našim plemićkim obiteljima i do sada je tiskano sedam. Naša je želja izdati konačno integralno izdanje *Zbornik plemićkih obitelji Hrvatskog plemićkog zbora* ali za to nam treba pored upornosti i energije uredništva, i suradnja s plemićkim obiteljima koje su dužne prirediti takve eseje. Obitelji su pozvane da objelodane povijest svojih predaka, što je i njihov dug prema precima.

Pored učlanjenja u europsku udruhu plemstva CILANE važan je za rad Zbora **uspjeh da je naše obje publikacije Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa prihvatilo kao važne za popularizaciju povijesnih znanosti** i dvije godine primamo skromnu, ali za nas važnu financijsku pomoć za objavljivanje.

Riznica

Većina aktivnosti Zbora financirana je od članarine koja je od 100 kn na početku rada uvećana sada na 200 kn. U ovo doba krize na zamolbu pojedinih članova Plemički stol odobrava smanjenje članarine, napose mladima odnosno nezaposlenima.

No moramo konstatirati da dosta velik broj članova zanemaruje svoju obvezu koju su potpisali (pridržavanje Statuta i Pravilnika Zbora) i ne plaćaju članarinu i godinu i dvije.

Budući da nismo među udrugama koji dobivaju donacije i šakom i kapom, već samo tu i tamo mrvice, vrlo nam je važno da se članarine redovito plaćaju.

Naš godišnji budžet nikad ne premašuje sto tisuća kuna.

Morat ćemo se angažirati više kod Agencije za financiranje nevladinih udruga, od koje neke udruge dobivaju i pozamašna sredstva.

Zaključak • *Conclusion*

Ovim izvješćem obuhvaćeno je dvadeset godina našeg postojanja i prikazan je veći dio naših aktivnosti, a želja nam je da se u buduće bitno poveća broj naših članova te da naš rad bude priznat u zemlji i u inozemstvu.

Povodom dvadesete obljetnice Hrvatskog plemićkog zbora

On the Occasion of the Twentieth Anniversary
of the Croatian Nobility Association

Goran pl. Borelli Vranski

kancelar

Dvadeseta obljetnica osnivanja HPZ-a prigoda je da rekapituliramo sam smisao i svrhu postojanja HPZ-a u hrvatskom društvu. HPZ svojim postojanjem i radom pokušava sačuvati i promovirati povijesnu plemićku baštinu jer je ona dio našeg, hrvatskog identiteta i važan element hrvatske državnosti. Ako krenemo od nesporne činjenice da se identitet nekoga društva ili neke nacije formira iz njezinih povijesnih događanja, onda lako dolazimo do spoznaje da je hrvatsko plemstvo, u ulozi vodeće snage bilo, inkorporirano u sve društvene, političke, gospodarstvene, kulturne i ine procese od srednjeg vijeka do 1918. godine: Primjer nedavno preminuloga grofa Janka Vranjczyaniya-Dobrinovića, koji se 1990., zajedno s drugim hrvatskim plemićima stavio na raspolaganje novoj državi i kasnije bio ministar turizma i hrvatski veleposlanik u zemljama Beneluxa, pokazuje da se utjecaj hrvatskoga plemstva na društvena zbivanja proteže do današnjih dana. Isto se potvrđuje činjenicom da su mnogi potomci nekadašnjih plemićkih obitelji u današnjoj Hrvatskoj ugledni znanstvenici, kulturni i društveno angažirani djelatnici.

No, krenimo od osnove Ustava Republike Hrvatske u kojoj stoji:

»Izražavajući tisućljetnu nacionalnu samobitnost i državnu opstojnost hrvatskoga naroda, potvrđenu slijedom ukupnoga povijesnoga zbivanja u različitim državnim oblicima te održanjem i razvitkom državotvorne misli o povijesnom pravu hrvatskoga naroda na punu državnu suverenost, što se očitovalo:

- u stvaranju hrvatskih kneževina u VII. stoljeću;
- u srednjovjekovnoj samostalnoj državi Hrvatskoj utemeljenoj u IX. stoljeću;
- u Kraljevstvu Hrvata uspostavljenome u X. stoljeću;

- u održanju hrvatskoga državnog subjektiviteta u hrvatsko-ugarskoj personalnoj uniji;
- u samostalnoj i suverenoj odluci Hrvatskoga sabora godine 1527. o izboru kralja iz Habsburške dinastije;
- u samostalnoj i suverenoj odluci Hrvatskoga sabora o pragmatičnoj sankciji iz godine 1712.;
- u zaključcima Hrvatskoga sabora godine 1848. o obnovi cjelovitosti Trojedne Kraljevine Hrvatske pod banskom vlašću, na temelju povijesnoga, državnoga i prirodnoga prava hrvatskog naroda;
- u Hrvatsko-ugarskoj nagodbi 1868. godine o uređenju odnosa između Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije i Kraljevine Ugarske na temelju pravnih tradicija objiju država i Pragmatičke sankcije iz godine 1712.;
- u odluci Hrvatskoga sabora 29. listopada godine 1918. o raskidanju državnopravnih odnosa Hrvatske s Austro-Ugarskom te o istodobnu pristupanju samostalne Hrvatske, s pozivom na povijesno i prirodno nacionalno pravo, Državi Slovenaca, Hrvata i Srba, proglašenoj na dotadašnjem teritoriju Habsburške Monarhije; itd.«

Ova, u Ustavu navedena povijest hrvatske nacije zapravo je povijest hrvatskog plemstva, jer je u navedenim povijesnim događajima plemstvo donosilo sve odluke, vodilo ratove protiv Osmanlija, odlučivalo u Hrvatskom Saboru, aktivno sudjelovalo u hrvatskom narodnom preporodu itd. Osim toga, identitet nacije prepoznaje se i po njegovoj kulturi i ostalim oblicima ljudske djelatnosti (gospodarstvo, graditeljstvo, svi oblici umjetnosti, znanost, pravosuđe itd.). Cijela hrvatska povijest, pa i današnjica, kao ogledalo te povijesti, prožeta je djelima hrvatskih plemića. Ne ulazeći u ocjenjivanje i kritičku analizu djela ili odluka koje su donosili plemići, želimo samo utvrditi činjenicu da je povijest

Predavanje Dubravka Jelačića Bužimskog u prostorijama HPZ / *Dubravko Jelačić Bužimski held lecture at the premises of CNA*

hrvatskoga plemstva u velikom opsegu (vremenski i kvalitativno) ujedno i hrvatska nacionalna povijest.

Na važnost povijesti upozorio je i papa za svog posjeta Sarajevu, 6. lipnja ove godine, rekavši: »*Nemate pravo zaboraviti svoju povijest.*«

Povijest hrvatskoga plemstva u određenim oblicima i u određenoj količini prisutna je u našoj svakodnevnici i aktualnom društvenom životu. Koliko je imena osoba, ulica i trgova s imenima iz hrvatske plemićke povijesti, one vezane za tzv. hrvatsko praplemstvo: Tomislav, Branimir, Krešimir, Domagoj itd., – na tisuće, te imena plemića i plemićkih obitelji iz srednjovjekovne i kasnije hrvatske povijesti (Zrinski, Frankopani, Drašković, Jelačić, Eltz, Oršić, Zajc itd. – popis je jako dug). Kroz osobna imena, nazive institucija, ulica itd. povijest plemstva sudjeluju u našim današnjim životima.

Hrvatski plemićki zbor gleda na »hrvatsko plemstvo« kao na našu nematerijalnu kulturno povijesnu baštinu koju želi sačuvati od zaborava te je promovirati kao dio nacionalnog identiteta. Tu treba obratiti posebnu pažnju na pridjevak: »hrvatsko« jer je to specifičnost vezana za hrvatsku povijest, različitu od povijesti drugih naroda, ali i važna poveznica s europskim civilizacijskim, kulturnim i društvenim zbivanjima. Kratak zaključak mogao bi biti da je djelovanje HPZ-a usmjereno podizanju nacionalne svijesti i traženju našeg nacionalnog identiteta.

Da bi se razumjela uloga i važnosti postojanja i rada HPZ-a svakako je potrebno spomenuti društvene okolnosti koje su na suprotnoj strani od naših nastojanja. U doba komunističke vladavine, a i za kraljevine, egzistirali su društveno politički procesi koji su pokušavali umanjiti ili potpuno marginalizirati hrvatski nacionalni korpus na račun ideje jugoslavenskih naroda. Svako isticanje nacionalne povijesti, a napose one vezane za plemstvo, nije bilo podobno. Školski udžbenici nisu sadržavali niti najosnovnije podatke o plemstvu i njihovoj povijesnoj ulozi. Uz sve dobro što sa sobom donose današnji procesi globalizacije, oni sadrže i procese usmjerene na marginaliziranje nacionalnih obilježja. Odgovor nacija na ovaj oblik globalizacije jest u pokretanju niza pokreta i inicijativa diljem svijeta, koje intenzivno rade na očuvanju nacionalnih vrednota i obilježja. Gotovo nikada u povijesti nije bilo više borbe za očuvanje nacionalnoga, a što je u suprotnosti s općom logikom globalizacije. U tom smislu i djelovanje HPZ-a ima određenu važnost i ulogu.

HPZ je apolitična udruga. Ona pokušava afirmirati nacionalnu povijest i pridonijeti identifikaciji nacionalnog identiteta, ali prihvaća dio odgovornosti za očuvanje i afirmaciju dijela naše nacionalne povijesti u sklopu svojih mogućnosti.

Naši novi članovi

New Members of Croatian Nobility Association

Zlatko pl. Barabaš

herold

Osnovni podatci o članovima plemićkih obitelji koji su tijekom 2013.–2014. primljeni u Zbor i kojima su predane povelje na 15. zasjedanju Velikoga plemićkog vijeća u Zagrebu, u Hrvatskom institutu za povijest, Zlatna dvorana, 25. listopada 2014.

Julka pl. Arnerić Šperac

Rod Arneri ili Arnerić staro je plemstvo otoka Korčule, a prvi se spominje već 1420. plemić Dobroslavić.

Sin *Vlaha* pl. Piruzovića-Dobroslavića bio je *Arnir* ili *Arnerius*, kršten imenom solinskog mučenika sv. Arnira i po njemu obitelj nosi novo sadašnje prezime. S tim obiteljskim imenom ušli su u korčulansku povijest, a neki članovi, u preporodnom zanosu, to već stoljetno prezime pohrvatili su u Arnerić. Danas se malobrojni potomci pišu Arneri.

Godine 1533. u popisu plemića spominje se *Jakov*, pravnik i zapovjednik korčulanske ratne troveslarke, a kasnije i njegov unuk *Arnir III. Ivan, Bondumier*, hvarski kanonik, *Jakov, Nikola*, hvarski biskupski vikar i *Arnir* soprakomit, duždedom su odlukom od 29. listopada 1654. uvršteni i u hvarsko plemstvo.

Poznat je i *Rafael*, pravnik, vođa narodne stranke u Korčuli i zastupnik u Dalmatinskom saboru.

Julka, rođena 1933., nastavnica je hrvatskog i engleskog jezika, sada u mirovini, a živi u Splitu.

Matija, Vanda i Filip conte Borelli

Podrijetlo roda Borelli Vranski datira od vremena prodora Vikinga u Europu koji preko Normandije dolaze u Italiju. Prvi spomen prezimena potječe iz Bolonje iz 11. stoljeća. Osnivač dalmatinske grane *Bartolomeo* – *Bartul* dolazi u Knin 1717. kao mletački komandant. Naslov conte Vranski dobiva predak *Frane* od Mletaka 1752., a plemstvo potvrđuje i austrijska vlast 1822.

Matija, rođena 1955., supruga je našeg člana Gorana, po zanimanju je diplomirani inženjer građevine, a živi s obitelji u Zagrebu.

Vanda, rođena je 1991., studentica sociologije, a kći je našeg člana Gorana i živi u Zagrebu.

Filip, rođen je 1984., sin je našeg člana Gorana, po zanimanju je magistar ekonomije, a živi u Zagrebu.

Prof. Marin grof Gozze

Obitelj Gozze (Gučetići), stara su i velika obitelj dubrovačkih plemića od 12.–20. stoljeća, po nepotvrđenoj predaji od 8. stoljeća, koja je u gospodarstvu i kulturi Dubrovačke Republike dala niz čelnika, diplomata, biskupa, književnika, umjetnika, pomoraca i drugih dubrovačkih uglednika. Pripada u praplemstvo Dubrovnik, a prvi *Vuk* spominje se 744. kao vlastelin. Godine 1687. car Leopold I. dodjeljuje feud i naslov grofova *Luki*, *Rafu* i *Nikoli*. Kasnijih godina grofovstvo je dodjeljivano više puta. Godine 1817. dobivaju ga *Ivan*, *Luka*, *Marin*, *Pavao*, *Vladislav* i *Frano* od cara Franje I. a 1835. *Melkior*, *Baldasar* i *Melkior Josip* od cara Ferdinanda I.

Marin, rođen 1944., izvanredni je profesor na Umjetničkoj akademiji u Splitu, diplomirani scenograf u kazalištu u Dubrovniku, gdje i živi s obitelji.

Marcel i Nikola pl. Jellačić Buzinski

Prvi Jellačići spominju se na području današnje Bosne i Hercegovine te Crne Gore u 16. stoljeću. Kasnije isto prezime nalazimo u Hrvatskoj u Pounju i u Turopolju.

Prvu potvrdu plemstva dobiva *Petar* godine 1579. od kralja Rudolfa II. Drugi je put plemstvo potvrđeno *Gabrijelu* 1614. od kralja Matije.

Jellačići su stekli titule baruna i grofova i u rodbinskoj su vezi s mnogim poznatim plemićkim porodicama.

Iz iste obitelji potječe nekoliko visokih časnika: general *Ivan*, podban *Stjepan*, podmaršal *Franjo* i najpoznatiji ban *Josip*.

Marcel, rođen 1953., po zanimanju diplomirani pravnik, sada u mirovini, živi s obitelji u Zagrebu.

Nikola, sin, rođen 1980., po zanimanju diplomirani ekonomist, živi s obitelji u Zagrebu.

Nikola i Marko Kallay de Nagy-Kallo

Rod Kallay potječe iz Mađarske, gdje se kao znamenita obitelj spominje već 1056. pa se ubraja u praplemstvo. Dokumentirano rodoslovlje počinje 1195., a od obiteljskih grana danas postoje dvije mađarske grane i jedna hrvatska grana. Hrvatsko rodoslovlje počinje oko 1670. i dijeli se na turopoljsku i zagorsku granu, a ova na grančarsku i batinsku iz koje već imamo članove.

Nikola, rođen je 1942., po zanimanju doktor kemije, akademik, profesor emeritus, sada u mirovini, a živi s obitelji u Zagrebu.

Marko, sin, rođen je 1972., po zanimanju pravnik, odvjetnik, a živi i radi u Zagrebu.

Radovan pl. Marjanović-Kavanagh

Rod Marjanović prema zborniku plemstva potječe iz Dalmacije, Poljičke općine, jedan ogranak nalazimo u Trogiru, a kasnije i u Omišu.

Međutim, zadnje plemstvo dodijelio je car *Franjo Josip* god. 1909. prof. dr. sc. *Luki*, dekanu Pravnog fakulteta i rektoru Zagrebačkog sveučilišta i poznatom sakupljaču narodnih pjesama.

Iz obitelji Kavanagh barunski naslov imaju *John*, *Simon*, *James* i *Emil*.

John je poginuo 1795. godine u borbama protiv Francuza.

Simon, cesarsko-kraljevski komornik i pukovnik, 1825. dobio je ugarsko-hrvatski indigenat i oženio Leopoldinu barunicu Moscon, vlasnicu Maloga Tabora.

Imali su dva sina, *Jamesa* i *Emila*.

James, pukovnik, poginuo je u borbama u Italiji kod tvrđave Vizenze 1848., a *Emil* je bio član Hrvatskog Sabora i upravitelj Malog Tabora.

Odlukom Kraljevskoga sudbenog stola iz 1931. prezimenu Marjanović pridodaje se i Kavanagh.

Radovan, rođen je 1948., po zanimanju doktor geodezije, profesor na Rudarsko-geološko-naftnom fakultetu, a živi s obitelji u Zagrebu.

Anđelko, Lada, Vlatka i Frane pl. Mladineo

Obitelj Mladineo pripada bračkom plemstvu. Izvorno je ime Mladinić, koje se s vremenom talijaniziralo i prešlo u Mladineo. Originalna dokumentacija čuva se u Veneciji od kada potječu predci ove obitelji.

Današnja obitelj Mladineo potječe iz Pučišća, gdje se 1815. jedna grana preselila u Pražnice, isto na otoku Braču.

Anđelko, rođen 1953., po zanimanju je obrtnik, a živi s obitelji u Splitu.

Lada, supruga, rođena 1958. medicinska je sestra, a živi u Splitu.

Vlatka, kći, udana Gogić, rođena je 1980., po zanimanju profesorica njemačkog i sociologije, a živi u Splitu.

Frane, sin, rođen 1990., po zanimanju je tehničar za strojeve i uređaje, a živi u Splitu.

Ljiljana pl. Nutrizio

Podrijetlo je roda iz Poljičke kneževine, i to iz 1155., a iz prvotnoga Babić u 17. st. mijenja se prezime u Nutrizio.

Godine 1773. mletački naslov Conte Veneto podijeljen je kapetanu Šimunu i njegovim zakonskim potomcima. Austrijskim carskim ukazom godine 1823. potvrđuje se plemstvo *Josipu*.

Ljiljana, rođena 1959., po zanimanju je samostalna djelatnica, a živi u Splitu.

Marija Eleonora grofica Oršić de Slavetich

Stari hrvatski plemićki rod Oršić spominje se prvi puta 1105. Kralj Matija Korvin dodijelio je 1487. utvrdu i vlastelinstvo Slavetić braći *Petru, Georgu, Paulu i Jakobu*. Prvi vladar koji potvrđuje plemstvo bio je ugarski kralj Ladislav 1492. Godine 1675. Oršići postaju baruni, a grofovstvo im je dodijeljeno 1744.

Najpoznatiji su *Krsto*, general, predsjednik Banskog stola i veliki župan Zagrebačke županije, koji je izgradio dvorce u Gornjoj Stubici i u Bistri, zatim *Franjo*, zagrebački kanonik te njegov brat *Adam*, carsko-kraljevski komornik.

Juraj je bio pristaša hrvatskoga narodnog preporoda, pukovnik, osnivač Streljačkog društva.

Katarina, supruga Vilma, vlasnica je dvorca Zajezda i više kuća u Demetrovoj i Mletačkoj ulici u Zagrebu.

Marija Eleonora, rođena 1940., završila je primijenjenu umjetnost u Zagrebu. Živjela je u Švedskoj, Austriji i Njemačkoj, a sada živi u Osijeku.

Dorothea Murković pl. Puškarić.

Rod Puškarić potječe iz ogulinskog kraja, a prvi se spominje *Grgur* 1549. Ime potječe od zanimanja puškar, a članovi te porodice bili su istaknuti vojnički časnici.

Godine 1644. u ime cara Leopolda plemstvo dodjeljuje Petar Zrinski ogulinskim vojvodama *Vuku i Ivanu*. Plemstvo potvrđuje i car Josip I., a preko raznih dokumenata iz godine 1706., i dodjeljuje im povlastice.

Dorothea, rođena 1951., diplomirana je politologinja i supruga našeg preminulog člana *Zvonimira*, a živi s obitelji u Zagrebu.

Temeljem Statuta Zbora, u članstvo osim redovnih možemo primati i pridružene i počasne članove. U pridružene članove primljeni su:

mr. sc. Renata Peroš

Mr. sc. Renata Peroš, rođena 1964. po zanimanju je diplomirana povjesničarka umjetnosti i arheologinja, a radi kao ravnateljica Narodnog muzeja u Zadru.

Ivana Celio-Cega

Ivana Celio-Cega, rođena 1984. po zanimanju je magistra prava, živi i radi u Zagrebu, u uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom. Kći je naše članice dr. sc. *Fani Celio-Cega*.

Croatian Nobility in the Middle Ages. Origins, Structures, Development

Hrvatsko plemstvo u srednjem vijeku.
Porijeklo, strukture, razvoj.

Damir Karbić

Plemstvo je u srednjem vijeku u hrvatskim povijesnim zemljama predstavljalo društveni sloj u čijim su rukama bili koncentrirani najveći gospodarski resursi, ali i s njima skopčana politička prava i odgovornosti. Hrvatska je pripadala zemljama tzv. »brojnog plemstva« (uz druge zemlje Ugarske krune sv. Stjepana i Poljsku), ali su među plemstvom postojale značajne razlike s obzirom na njegovu stratifikaciju na društvene slojeve. Članak prati razvoj hrvatskog plemstva od njegove pojave u ranom srednjem vijeku do kraja Prvog svjetskog rata kada ono gubi izravan politički utjecaj. Položaj hrvatskog plemstva mijenjao se tijekom tih stoljeća, posebice u vezi s promjenama političke situacije i ulaskom Hrvatske u političku zajednicu s Ugarskom. Upravo u tom okviru, hrvatsko je plemstvo bilo odlučujući faktor zaštite posebnog položaja Hrvatske i nosilac i promotor njezine državnosti, kao i organizator obrane u razdoblju osmanlijskih osvajanja te organizator otpora centralističkim tendencijama Beča. U 19. st. plemstvo gubi vodeću ulogu u korist građanstva, a njegovi članovi najvećim se dijelom pojedinačno uklapaju u novonastalo građansko društvo i nacionalne institucije te podržavaju njihov program.

Ključne riječi: Hrvatsko plemstvo, srednji vijek, porijeklo, strukture i razvoj

Introduction

Within the historical framework of the Kingdom of Hungary-Croatia,¹ the nobility played the most important role in its political, social and economic life during the whole period of its existence from the beginning of the twelfth century to the World War I and the end of the long nineteenth century. In sharp contrast with the importance, there was the fact that the nobility made extremely small proportion of the population (in all its variants), even though Croatia and Hungary belonged to the lands of so called »numerous nobility.«² However, it is hard to produce any more precise calculations (in the first place, it is rather hard to establish the total number of population for periods earlier than the mid-nineteenth century and the beginning of modern statistics in this area of Europe), but all levels of the nobility probably did not amount to more than 1–3 percent of the population (even though number of noblemen in different regions might vary a lot).

The importance of the nobility in the Kingdom of Hungary-Croatia and differences among different layers of its members, as perceived by the contemporaries, may be discerned from the report of Baron Burgio, the papal legate in Hungary in 1525, that is only a little before the battle of Mohács and the coming of the Habsburgs: ... *the fate of this country is in the hands of nobility, which is divided in three parts. The first part is soldiering, fighting on the borders in the pay of the magnates; they are the most valuable of them all. However, they are fully dependent on their masters, do nothing but what their lords command, and are not interested in anything else. Another part consists of those nobles who live on their country estates, pursue husbandry and trade, never go to towns, and do not attend the diet, but merely cast their vote on the delegates sent by the county to the national assemblies. The third part is made up by those wealthy and well-bespoken noblemen who take part in public affairs and are sincerely concerned with the affairs of the country.*³ The picture gi-

---

¹ In the article this term will be used to denote the composite state formed by the election of King Coloman of Hungary for the king of Croatia. It existed until the 1918, even though the wider framework in which these two kingdoms were placed several times changed, as well as internal borders and character of their mutual relationships. From the twelfth to the early sixteenth century, the both kingdoms were ruled by the dynasties and rulers with their main seats in Hungary (the Árpáds, the Angevins, Sigismund of Luxemburg, Albert and Ladislas Postumus of Habsburg, Matthias Corvinus, the Jagiellonians); since 1527 to 1918 they were ruled by the Habsburgs, as a separate part of their possessions. In that formation Croatia always had a certain level of statehood. It was run by separate governmental institutions (it had separate Diet and was ruled by a kind of a viceroy, styled as ban), as well as separate nobility, as shall be demonstrated in this article.

² For the term and its content, see more in: Ferenc Maksay, »Les pays de la noblesse nombreuse,« in *Études historiques hongroises 1980* (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1980) 1: 167–191.

³ Mohács Magyarország. *Baró Burgio pápai követ jelentései* [Hungary before Mohács. The Dispatches of Baron Burgio, Hungarian Papal Legate], ed. by Emma Bartoniek (Budapest: Magyar Irodalmi Társaság, 1926), 13–16; the translation by Csaba Farkas is taken from Erik Fügedi, *The Elefánthy. The Hungarian Nobleman and His Kindred*, ed. by Damir Karbić and János M. Bak (Budapest: Central European University Press, 1998), 1.

ven by Baron Burgio is certainly rather accurate for both medieval and early modern period for the most part of the territory of both kingdoms, with the remark that it does not cover situation in Dalmatian cities, at that time mostly (with the exception of Dubrovnik) under the rule of Venice and because of that not within his sight, which had particular type of urban nobility (called in historiography also as the patriciate), similar in structures and characteristics to the urban nobility of other Mediterranean cities and city-states.⁴

Besides emphasising its particular national character, it is important to stress that Croatian nobility is a part of the wider complex of European nobility (of its Western type) and during its history mostly followed the same lines of development as their European counterparts. The same as nobility in the West, Croatian nobility reached its most developed form during the Middle Ages and in the Early Modern Period, when it was one of the basic social layers (estates), but it should be stressed that nobility as a social phenomenon existed in fact in all societies from the very beginning of human history. The same as the greatest part of European nobility in general, Croatian nobility is according to its origins heterogeneous (both ethnically and socially), but during its development reached an unified and distinctive character. From the very beginning, its development was closely connected with development of Croatian statehood, since the nobility in the periods earlier than the nineteenth century represented main political force and carrier of political ideology.

Early medieval origins

As is already established by historical research, early medieval nobility in the most of Europe emerged as an amalgamation of the late antique elites (Roman aristocracy) and the elites of the newly arrived »barbaric« nations.⁵ Formation of the nobility in the Early Middle Ages may be roughly divided in two phases:

---

⁴ Since the eleventh century, Dalmatia was a constitutive part of the Kingdom of Croatia (called either as the *Regnum Croatiae et Dalmatiae* or *Regnum Dalmatiae et Croatiae*). Dalmatia did not had any political particularity as a whole within that political formation, but its constitutive parts organised as the communes (Krk, Osor, Rab, Pag, Zadar, Nin, Šibenik, Trogir, Split, Hvar, Brač, Korčula, Dubrovnik, later also some other places) had almost full autonomy in their internal policies and matters. The rule of the kings of Croatia (and subsequently of those of Hungary-Croatia) over these communes was from the eleventh to the fourteenth century frequently disputed by Venice, and from 1409 to 1420 she succeeded in imposing her rule over the most of them, while Dubrovnik, who still formally acknowledged supreme rule of the kings of Hungary-Croatia consequently became isolated from the rest of the Kingdom and started building of her own statehood (the Republic of Dubrovnik).

⁵ Concise and very good synthesis of the origins and development of early medieval nobility in all areas of Europe may be found in: Chris Wickham, »Society« in: *The Early Middle Ages. Europe 400–1000*, ed. by Rosamond McKitterick, Short Oxford History of Europe, Oxford 2001, 59–80.

a) the phase of the formation of early medieval »national« monarchies in Western Europe (Ostrogoths, Visigoths, Franks, Lombards, Anglo-Saxon and Celtic peoples), from the fifth to the eighth century;

b) the phase of the formation of nobility based on the restoration of the Roman Empire in the West (Carolingian period), from the eighth to the eleventh century.

In the case of Croatian nobility, the first phase practically is not documented. There are only mild indications in later recorded traditions (mixed with ethnogenetic theories). Such stories usually equated the origin of the state with that of local dynasties and the people itself. The earliest of them was recorded by Byzantine Emperor Constantine VII Porphyrogenitus (the tenth century), who, while explaining origin of the Croats, depicted them as descendants of five brothers and two sisters.⁶ Similar stories were recorded later also by Archdeacon Thomas of Split, and other medieval authors.⁷ However, other less »artistic« sources, including archaeological data, reveals almost nothing about the political and social situation in the area prior to the end of the eighth century.

In contrast to that, the second phase was crucial for both the formation of the nobility and the state itself (appearance of both phenomena may be followed since the ninth century), and consequently much better documented. Therefore, the first charter issued by a Croatian ruler Duke Trpimir around 840 (traditionally dated in 837 or 852) already contains a list of the magnates (*župani*) around the duke.⁸ It is evident that the dukes themselves came from the aristocratic families, which in the ninth century fought for supremacy. They had different seats (areas of Knin, Bribir, and Klis), attested by archaeological data (grave findings, inscriptions), different political choices (political inclinations towards the Franks or Byzantium), and their con-

---

⁶ Constantine Porphyrogenitus, *De Administrando Imperio*, Greek text edited by Gyula Moravcsik, English translation by Romilly James Heald Jenkins. (Budapest: Pázmány Péter TE GFI, 1949), cap. 30, pp. 144–145.

⁷ Writing much later than Emperor Constantine, in the period when political life of Croatia was already dominated by nobility, and in the Croatian territory (Split), Archdeacon Thomas sees Croatian migration as the migration of Duke Totila and »seven or eight tribes of nobles« (*septem vel octo tribus nobilium*); *Thomae archidiaconi Spalatensis Historia Salonitanorum atque Spalatinorum pontificum. Archdeacon Thomas of Split, History of the Bishops of Salona and Split*, ed. by Damir Karbić, Mirjana Matijević Sokol, Olga Perić and James Ross Sweeney (Budapest-New York: CEU Press, 2006), cap. 7, pp. 36–37. Similar genealogical approach was present also in the work of the anonymous writer of the late twelfth or early thirteenth century known under the name of the »priest of Dioclea (Duklja),« which was in the late fourteenth or early fifteenth century translated into Croatian and circulated among lesser nobility in Poljica near Split under the title of Croatian chronicle. For text of the both versions of the chronicle, see: *Ljetopis popa Dukljanina* [Chronicle of the Priest of Duklja], ed. by Vladimir Mišin (Zagreb: Matica hrvatska, 1950).

⁸ *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Diplomatički zbornik kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije*, vol. 1, edited by Marko Kostrenčić, Jakov Stipišić and Miljen Šamšalović (Zagreb; JAZU, 1967), doc. 3, pp. 3–8.

flicts were very violent, usually resulting with the death or exile of other claimants or their kinsmen.⁹

In spite of that instability in successions, it seems that while a duke was in power, his authority was rather stable. Moreover, it seems that ducal (later royal) court had great influence on defining noble families, even though they also had their local basis of power. Data on such aristocratic families becomes more abundant in the eleventh century, but it is more connected to the fact that from that period onwards there is generally greater proliferation of sources. Some strong aristocratic families apparently existed also in the tenth century, when their members had high positions on the court. In the eleventh century, sources show that some layer of hereditary aristocracy was established in counties (roughly equivalent to that of the Western *comites*, but mostly called by the Slavonic term *župan*), which would then play an important role in the succession crisis following the extinction of the Trpimirović dynasty at the end of the eleventh century and coming of the Árpáds on Croatian throne. Such families were relatively few in numbers, but from the sources may be discerned that they relied on support of military entourage called as *milites* (the group also known from the Western sources of the period).¹⁰

Political position of Croatian nobility in the High Middle Ages

After 1102, when Croatia became part of the composite kingdom of Hungary-Croatia, Croatian nobility had to play crucial role in preserving the idea of separate statehood. Such role gradually became an integral part of its ideology, particularly from the fourteenth century, when it was recorded in a number of sources. It was influenced by the fact that the ruler, who was at the same time also ruler of another kingdom resided mostly outside of the country. There was no particular royal court for Croatia, even though there were several cases of separate coronations for Croatia and for Hungary. The fact that the court was distant had at the same time positive and negative consequences. On the one hand,

---

⁹ In that way, Trpimir's sons were expelled after his death by Duke Domagoj, whose sons were again expelled by Trpimir's son (or relative) Duke Zdeslav and Zdeslav was soon after killed by Duke Branimir. Branimir apparently had no heir and was succeeded by Trpimir's son Muncimir, apparently peacefully, which meant the establishment of the ruling dynasty (called the Trpimirovići) in Croatia. For the political history of that period there are rich literature in Croatian, but unfortunately there are only some short surveys in English or other widely used languages. See, for example: Ludwig Steindorf, *Kroatien: Vom Mittelalter bis zur Gegenwart* (Regensburg: Pustet, 2001); Ivan Supićić (ed.), *Croatia in the early Middle Ages: a cultural survey*, Croatia and Europe, vol. 1 (London-Zagreb: Philip Wilson-AGM, 1999).

¹⁰ A good example for such development may be found in the history of the counts of Bribir (since the fourteenth century called the Šubići), whose history is rather well documented. For more details, see: Damir Karbić, *The Šubići of Bribir. An Example of the Croatian Noble Kindred*, unpublished PhD Thesis (Budapest: Central European University, 2000).

the aristocratic families in Croatia had much more independence and wielded much more personal power and influence than their counterparts in Hungary. On the other, the defence and development of the kingdom were rather negatively affected by king's absence. For the kings of the Árpád dynasty, Croatia was placed on the periphery of their interests, which were more directed towards the Empire and Central and Eastern Europe, and not towards the Mediterranean.¹¹

The situation changed in the period of the rule of the Angevin dynasty (1301-1395/1409), when the ruler was much more interested for Croatian areas. In the first place, it is important to stress that the Angevins came to Hungary-Croatia from Naples, and they always had vested interests there. Because of that, the Angevin rulers needed Croatia and Dalmatia to enable and secure their communication with Southern Italy. Therefore, the royal influence was again much more felt in Croatia. Immediate positive consequence was temporary restoration of the royal rule in Croatia, which culminated in the peace treaty of Zadar of 1358, by which Venice was forced to withdraw from all Dalmatian cities and reject her claims on them and control of the Adriatic. However, royal interest and the reforms of governmental system conducted by the Angevin rulers highly limited (even though just temporarily) power and independence of Croatian aristocrats. Still, such royal interest had positive influence on the lesser nobility, which started to express its corporative rights exactly in that period. It had wider importance for further development, because this interest of petty nobles resulted in the creation of Croatian diet and other organs of noble autonomy (noble magistrates in counties, different officeholders on the county, provincial or national level). Development of lesser nobility was a part of the wider process of unification of different layers of nobility, which reached its peak in the Golden Bull of King Louis the Great in 1352 (confirmation with certain additions of the Golden Bull of King Andrew II of 1222), stipulating that all the nobles of the Kingdom should enjoy one and the selfsame liberty (both regardless of their social or geographical origin), but in Croatian case it had great importance in providing wider circles of nobility with the opportunity of political activation.¹²

---

¹¹ The only ruler which had more interest for the Mediterranean and the Adriatic was King Béla III (because of his Byzantine connections), and this interest was immediately felt in the fact that Venice was temporarily pushed out of Zadar. Besides that, it had positive influence on the creation of particular position of the duke of Croatia-Dalmatia, later called the duke of »all Slavonia« created for King Béla's younger son Andrew (later King Andrew II). However, the royal interest remained relatively limited since it was not a part of some larger political scheme and was soon lessened. Certain level of increased interest was shown also by King Béla IV, in the aftermath of the Mongol invasion. For more details, see: Steindorff, Kroatien; Pál Engel, *The Realm of St. Stephen. A History of Medieval Hungary* (London-New York: I. B. Tauris, 2001), 49–54, 88–111; Ivan Supićić – Eduard Hercigonja (eds.), *Croatia in the late Middle Ages and the Renaissance: a cultural survey* (London-Zagreb: Philip Wilson-Školska Knjiga, 2008).

¹² For more details on political history of the period, see: Steindorff, Kroatien; Pál Engel, *The Realm*, 124–139, 157–243; Supićić – Hercigonja (eds.), *Croatia*.

The self-image of Croatian nobility on their position within the framework of the Kingdom of Hungary-Croatia

Particularly important source for discerning what was the image Croatian nobility had of itself is the so-called *Pacta conventa* or *Qualiter* (most probably written in the middle of the fourteenth century). It contains the narrative on the election of King Coloman for the king of Croatia in 1102. The »electors« of the king were member of Twelve Croatian kindreds (the Kačići, Kukari, Šubići, Čudomirići, Snačići/Svačići, Mogorovići/Murići, Gusići, Karinjani i Lapčani, Polečići, Lasničići, Jamometi, Tugomirići) and the election happened on the Drava river, that is on the border of medieval Slavonia and the Kingdom of Hungary *stricto sensu*. Croatian kindreds mentioned in the *Pacta conventa* are defined with Latin terms *tribus* and *generatio*, and their representatives with the titles of *comites*. The narrative surveys »peculiar« rights of Croatian nobility, according to which they would freely and peacefully enjoy their estates without paying any taxes or tribute, they would go to war in Hungary in king's pay and with a limited number of knights and while doing so, they would go on their own costs up to the Drava river, and further from it on the king's.

The narrative in itself is full of anachronisms (such as the title of *comes* used for the heads of the kindreds), and the picture it presents basically describes the situation of the Angevin period. The reason for compiling the narrative is not known, as well as its author. It apparently expresses ideas of the lesser nobility on their relationship towards the king and privileges they enjoyed. In the Middle Ages, it was never directly used in political purposes, but was generally accepted as a historical narrative until the nineteenth century when it became an apple of contention between Croatian and Hungarian politicians and historians in their *bella diplomatica* over the position of Croatia within Austro-Hungarian Monarchy. However, after the World War I the discussion was continued by Croatian historians with the main positive outcome of the growth of scholarly interest for history of the nobility as a social class which resulted with many important new insights into social history.¹³

Based on the principles proclaimed in the aforementioned Golden Bull of King Louis the Great of 1352 all nobility in the Kingdom of Hungary-Croatia enjoyed »one and selfsame liberty.« This idea also entered the ideology of the nobility of both kingdoms, including that of Croatia, which is clearly seen from the fact that it was quoted as a legal maxim in the *Tripartitum* of Stephen Werbőczy (I:2, art. 1) in the 1517. Werbőczy's collection of customary law in the sixteenth century got the position of the legal Bible of the

---

¹³ On the *Pacta conventa* there is extensive scholarship, but there is no detailed study in English. For the summary of the discussion in Croatian, see: Stjepan Antoljak, *Pacta ili concordia od 1102. [Pacta or concordia of 1102]* (Zagreb: Institut za hrvatsku povijest, 1980); Tomislav Raukar, *Hrvatsko srednjovjekovlje [Croatian Middle Ages]* (Zagreb: Školska knjiga, 1997), 59–60.

whole Kingdom of Hungary-Croatia and retained this position until the mid-nineteenth century. It was soon translated in Hungarian, German and Croatian (by Ivan Pergošić under the auspices of Count George Zrinski/Zrínyi in 1574).¹⁴ However, even though the idea of legal and social equality of the nobility in both Hungary and Croatia was generally accepted, in practice there were considerable differences (similar to those mentioned in the previously quoted report of Baron Burgio).¹⁵

Political role of Croatian nobility in the Late Middle Ages and the Early Modern Period

The weakening of the royal power which followed the death of King Louis the Great in 1382, in a way returned the position of Croatia to that of the Árpád period, with a major difference that noble institutions were already well established. After the beginning of the fifteenth century royal policy lost its interest in the Mediterranean, which led to the loss of Dalmatian cities to Venice (from 1409 to 1420) and pushed the Kingdom of Croatia-Dalmatia on the periphery. Royal policy was again directed towards the North and West. Additional negative role played the Ottoman advance, during which the most of the country was temporarily lost. In such situation, the only political force in Croatian lands remained the nobility (both aristocracy and lesser nobility already organised into an estate). They became major carriers of the anti-Ottoman resistance and the only keepers of political identity of Croatia.

In a paradoxical manner, territorial losses and the Diaspora of the nobility from the lost territories led to the stronger integration of different Croatian medieval territories into a unified Kingdom, to be called in 1918 as the Triune Kingdom of Croatia, Dalmatia and Slavonia. The political centre moved to North-West, the territory of medieval Slavonia, and Zagreb became its capital. During the sixteenth century, there was also union of formerly separate diets of Croatia with that of Slavonia (the first common diet was held in Steničnjak in 1554).¹⁶

---

¹⁴ For more on the *Tripartitum* and its political and ideological importance, and for the text itself, see: *The customary law of the renowned Kingdom of Hungary: a work in three parts (the »Tripartitum«) rendered by Stephen Werbőczy. Tripartitum opus iuris consuetudinarii incliyti regni Hungariae per Stephanum de Werbewcz editum*, ed. by János M. Bak, Péter Banyó and Martyn Rady, with an introductory study by László Péter, *The laws of Hungary, Series 1: 1000–1526: the laws of the Medieval kingdom of Hungary. Decreta Regni mediaevalis Hungariae*, sv. 5, Idyllwild, CA – Budapest, 2005.

¹⁵ For more details on legal aspects connected with the history of nobility, see: Martyn C. Rady (ed.), *Custom and Law in Central Europe* (Cambridge: Faculty of Law, University of Cambridge, 2003).

¹⁶ For more details on the development of early modern Croatia and the role of the nobility in it, there is large literature in Croatian, but, unfortunately, there is not much modern scholars-

Croatian nobility played an important role in the coming of the Habsburgs to the throne in Hungary-Croatia. They had contacts with the Habsburgs, who, as the archdukes of Austria, supported defence of Croatia situated as a buffer between their hereditary territories and the Ottomans. Since the central authorities did not have means for effective support of Croatian anti-Ottoman resistance, Croatian nobles developed sympathies for them. According to some theories, even the current Croatian coat-of-arms (the so-called chess-board) was given to the Croatian nobility by the Habsburgs (Emperor Maximilian) at the end of the fifteenth century.¹⁷ After the death of King Louis II in the battle of Mohács in 1526, Croatian diet held in Cetin at the very end of 1526 and the beginning of 1527 elected Archduke Ferdinand for the King of Croatia. The letter sent to King Ferdinand from the diet on its second session held in Cetin in April 1527 clearly proclaimed the opinion of Croatian nobility (both magnates and lesser nobles gathered together on the diet) that they freely elected Ferdinand, the same as their ancestors equally freely elected Coloman for the king of Croatia after King Zvonimir's death, emphasising in that manner that Croatia is fully independent and sovereign state.¹⁸

However, in spite of clearly expressed self-confidence in the aforementioned letter, the position of Croatia at that time was rather tenuous, because of the constant Ottoman pressure and lack of financial means for financing defence. At the moment of Ferdinand's election, such situation already lasted for several decades. During all that period, resistance to the Ottomans was primarily organised and led by Croatian magnates and noblemen. They were equally engaged in fighting and diplomatic activities, which both gained them widespread respect and renown in contemporary Europe, as well as the title of the »bulwark of Christendom« for Croatia. Among numerous speeches delivered in different European courts and parliaments (from the papal curia to the *Reichstag* of the Empire), particular place belongs to the *Oratio pro Croatia* held in Nürnberg in 1522 by Count Bernardin Frankapan of Modruš. Count Bernardin's speech was a part of wider diplomatic action within which he spoke on behalf of Croatia, Ladislav Macedoniaci on behalf of Hungary and papal legate Francesco Chiericati who in the name of the pope demanded help for Croatian city of Senj.¹⁹ Military role of Croatian nobility in the anti-Ottoman

---

hip on the subject published in English and other world languages. For more information on the period, and previous literature, see: Ivan Jurković, *The Fate of the Croatian Noble Families in the face of Ottoman Advance*, unpublished PhD Thesis (Budapest: Central European University, 2004).

¹⁷ For more details, see: Franz-Heinz v. Hye, »Zur Geschichte des Staatswappens von Kroatien und zu dessen ältester Darstellung in Innsbruck,« *Arhivski vjesnik* 36 (1993), 131–147.

¹⁸ For the text of this charter, see: *Acta comitialia regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Hrvatski saborski spisi*, ed. by Ferdo Šišić, vol. 1, *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium* 33 (Zagreb: JAZU, 1912), 99.

¹⁹ For more details on the *Oratio pro Croatia* and the text of the speech itself, see: Bernardin Frankapan Modruški, *Oratio pro Croatia. Govor za Hrvatsku (1522.)*, ed. by Ivan Jurković and Violeta Moretti (Modruš: Katedra Čakavskog sabora Modruše, 2010).

fighting, even though most clearly seen in the territories belonging to the Kingdom of Hungary-Croatia, was not limited to these territories. On those territories under the rule of Venice in Dalmatia, exiled Croatian noblemen formed the so-called Croatian cavalry (*Croati a cavallo*), which excelled itself in the anti-Ottoman fighting of the sixteenth and the seventeenth century.²⁰

The end of the sixteenth century saw the end of the Ottoman advance, even though the re-conquest which would lead to the establishment of current borders of Croatia started only at the end of the seventeenth and in the beginning of the eighteenth century. In that period, Croatian nobility was still the only force in the country, that might organise political life and represent Croatia towards outside. In the seventeenth century, the main task was to protect the whole Kingdom of Croatia-Hungary against the attempts at centralisation of the court in Vienna and the leading role belonged in the first place to the members of the Zrinski/Zrínyi family in both countries. In the eighteenth century, after their destruction, the role was gradually transferred to lesser nobility and the estates, united around the Croatian Diet and the organs of local noble autonomies. Situation changed with the nineteenth century, when states (including Croatia) changed their character to modern national states whose political life was then dominated in the first place by the bourgeoisie and not the nobility. At that period, the conflict with Viennese centralisation was augmented with the conflict with centralising tendencies of modern Hungarian state, which will continue until the dissolution of Austro-Hungarian Monarchy in 1918. In that period, Croatian nobility still played an important role, but not any more the leading one. Still, they did not lose their role of promoting modernisation processes and national movement, which majority of Croatian noblemen supported (such as Janko Drašković, Josip Jelačić, Dragojlo Kušlan, Franjo Kulmer, and many others). Due to their upbringing, good education and financial means, the noblemen continued to play an important role in cultural, intellectual, military, economic and social life (such as Ivan Kukuljević Sakcinski, Karlo Drašković, Ivan Bojničić, Ivan Tomašić, and many others) also in the modern period.²¹

---

²⁰ Lovorka Čoralić, »Iz hrvatske vojne povijesti – Croati a cavallo i Soldati Albanesi, njihova bratovština i gradivo o njezinu djelovanju od 1675. godine do sredine XVIII. stoljeća« [From Croatian Military History – Croati a cavallo and Soldati Albanesi, Their Confraternity and Sources on Its Activity from 1675 to the Middle of the Eighteenth Century], *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU* 24 (2006), 71–130.

²¹ The issue of the position, role and transformations of Croatian nobility in the nineteenth century is still not enough discussed in Croatian historiography, since the emphasis of the research moved towards the nascent bourgeois society and its institutions. For more details, see: Mira Kolar, »Što se dogodilo s plemstvom u Hrvatskoj i Slavoniji u 19. stoljeću?« [What Has Happened to the Nobility in Croatia and Slavonia in the Nineteenth Century], Suzana Miljan – Marko Jerković (eds.), *Izabrane teme iz hrvatske povijesti* [Selected Themes in Croatian History], Biblioteka Dies historiae, vol. 2 (Zagreb: Društvo studenata povijesti »Ivan Lučić-Lucius«, 2007), 199–247 (with an English Summary, 245–247).

***

Summing up everything mentioned above, during the greatest part of Croatian history, the nobility had a leading role in political, economic, military and cultural life. They were particularly important for maintaining the idea of Croatian statehood after the extinction of Croatian royal dynasty and entering of Croatia into the union with Hungary. The same role, the nobility would play in all subsequent changes of dynasties and political circumstances from the High Middle Ages up to the World War I and the end of European *ancien régime*, when it lost its direct political influence. During all that period, Croatian nobility underwent different changes of its composition and character, division in layers and types of organisation, but succeeded in maintaining its distinct character and social and political importance.

Dr. sc. Damir Karbić
Croatian Academy of Sciences and Arts
Department of Historical Science
Strossmayerov trg 2, 10000 Zagreb
dkarbic@hazu.hr

SPOMENICA

Drugi dio

Kazimir JELLAČIĆ BUZINSKI

Predgovor i sažetak

U prošlom broju Glasnika objavili smo Prvi svezak Spomenice Kažimira Jellačića Buzinskog. U ovom broju nastavljamo objavljujemo *Zvezak II*. U tom dijelu svojih memoara autor na svoj originalni i poseban način opisuje događaje od 1845., izbore za Sabor, kad je član Narodne stranke, a na žalost, narodnjaci pobjeđuju samo u Varaždinskoj županiji, Sabor 1847. s Mađarima kada Kossut bijesno izjavljuje »... među nama će samo mač presudit«... , ustoličenje bana Josipa Jellačića, kako je Rijeka došla pod bansku vlast, pohod na Mađarsku i događaje u Međimurju, ubojstvo podmaršala Lamberga u Budimpešti te ustoličenje cara Franje Josipa 2. prosinca 1848.

Ključne riječi: Jellačić Buzinski, K., Spomenica

JELLAČIĆ BUZINSKI, K. 2014. *Memories Part Two. Herald of the Croatian Nobility Association Vol. 12. No. 1: 59-76.*

In last Volume of our Herald we printed First part of the Memories of Kažimir Jellačić Buzinski, and now we continue with Part two. In this part of his Memories author on his original and specific way describes what happens from the year 1845 till the end of 1848.

Key words: Jellačić Buzinski, K., Memories

Posle žalostnih događaja zagrebačkih je iste godine 1845. u Županiji varaždinskoj izbor častnikah, to jest Restauracija obdržavana. magjaroni koji su većinu svojih častnikah kod županije imali, jesu sva nepoštena i nezakonita sredstva upotrebili, da bi mogli većinu postići, i svoje magjaronske častnike uzdržati, i ponovo izabrati, nu nismo ni mi prekršćenih ruku stajali, već smo svu revnost poduzeli, da za sebe uzdržimo prosto plemstvo, kojom promocijom zastalno većina postignuta bude.

Naš obće obljubljeni i štovani upravitelj vrhovne časti županije Mirko Lentulaj je izbor častnikah Županije varaždinske za dne 16. prosinca 1845. opredelio.

Moja najsvetija zadaća, kao vodje plemićkih kortešah, biaše, da plemiće od kuće do kuće osobno posetim, što je sa velikim požrtvovanjem bilo skupčano, jer svoje posede po čitavom Gornjem i Dolnjem Zagorju jedan od druga oдалene imadu. Sa veseljem sam to poduzeo, kod svake kuće bio sam radostno primljen, te sam se posvema osvedočio, da imadem sa poštenemi Hrvati posla, jer su me sa poštenjem svojim osegurali, da će pod mojim vodstvom na izbor županijskih častnikah u Varašdin iti. Time je naša narodna stranka osegurana bila da će većinu imati, da ćemo moći magjaronom povratiti što su kod izbora županijskih častnikah Županije zagrebačke izveli. Za osigurati našu pobjedu posvema, da i plemićke posednice za sebe pribavimo, u onu doba jesu plemićke udove takodjer pravo glasa imale, isto svoje pravo jesu kroz svoje punomoćnike vršile, u tu svrhu jesu tako zvane kredemionale izdavale, i takove većinom jesmo si pribavili. Jošte bilo je od potrebe da se obskrbimo za osobe koje ćemo birati, u pomanjkanju naših da se izaberu – meni je bilo povjereno, da ja tu pribavu poduzmem, bio sam sretne ruke, pribavio sam čelik muževe, poštene, sposobne vredne domorodce, koji su se u Zagrebu bavili i to sledeće:

Miroslava Pisačića Hižanovečkog koji bio veliki sudac u Županiji zagrebačkoj,
Dragutina Pogledića Kurilovačkog koji je bio podbilježnik Županije zagrebačke,
Ivana Kukuljević Sakcinskog koji je začasni bilježnik Županije zagrebačke,
Škendera Bakšaj odvjetnika i posednika Županije varaždinske,

Prigodom izbora svi četiri jesu županjsku službu postigli, a vredno je da napomenem, da posle godine 1860., kad je ustav bio povraćen, svi četiri ovdi naznačeni postigli su najodlučnije službe:

Miroslav Pisačić je bio župan Županije varaždinske,
Dragutin Pogledić bio župan Županije varaždinske posle Županije zagrebačke,
Ivan Kukuljević je bio župan Županije zagrebačke,
Škender Bakšaj sudbenog stola prisednik u Zagrebu.

U tom našem svetom otačbeničkom djelovanju izvan naših domaćih novčanih pri-nosakah, jesu nas novčano još vredne uspomene podupirali sledeći: **Juraj Haulik** zaslužni biskup zagrebački, koji si je znao na ponos Hrvatske naslov nadbiskupski izhoditi, koji je posle radi svojih zaslugah za vjeru kardinalom postao, koji je, akoprem u Ugarskoj rodjen hrvatsku domovinu ljubio, kao namestnik banski državno pravo, i autonomiu Kra-ljevine Hrvatske branio, i štitio. On je bio rodom Slovak, zato se i nije njegova slavjanska krv zatajiti dala; **Juraj grof Oršić** slavetički imućni hrvatski velikaš, koji je hrvatsku do-movinu iskreno ljubio; onda njegova obće štovana sestra **Josefina udova barunica Kulmer** veleposednica – imala je vredne za našu hrvatsku domovinu dva sina Franju baruna Kulmer, koji je bio vrhovni župan Sremske županije, koji je tamo pročistio magjarštinu, a posle godine 1860. hrvatskim ministrom bio, i Miroslava baruna Kulmer, koji je bio ge-neral hrvatskog domobranstva, i koji su posle grofi postali.

Dogovorno sa mojemi korteši dne 15. prosinca 1845. na mnogobrojnim kolima o poldan u Ivanec stigao sam, svi su bili dostojno obučeni, opasani sa sablami, mnogi sa cr-

venemi fesi obskrbleni, glasbom praćeni. Posle uzetog rućka nastavili smo put u Varašdin, sve je bilo oduševljeno, pjevale su se hrvatske pjesme. Došavši do Vidovca, tamo nas jesu mnogobrojni varašdinci doćekali, »Živio!« se orio, u najvećem oduševljenju nastavili smo put u Varašdin, kadi nas u grad došavše mnogo brojno varašdinsko gradjanstvo sa velikom radoštom je pozdravilo. Magjaroni pokunjeno su to gledali. Kad sam moje korteše ponamjestio i sa potrebnim obskrbio, bio je naše narodne stranke sastanak u narodnoj ćitaonici odredjen. Vjećalo se je koji se ćastnici, naravno magjaroni, baciti, koji od narodne strani birati imadu, uvaŹavajuć istinitu poslovicu Hrvatsku »ko se ne osveti, taj se ne posveti«. Biaše zakljućeno sve magjarone baciti, kako je u Źupaniji zagrebaćkoj sa narodnjacima ućinieno.

Dne 16. prosinca 1845., kao opredeleni dan za izbor ćastnikah Źupanije varašdinske je u Źupanijskoj kući izbor preduzet, naš vredni obćeštovani starina Miško Lentulaj upravitelj vrhovne Źupanijske ćasti je stališe i redove umestnim govorom pozdravio, i izbor zapoćeo se. Za prvog podŹupana je **Miroslav Švigel** ponovno kao vredan zasluŹan pošten Hrvat izabran.

Za drugog podŹupana je Janko Ćegel bivši veliki sudac kao vatreni domorodac izabran. Ostali ćastnici sami dobri domorodci jesu izabrani medju kojima se i ja nalazim, izabran sa 557 glasovah kotarskim sudcem za Kotar mihovljanski. Magjaroni su polag zakljućka pali. Novo izabrano ćastnićtvo je upravitelj poćastio, veselje u ćitavom gradu Varašdin koje je bilo, nije moći opisati, sve se je radovalo da je narodna stranka nadvladala, da su magjaroni pali.

Jedva je izbor Źupanijskih ćastnikah minuo, već u poćetku godine 1846. je naš vredni podŹupan Miroslav Švigel imenovan predsednikom mirbenog suda u Karlovcu, koje je mjesto, kroz imenovanje Mirka Lentulaja za upravitelja Źupanije varašdinske, bilo ispraŹneno. 13. veljaće 1846. u Velikoj skupšćtini je vredni otadžbenik Škender Simunćić prvim podŹupanom jednoglasno izabran, jer je Janko Ćegel volio drugi podŹupan u Doljnjem i Gornjem Zagorju radi svog slabog zdravlja ostati. Skender Šimunćić bio je obće obljubljen kao revan i sposoban ćastnik i glede svoje gostoljubivosti u Doljnjem Zagorju kao vlastelj veoma cienjen. Ja sam na njegovo mjesto u kotaru Pregrada kao veliki Źupanijski sudac imenovan bio.

Pobiedonosno nadvladanje narodne stranke u Źupaniji varašdinskoj je epokalno – kad se uzme, da su u slavonskih Źupanija radi pomanjkanja za onda plemićke imteligencije, pošto velika vlasteljinstva obstoje, kojiah vlastelji u inostranstvu svoje izobraŹenje crpili su, ponajviše iz Ugarske svoje Źupanske ćastnike dobivali, i to magjarske pristaše, da uzmognu Slavoniju denacionalizirati, koju su si prisvajali, dovoljno je, da navedem vrhovne ćastnike koje su slavonske Źupanije imale:

U Źupaniji verovitićki bio je za vrhovnog Źupana magjar Nikola Siskovics de Almaš i Gődne koji nije znao hrvatski govoriti.

U Srimskoj Źupaniji bio je vrhovnim Źupanom Magjar Adalbert Bitto de Sarosfa et Nadasd koji nije znao hrvatski govoriti.

U PoŹećkoj Źupaniji bio je za vrhovnog Źupana pomagjareni Hrvat Nikola grof Szechen de Pamerin, koji takodjer nije znao hrvatski govoriti.

Isti vrhovni župani jesu mnogo častnikah iz Ugarske dopremili, koji su propagatori magjarizacije, i za odcepljenje Slavonije delovali dosta; da napomenem Ljudevita Szallopeka, koji je bio u županiji verovitički podžupan, poznati neprijatelj Kraljevine Hrvatske, onda Josip Zsitvaj koji je bio u Srijemskoj županiji podžupan. U istih ovih županijah je se već počeo magjarski jezik upotrebljivati, u Srijemskoj županiji je Franje grofa Kulmera imenovanjem za vrhovnog župana boljak sljedio, i narodni duh počeo napredovati.

Kad se uzme, da u Županiji zagrebačkoj pod zloglasnim banom Hallerom kao vrhovnim županom Magjaronska stranka sa Turopolci je nadvladala.

Kad se uzme, da u Križevačkoj županiji pod vrhovnim županom Ljudevitom baronom Bedeković, koji je bio kod Ugarske kancelarije u Beču prokancelar, nije se napredovalo, prvi podžupan bivši Ivan Zidarić bio je unionista i latinista, jedini dobri otačbenici čelik hrvati bijahu Škender Zdenčaj de Zahronić grada, drugi podžupan Franjo Žigrović županski bilježnik, Ljudevit Vukotinović i Anton Nemčić sva četvorica bili su moji prijatelji i pobratimi koji već u materi zemlji počivaju.

Jedina Varaždinska, u kojoj su mojim sudjelovanjem magjaroni, latinisti posvema nadvladani, je odlučni narodni faktor postao. Naša Županija varaždinska imala je svagda dobre Hrvate, koji su državno pravo, i autonomiju Kraljevine Hrvatske vredno i postojano štitili, proti magjarizacije odlučno se borili, potom druge narode u Ugarskoj u obranu uzimali. Vredno je da napomenem sledeće:

Godine 1829. stvoriše Magjari, koji kao aziatsko pleme u Ugarskoj počеше vladati, svoj magjarski jezik gospodajućim, htjedoše već onda Hrvatskoj nametnuti magjarski jezik, nu kralj Ferdinand peti nije potvrdio taj zakon i nije dopustio da se taj zakon na Hrvatsku protegne. Magjari oholi su tada dapače pokušali da od Hrvatske odkinu, i Ugarskoj kadi gospodujućoj utjelove Slavoniju, i Primorje sa Riekom i druga naša prava oduzmu.

Godine 1843. zaključili su Magjari u Ugarskom saboru da ima za šest godinah postati magjarski jezik uredovnim jezikom u Slavoniji i u Primorju, a za osam godinah, da se imadu i hrvatske oblasti dopisivati u magjarskom jeziku sa Ugarskemi uredi – nu kralj koji je i hrvatski kralj nije ni ovih zaključakah htjeo potvrditi.

Skrajna ogorčenost nastala je u Hrvatskoj kad su iste godine 1843. zahtevali Magjari, da plemićki seljaci iz Turopolja u Sabor naš kao virilisti dodju. U suprot u Ugarskoj Magjari su se opirali da njihovi plemićki seljaci u ugarskih županijskih skupštinah dobiju glasa.

U očih tih dogodjajah stavi se Varaždinska županija odmah godine 1846. na čelo narodnog pokreta, te je ostale županije pozvala na obranu naših pravah. U predstavec kaže «kuda ćemo doć sa ustavom, ako bude nad našemi pravi vladala puka sila». Jedina Zagrebačka županija, u kojoj je magjaronsko častništvo uplivom bana Magjara Hallera pona-mešteno, bila je sklona naprama zahtevom Magjarah, naravno da siromašnim turopoljskim pučanstvom može vladati, nu toga radi bila je Županija po samom kralju odpisom 13 veljače 1846 ukorena spočitajući njoj »da se je pokazala nezahvalnom uspomeni njezinih pradjedovah«. Kad je Ban Haller pobjegao, je nadbiskup Juraj Haulik kao banski namestnik sa Kraljevinom Hrvatskom na obće zadovoljstvo upravljao, sve do znamenite godine 1848.

Na 10. studena 1847. sazvan je Sabor ugarski i hrvatski u Požunu. Zato se je Hrvatski sabor dne 20. listopada 1847. u Zagrebu sastao da bira delegate za Ugarski sabor. Magjaroni, videći da su u ogromnoj manjini, jesu uzmaknuli, i tako su za delegate od strani Kraljevine Hrvatske na Ugarski sabor jedno glasno bili izabrani, u gornju kuću pošten Hrvat Herman Bužan, u donju kuću ljubimci naroda Metell Ožegović, i Josip Bunjik. Posle obavljenog izbora, kod kojega sam prisustvovao, je nastavljen naš Sabor, da se naput za naše poklisare izradi. Dne 23. listopada 1847. je jednoglasno zaključeno da se ima na mesto latinskog jezika hrvatski jezik u škole i urede uvesti. Kad je banski namjestnik biskup Haulik isti zaključak proglasio, radost, koja ne samo u dvorani, već po čitavom Zagrebu je nastala, ne da se opisati, posvuda je orio «Živio!», s galerija prosulo se je cvieće, kitice i vienci na sakupljene stališe, i tako je naš mili materinski hrvatski jezik na diplomatsku čast uveden.

Moj otac Stjepan Jellačić Bužinski, koji se rodio 26. prosinca 1770. na dobru Ratkovec u Župi Zlatarskoj, je 6. lipnja 1847. u 77 godini starosti svojoj umro. Bio je pošten stari Hrvat, ljubio je svoju domovinu, te ju je svojim umom, i polag mogućnosti podupirao, a svojoj djeci pribavio dobro izobraženje u narodnom duhu. Mnoge ugodne časove jesam žnjim sproveo, vježbao me je u latinskom jeziku, te mi je o ratu, kojeg je Napoleon vodio, mnogo pripovedao, u kojem ratu je i on kod insurekcije (!? M.J.) kao poručnik sudelovao. Mrtvi njegovi ostanci jesu u Zlataru, kod župne crkve zahranjeni, ja sam mu iz sinovske zahvalnosti za vekovitu uspomenu spomenik staviti dao, koji se u zidu župne crkve nalazi, stihove za napis mi je moj pobratim Mirko Begović načinio.

Tekst spomen ploče Stjepana Jellačića koja stoji na zlatarskoj crkvi:

*»Taj spomen mu postavi
Obitelj iz zahvalnosti
Premda njegove kreposti
S otim dosta ne proslavi.
Jer ne samo što je bio
Ljubljen otac obitelji
Već ga i svi prijatelji žale
Jer im bijaše mio.
Isto tako ga obljudi
Naša tužna domovina
Ka u njemu baš izgubi
Dušom telom vernog sina.«*

U Ugarskom saboru, koji je bio za 10. studena 1847. sazvan, Ljudevit Košut pomagjareni Slovak Košutić zvani, koji je radi svojih pobuniteljnih činah kaznu zatvora u tvrdjavi Špilbergu odsedao, je bio kolovodja. Kao viešt govornik je i u saboru većinu postigao, kad je naš mnogo zaslužni poklisar Metell Ožegović u obranu uzeo naše državno pravo Kraljevine Hrvatske. Košut je kazao, da ne poznaje nikakova posebna prava Hrvatske, »da je pod krunom svetog Stjepana samo jedna domovina, samo jedna politička narodnost magjarska«. Naravno da je Metell Ožegović proti istoj lažnoj izjavi prosviet od strani Kra-

ljevine Hrvatske uložio, dokazujuć da Kraljevina Hrvatska je jedino saveznica Kraljevine Ugarske. Na to mu je Košut doviknuo »**medju nami može samo mać odlučiti**«, a na to mu Ožegović uzvratiti »**pravica će odlučiti**«.

Kad je dne 24. veljače 1848. u Parizu prvi top prevrata puknuo, i čim je u Požun glas dospio da je u Parizu republica proglašena Magjari poprimili su tu zgodnu priliku. Odmah su u Saboru zaključili da se ima sabor u Pešti držati, parlamentarna vlada uvesti, ministarstvo neodvisno od austrinske vlade ustrojiti, i to sa posebnom narodnom vojskom. Da to uzmognu postići, jesu nadvojvodu Stiepana, koji je Palatinom izabran, upotriebili. Njegovim posredovanjem je saborovanje iz Požuna u Peštu premešteno, ministarstvo neodvisno od austrinske vlade zaključeno, i da se posebna vojska uvede zaključeno. Ove zaključke Sabora imao je Palatin zadaću da predloži kralju na potvrdu. 15. ožujka 1848. odvede Palatin sjajnu deputaciju u Beč, gdje je međjutim već buknuła revolucija, a Meternik je već bio iz Beča pobjegao. To sve olakša posao magjarskoj deputaciji – zahtevi magjarski Vladi bečkoj veliku su brigu zadali, ali deputacija osta nepomična, pritisak je bio velik, kralj potpisao. Ujedno je bio Palatin ovlašten da ministra predsednika imenuje. Palatin je 17. ožujka 1848. grofa Ljudevita Bačania ugarskim ministrom predsednikom imenovao, i tako su magjaroni neograničenu vlast u svoje ruke zadobili, a Hrvatska je smatrana za magjarske županije. **Košut je izjavio, da Hrvatske ne može najti na karti.** Hrvatski narod, vidje da je kralj Magjarom sve što su zahtevali, pod silnim pritiskom, potpisao, da protti samovolji Magjara neće moći kod kralja zaštitu postići, niti se s uspehom obraćati molbami na dvor. Usled ovih žalostnih događajah je se sva Hrvatska inteligencija sa narodom u Zagrebu skupila, da viećaju, što je činiti. Dne 25. ožujka 1848. sabere se hrvatsku narod u svojoj prestolnici gradu Zagreb u svom Narodnom domu, kadi sam i ja prisustvovao. U istoj Narodnoj skupštini prvi zauzme rieč Dr. Ljudevit Gaj: »Poznato je šta Magjari rade, šta su silom od kralja ishodili na propast Monarkije Austrinske, a napose na uništenje Kraljevine Hrvatske. Ni jedan pojedinac ne smije robovati, a kamoli cio narod, koji govori jednim jezikom, koji ima svoju dičnu prošlost, svoje državno pravo. Ufam se u Boga da ovo naše državno pravo, koje je u suglasju sa našim narodnim pravom, nije u nami ugasnulo, ono živi u sviesti naroda i vjeri našeg hrvatskog kralja, ovo su razlozi, zašto smo se sastali – da je u predstavki sastavimo, i sa sjajnom deputacijom osobno u Beč odnesemo, i takovu našem kralju predademo. Zajedno da si po starodavnom pravu izaberemo bana, zastupnika kraljevog, a to tim većma; pošto smo prisiljeni svaku zvezu sa Magjari prekinuti, kojiuh je namera Monarkiju Austrinsku rastergati, time uništiti. Nama je potrebno, da ban bude rođjen dobar, i pošten Hrvat, koji ljubi našu milu hrvatsku domovinu, koji će znati naše državno pravo štititi, celokupnost naše Kraljevine Hrvatske pribaviti. Mili narode, ja Vama za našeg bana predlažem baruna Josipa Jellačića Buzinskog Druge banske regimente pukovnika, čitavoj našoj domovini poznatog hrabrog vojnika poštenog Hrvata, koji iz dna srdca ljubi svoju domovinu, koji je odan svomu zakonitomu kralju.« Nema pera koje bi opisalo urnebes od pljeskanja, i narodnoga klikovanja, koje je na ovaj predlog zagrmilo.

Posle toga je Ivan Kukuljević sastavak Predstavke upravljajućeg odbora pročitao, koju će deputacija u Beč nositi, i našem kralju Ferdinandu predati. Ista je oduševljenjem jed-

noglasno primita, u istoj predavki prije svega izkala se je celokupnost domovine, ban bi imao biti glava odgovornog ministarstva za Kraljevinu Hrvatsku, Sabor bi se imao sveke godine u Zagrebu održavati, narodna vojska imala bi u miru ostati kod kuće, a prisije kralju i ustavu, Krajina bi se imala odmah ukinuti, podpuna upravna autonomia, kamo ima se i financialna uzeti, podeliti. Jedna politička narodnost hrvatska imade vladati, Dalmacija ima se materi zemlji Kraljevini Hrvatskoj povratiti, i združiti. Sada se je vječalo tko, i kada će iti deputacija sa predavkom u Beč. Nazočni preko tri stotine jednoglasno izjaviše, da idu svi, i to pod barjakom Kraljevine Hrvatske, pod vodstvom dr.-a Ljudevita Gaja. Usled toga zaključeno, da se ide odmah, da imadu svi koji želiu iti, u Zagrebu se 27. ožujka sastati, od kuda će železnicom odputovati. Vredno, da spomenem, da je prečastni Kaptol zagrebački za isto putovanje deset hiljada forinta u gotovom novcu poklonio. Opre-deleni dan 27. ožujka u sjajnom odjelu u Zagrebu stališi i redovi sastali se jesu, medju istemi jesam i ja bio. Medju nami sakupljenemi je bila trojica veoma krasno obučena, kao prosti seljani i to: Juraj Pisačić kao hrvatski, Filip Faller kao slavonski, i Dragutin Pajano- vić kao graničarski serežanin.

Dne 28. ožujka 1848. u sjajnosti oduševljeno jesmo odputovali, tu se je pevalo, tu radost nije moći dovoljno opisati. Došavši do Gradca onde nas je na kolodvoru dočekao vredni starina podmaršal i zapovjedajući general grof Laval Nugent, koji je bio veliki posjednik u Hrvatskoj, koji je Hrvate rado imao i štovao. Nama u čast je vojnička glasba svirala, dr. Ljudevit Gaj je shodnim govorom podmaršala pozdravio, medju nami biaše i njegov sin Albert grof Nugent. Ovd i u Gradcu jesmo prenoćili, dne 29. ožujka rano ujutro je putovanje u Beč nastavljeno. Kad smo u Beč stigli, na hiljada bečlanah, osobito Slavjani, jesu nas sa vojničkom glasbom dočekali. Od kolodvora jesmo peške pod barjakom Kraljevine Hrvatske, kojeg je nosio Janko Dolovčak odvjentnik goropadnog uzrastja, odmah u carski dvor išli. Deputacija je bila milostivo primljena, vodio je dr. Ljudevit Gaj, te je kralju uz oduševljeni govor predavku predao. Kralj Ferdinand je takovu milostivo primio i izjavio, da želi svojim viernim Hrvatom polag mogućnosti u pomoć priteći.

U Beču smo sve uzrujano našli, videti je bilo, da Magjari uplivaju, i da kod Nemcah imaju odziva. Naravno da te dve rase u Austrinskoj Monarkiji koji su u manjini, imadu nameru vladati, u Austriji Nemci, u Ugarskoj Magjari – ovi kleti neprijatelji slavijanstva, koje se u Austrinskoj Monarkiji u ogromnoj većini nalazi.. Dne 31. ožujka je se kongres Slavjanah u Leopoldštatu u javnoj dvorani kod Šperla održavao, sastali su se Česi, Poljaci, Slovaci, Hrvati, Slovenci i Srbi. Mi smo istu skupštinu sa zadovoljstvom posetili, bili smo oduševljeno primiti, tu se je radilo o slobodi svih Slavjanah, svaka grana nazočnih Slavjanah imala je svoje govornike, tu se je videlo koliko znanstva i ljubavi imade među Slavjanima. Od strani Hrvata izvan dr. Ljudevita Gaja je Josip Juraj Strossmajer c.k. dvorski kapelan govor držao. Mi Hrvati prvi puta jesmo našeg mladog Strossmajera videli. Njegova riečitost, njegovo znanstvo, njegova ljubav svog hrvatskog naroda je na sve nazočne veliki utisak učinila, svi su mu pleskali, i njegov je govor sa »Živio!« popraćen. Medju nami Hrvati vruća želja nastala da Bog dade, da djakovačkim biskupom postane, koje mjesto je ostavkom biskupa Josipa Kukovića izpražnjeno bilo.

U Beču čuli smo, da je barun Jellačić za hrvatskog bana imenovan. Kući došavši sa velikom radostjom primili smo to imenovanje, kojega si je narod već sam izabrao. Imenovanje našeg kralja glasi od 23. ožujka 1848. za dva dana prije, kako ga je narod izabrao, naravno zato, da si ne bi narod hrvatski mogao pravo izbora prisvajati. Ipak je kralj polag želje naroda Josipa Jellačića Banom imenovao.

Barun Josip Jellačić Buzinski rodio se u Zagrebu (krivo, u Petrovaradinu, op. M.J.) dne 16 listopada 1801, otac mu je bio Franjo barun Jellačić Buzinski c.k. podmaršal, koji je za svoje zasluge u ratu red Marie Terezije postigo, i uz koji je i barunom postao. Mati mu je bila Anna rođjena barunica Portner. Proizlaziju iz moje obitelji Jellačić Buzinske, kako to moje obitelji rodoslovje posvedočava. Isto rodoslovje, u zakladnici Eduarda baruna Jellačića Buzinskog za odgoivanje dvoih mladih Jellačićah glasećoj, nalazi se, koju je Kr. zemaljska vlada odjela za bogoštovje i nastavu 7. svibnja 1887. izdalo. Iz iste zakladnice moj unuk Nikola Jellačić Buzinski za učevnu svrhu godišno sedemsto forinta vuče. Imenovani ban bio je c.k. pukovnik u Banskjoj regimenti, na glasu kao izvrstan strelac, jahač, pun darovnog duha, otvorenog poštenog srdca, divni govornik, spisatelj i pjesnik, ljubio je svoju hrvatsku domovinu, graničarah bio otac, svake nedelje je narod pred njegovim konakom kolo plesao i pevao. Zato mu nisu švabski generali priatni bili. Imao je dva brata, Juraja, bio je podmaršal i jošće sada živi, Antona bio je general major, umro je i to bez odvjatka mužkoga spola.

Sada je bila prva zadaća ustolenje bana, naime Instalacija. U tu svrhu od potrebe je bilo, da se Sabor Kraljevine Hrvatske sazove, što je odmah učinjeno, te je ustanovljen dan ustolenja na 4. lipnja 1848., izbor zastupnika polag banskog izbornog reda odredjen, i po svih županiah hrvatskih i slavonskih izveden, a i ja sam bio u Kotaru zlatarskom za zastupnika izabran.

Kroz vreme izbora je ban Josip barun Jellačić Buzinski, c.k. tajnim savietnikom, i podmaršalom, i zapovedajućim generalom imenovan. To su u Monarkiji Austrinskoj znamenita nebivena (koja se još nikada nisu dogodila, op.M.J.) imenovanja, koje je ban kao c.k. pukovnik u tako kratkom vremenu zajedno postigo. Naravno da su ta imenovanja s uzhićenjem primljena, da su veliku radost i zadovoljstvo kod naroda hrvatskog prouzrokovale.

Ove stečevine Hrvata, smutiše Magjare u sred njihovog slavja. Peštanski centralni odbor poslao je u hrvatskom i magjarskom jeziku proglas pun lukavih sladkih riećih na Hrvate. U istom proglasu Kraljevina Hrvatska uvriedljivo navadja se kao pars adneza – Slavonia i Primorje kao da već ne spadaju na Hrvatsku, o Krajini i Dalmaciji niti spomena, jedino se napominjeju tri županije Hrvatske. Pozivaju nas na bratsko zajedničko delovanje, kažu da vojuju za **neodvisnost i slobodu**, naravno jedino za svoje magjarsko pleme, jer kažu da je u neodvisnosti i slobodi zadržana svaka narodnost, jedino imade se jedan jezik i to magjarski zapovedajućim smatrati. Iza toga Magjari poslaše na Rieku za gubernatora svog privrženika poznatog Nepomuka Grofa Erdödyja, koji je radi magjaronstva županjske časti u Županiji varašdinskoj lišen, sa nalogom, da Rieka i Primorje imade jedino gubernatora slušati, i njemu se pokoravati. Zatime, Palatin je izhodio kod dvora, da je barun Ivan Hrabovski podmaršal kraljevskim povjerenikom za Slavoniju imenovan – i tako je dvor s jedne strane povladjivao Hrvatom, s druge strane prisilen bio da izdaje

preko Palatina nadvojvode Stepana protivne zapovedi. U Ugarskoj magjarsko gospodstvo i postupanje svakim danom gorje bivalo; rodoljube Rumune i Slovake love i u tamnicu bacaju, Srbi se proganjaju osobito u Bački i Banatu, i ovakovim groznim postupkom, za početak je krvavi gradjanski rat. Tomu naravno morale su posledice slediti.

Vidivši Srbi, da kod Magjara nema spasa, utekoše u Hrvatsku, u Karlovcih skupštinu sazvaše, te su dne 13. svibnja 1848. u istoj skupštini za svog patriarka i glavu svog naroda Josipa Rajačića izabrali, a Stiepana Šuplikaca, da im bude vojvoda. Zajedno zaključise, te proglas izdali, da će s hrvatskim narodom kao brat s bratom pod okriljem bana Jellačića proti Magjarom vojevati. **Pa šta rade sad ti brati Srbi?**

Kad je u Karlovcima takav pošten i dični zaključak stvoren, i patriark izabran, je zaključeno, da patriark ima kod ustolenja bana Jellačića dne 4. lipnja 1848. prisustvovati i preduzeti se imajućeg (misli se: ustoljenja, op. M.J.). Bilo je i izaslanstvo određeno.

Za 4. lipnja 1848. sve što je moglo, pohrlilo je u Zagreb. Već 2. lipnja došli su zastupnici naroda iz Slavonije i Hrvatske, odaslanici iz Dalmacije, Kranjske, Štajerske, Česi, Slovaci, Istrijanci – nisu uzmanjkali tu svečanost odlikovati. Dne 3. lipnja je na hiljade naroda svečano obučenog pridošlo. Ban je u Botincu na dobru obitelji Vranyczany prenoćio. Dne 4. lipnja, dana naime ustolenja, sve je mrvelo u Zagrebu, vojničke i gradjanske glasbe jesu stališe i redove i narod hrvatski do mosta savskog pratile, i tamo je bio ban željno u najvećoj sjajnosti dočekan. Kod mosta je ga i njegov vranac konj priredjen čekao. Grof Albert Nugent i grof Juro mladji Erdödy u sjajnom odjelu hrvatskom obučeni, sa znakovima banskima kao namestnika kraljevog, naime buzdovanom i zastavom, čekali su. Kad je ban uz gruvanje topovah do mosta prispeo i iz kočije izašao gromovitim »Živio!« bio je primit. Na radost i obćeg oduševljenja ban je bio u krasnom narodnom hrvatskom odjelu obučen kao gradjan i velikaš, cveće se sipalo, od radosti su suze ronile. Kad je narod vidio svog bana kako je svog vranca kao Hrvat zajašio, u hrvatskom jeziku narod uzhićenim govorom pozdravio!!! Što Monarkija Austrinska postoji, to je prvi ban, koji je kao austrinski general, obučen u odjelu hrvatskom, kao ban ustolen, koji je hrvatski narod u materinskom jeziku pozdravio. Ban jašuć, pred njim jašući nosioci znakovah banskih, uz glasbu u Grad Zagreb narodom praćen je, u Banske dvorove dopraćen. Za toga bilo je na trgu Svete Katarine sve priredjeno za sednicu saborsku, kamo se je i sve spremilo, da se imenovanje bana pročita i propisna prisega po banu položi. Po starodavnom običaju je protonotarius isto službovanje vršio, nu sadanji protonotarius regni Nikola Mikšić kao magjaron bio je odsutan. Zato su zastupnici naroda na mesto isto vrednog i umnog domorodca Franju Žigrovića izabrali, i tako je on imenovanje njegovog veličanstva našeg kralja hrvatskog Ferdinanda, koje bilo u latinskom jeziku sastavljeno, pročitao, našto je urnebesni »Živio!« sljedio. Zatime, u odsutnosti biskupa Jurja Haulika namestnika banskog, nazočni patriark Josip Rajačić prisegu, koja u hrvatskom jeziku gласila, od bana je uzeo. Uz gromovit »Živio!« posle toga išlo se u crkvu Svetoga Marka. Misu je obće ljubljene otažbenik biskup senjski Mirko Ožegović Barlašaševčki u hrvatskom jeziku odčitao. Posle mise odpraćen je ban u Banski dvor, i pokloni sviuh stališah i redovah, zastupnikah naroda jesu vršeni. Gostba je bila kod bana, kojoj sam prisustvovao, gostbe su bile na mnogih mestah priredjene, a za narod se je čitav vol pekao. Bačve vina na Harmici, kadi je sa-

da Jellačića bana trg, bile su izložene, da su svi sa jelom i pilom obskrbljeni bili, glasbe su posvuda svirale, pevalo, plesalo se, i tako u velikoj radosti isti je dan sproveden. Nije se u čitavom Zagrebu drugi govor čuo, sve se milim našim materinskim hrvatskim jezikom služilo, navečer je bila u čitavom gradu sjajna rasveta, sa transparentima, i napisima, po čitavom gradu je se ban provozio, naravno uz neopisivu radost, i klicanje »Živio!«. Posle je sjajna bakljada banu načinjena, i tako je taj znameniti dan 4. lipnja 1848. za našu povjest obavljen sretno, u najvećem redu.

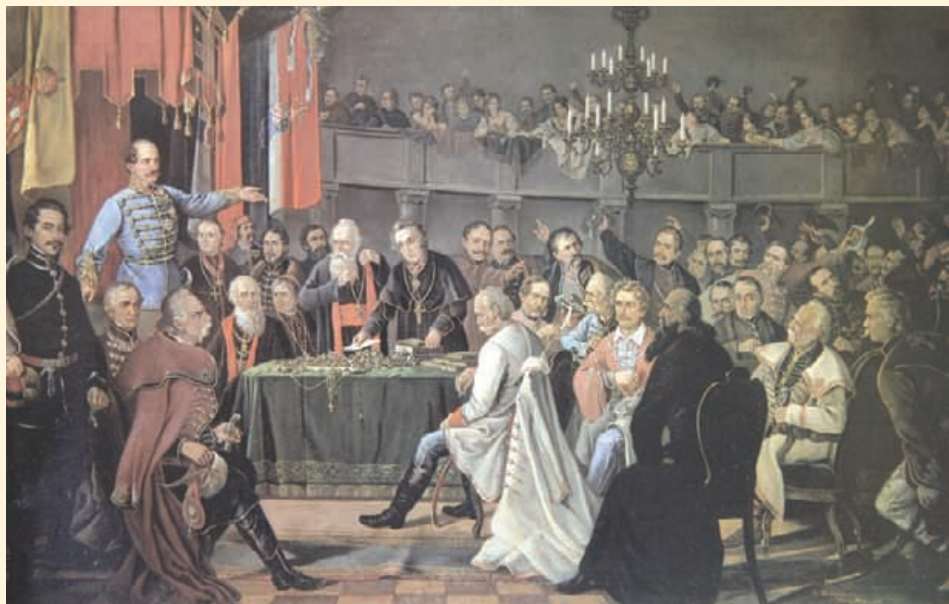
Drugi dan 5. lipnja jesu gosti i narod sa najvećim umirenjem i podpunim zadovoljstvom kući se vratili, jedino zastupnici naroda po banu pridržani su, da mu u potrebi kod rukah budu. Iz Beča je viest stigla, da je kralj svojim dvorskim osobljem nenadano u Insbruk preselio se, jer je u Beču buna kroz potaknutje Magjarah, napredovala, a i kod nas jesu magjaroni sveudiljno rovarili. Zato je ban u Županiji zagrebačkoj novi izbor častnikah poduzeo, te je za prvog podžupana umnog i vriednog domorodca Škendera Kralja odvjelnika imenovao. Tom prilikom je i moj konškolarec vatreni domorodac Antun Rubido u zagrebačkom obsegu velikim županjskim sudcem postao, koji je poslije veliku čast postigo, jer je bio po njegovom veličanstvu kod naše vlade dvorskim savjetnikom imenovan. Bio je to revan, pošten i pravedan dostojanstvenik, za suprugu je imao groficu Sidoniu Erdödy našu domorodsku i divnu pjevačicu.

Ban je za 7. lipnja sa zastupnicima Sabora viećanje držao, što da se radi, proti nasilju Magjarah. Neprekidno Palatin naredbe izdaje, da se imade Hrvatska odredbam Magjarah pokoravati, Magjari neprestano kod dvora i kralja buniti, da su kod nas nemiri, da mi bunnimo Srbe proti Magjarom, tomu, da krivnju nosi ban, i da mu se imade banska čast oduzeti. Jednoglasno zaključise da se imade svaki savez sa magjarskim buntovnicima, koji nastojiju Austrinsku Monarkiju i dinastiju vladajuću uništiti, prekinuti, adresu na kralja koji sada u Insbuku obitava, sastaviti, da imade deputacija pod vodstvom bana takovu u Insbruk odneti, i kralju predati, da se kralj osvedoči o viernosti i odanosti Hrvatah, koji nastojiju Austrinsku Monarkiju i vladajuću dinastiju spasiti. Svi nazočni zastupnici jesu se pripravnim očitovali da sa banom u Insbruk idu, što je ban zahvalno primio, nu kazao je da je dovoljno ako ih dvanajstorica ide, i tako je bilo zaključeno. Odmah se jesu zastupnici medju sebe dogovorili, i ustanovili, koji će iti. Ban mi je kazao, neka ja idem, jer me je rado imao kao varasdinskog vodju, morao sam mu Ti kazati, žao mi je da nisam mogao banovi, a i moji želji udovoliti, radi obiteljskih poslova.

Dne 12. lipnja krene ban Jellačić s gotovom adresom na čelu sjajne hrvatske deputacije put Insbruka, gde je onda kralj boravio. Svuda kud je prolazio, i po istom Tirolu bio je njegov put pravo slavje. Medjutim, bio ga je na zahtev Magjarah kralj skinuo s banstva, i za svih častih već 10. lipnja, ali ban nije o tom ništa znao – niti mu je o tom šta kazivano. Ugarsko ministarstvo bilo je, medjutim, naložilo svomu ministru vanjskih posalah knezu Pavlu Esterhazu, da se ban bez njega ne smije sastati na dvoru, niti s kraljem niti izijednim drugim princom kraljevskim. Energičnomu banu Jellačiću, kako su nama člani deputacije kazivali, polag svih magjarskih intrignah podje za rukom, te si je izhodio audienciju kod kralja. Na prijestolju sjedaše kralj u magjarskom odjelu, uz njega kraljica, a iza ledja u zakutku stajao je knez Pavao Esterhazi. Ban obučen kao podmaršal pozdravi kralja i kra-

ljicu kao ban u ime vjernog hrvatskog naroda, te ganutljivo razloži pogibeljni položaj za Kraljevinu Hrvatsku, koja nikad ne prestaje život svoj za kralja i uzdržanje Monarkije Austrinske davati.

Na to je kralj banu odgovorio »Pošto sam sastavšu se dne 4. lipnja t.g. Zemaljsku skupštinu nezakonitom proglasio, ne mogu Vas primiti kao deputaciju, moram podjedno očitovati moju nedopadnost zbog vaših nastojanja prema mojoj ugarskoj kruni, kojoj Hrvatska spada od sedam sto godina. Ja sam čvrsto odlučio ovu zemlju uzčuvati, i želim porazumljenje obiju zemalja tim prije postići, jer hrabrost mojih graničara moje podpuno priznanje zaslužuje. Moj ujak nadvojvoda Ivan preuzeo je posredovanje. Vi ćete očitovana čustva viernosti time dokazati, ako ovo porazumljenje budete kripko podupirali«. Hrvatska deputacija ostala zapanjena, te je odgovor kralja sa žalostjom primila, jer Hrvati ne zaslužuju, da budu za svoju viernost smatrani kao buntovnici. Kad je deputacija pitala bana: »Što ćemo sada?« ban im odvrati: »Ustrajati ćemo na naših mestjih, i pomoći, s pomoćju božjom, našem kralju. Na to člani deputacije vrata se kući, a ban ode u Beč. Putujući kući u Linzu u Wiener Zeitungu čitaju manifest, gdje kralj bana Jellačića svrgava sa svih časti već 10. lipnja 1848., dakle prije njihova polaska u Insbruk. Iz svega jasno proizlazi zloba magjarska, da je kralju po ministru predsedniku Ljudevitu Bačaniu spis manifesta za podpis podmetnut. Ban se 28. lipnja iz Beča u Zagreb povrati, što se je velikom nestrpljivostjom očekivalo. Odmah je za 29. lipnja saborska siednica uročena. U istoj siednici ban je želju kralja glede porazumljenja priobčio, **uz to Sabor svom banu preda na neizvjestno vrieme neograničenu diktatorsku vlast dotle, dok se odnošaji domovine konačno uredje.** U poruci nadvojvodi Ivanu Hrvati ponavljaju sve svoje želje, koje su

Dragutin Weingärtner: Hrvatski sabor 1848. godine / Croatian parliament in the year 1848

kralju izrazili. Na to je saborska sednica dignuta, nu Sabor polag potrebe ima se nastaviti, i zastupnici ovog Sabora pozvati Banu je priobčeno, da na Rieci i primorju Magjari kroz grofa Nepomuka Erdödy, kojega su tamo za gubernatora poslali, djeluju, da potaliančani Riečani sa magjaronima proti banskoj vlasti tamošnje pučanstvo na odpor poticaju, i jedino magjarsku vlast priznavaju. Ban Jellačić je svoju diktatorsku vlast upotrebio: Ban je Josipa Bunjevca vladinog savjetnika, okretnog i vrijednog otačbenika za Rieku banskim povjerenikom imenovao, dao mu je dvije vojničke satnije graničara na raspoloženje sa pismenim nalogom da grofa Nepomuka Erdödy nametnutog gubernatora odmah odstrani, polag svoje uvidjavnosti gubernialno činovništvo uredi, službenike grada Rieke ponovno imenuje, poslovni jezik hrvatski da se ima uvesti, i da sve pod bansku vlast stavi. Banski povjerenik Josip Bunjavac je nalog bez svakog otpora izveo – jedina velika pogreška je učinjena, da nisu gradski službenici talinijaši ungaresi posvema odstranjeni, i sami Hrvati dobri otačbenici ponamešteni, kojih je bilo dovoljno.

Vriedno je da ovdje u kratkom navedem, kakovim nepravednim i zlobnim načinom je riečko pitanje priepornim nastalo, i da proti državnom pravu sada Magjari sa Riekom gospoduju, a talijanaši upravljaju.

Kad je Rieka natrag pod Monarkiju Austrinsku podpala, kraljica Maria Teresia je Rieku kao sastavni dio Kraljevine Hrvatske sa istom kraljevinom pripojila i Hrvatima u vlastnost predala, i tako je Rieka hrvatski trgovački emporium nastao. Radi trgovine jesu se nekoliko obitelji Talijanah na Rieci nastanile, svoj jezik njegovale, i u službovanju upotreblivale tim većma jer je Lombardija pod Austriju podpadala, i tako su se Talijani i u Dalmaciju i Istru postepeno uvukli. U onu doba nije se kod nas narodnost uvažavala, jer u Ugarskoj i Hrvatskoj je bio gospodajući jezik latinski. Kraljevina Hrvatska kao saveznica Kraljevine Ugarske je Namestničko vieće u Pešti zajedno imala. Isto Namestničko vieće je na Rieci Gubernium litorale ustrojilo, pod naslovom »Gubernium Fluminense Hungarico Croaticum« navodeć **»što je vaše je i naše«**. Kad se je živalj magjarski u Ugarskoj počeo dizati, i kormilo preuzimati, započeo se je naslov izključenjem Kraljevine Hrvatske jedino »Gubernium Fluminense Hungaricum« rabiti – protivno navodeć **»što je naše nije vaše«**. Taj samovoljni, samovlastni otimačinski postupak Magjarah je povod borbi za Rieku medju Ugarskom i Hrvatskom koja borba sveudiljno traje. Kod te borbe moramo ostati, niti grudu zemlje naše mile Hrvatske domovine tudjini našim privolenjem ustupiti: **Ono što se silom oduzme, nije izgubljeno – tko svoje sam napusti, je izgubljeno**. Tako je Deak svojim Magjarom kazao.

Krajišnici, koji su se pod maršalom Radecki u Talijanskoj (Italiji, op.M.J.) njih do četrdeset hiljada za obranu Lombardije nalazili, čim su čuli da je njihova hrvatska domovina u pogibelji, htjedoše uzmaknuti iz Italije, da brane svoj dom i rod od Magjarah. Ban Jellačić je na iste krajišnike za njihovo umirenje proglas izdao, u kojim je osecurava, da imade dosta vojske, da hrvatsku domovinu može od navale Magjarah braniti, i time ih umiri.

Sabor hrvatski pod predseđanjem bana je 1. srpnja 1848. svoje sednice nastavio, iste su bile živahne ratoborne i odlučne, tomu povod dadoše izvestja naših poklisarah, koji su našu Kraljevinu Hrvatsku kod Ugarskog sabora zastupali. Isti opisuju teški položaj svoj

radi nasilju Magjarah proti Hrvatom. Kolovodja Magjarah Ljudevit Košut je se usudio izjaviti, »**da Hrvatsku ne može na karti najti**«, da Hrvatska nije nikakova kraljevina, da je to Pars adneza, koja se sastoji iz trih županijah naime varaždinske, zagrebačke i križevačke, da se moraju magjarskoj državi pokoravati, i u magjarskom jeziku službovati. Kad je naš neustrašivi dični poklisar Metell Ožegović državno pravo Kraljevine Hrvatske branio, i proti povredi i nasilju Magjarah od strani Kraljevine Hrvatske prosvet uložio, izjavljujuć, da poklisari Hrvatske budu prisiljeni kući se vratiti, onda mu je Ljudevit Košut opet doviknuo »**med nami može samo mač odlučiti**«. Tomu jošte iz Slavonie izaslanici u sednicu saborsku nadošli su pritužbom da podmaršal Hrabovski iz tvrdjave Petrovaradinske na njih iz topovah udara, za dokaz donesoše izbacane kugle, moleć da neka sabor nešta odlučnog čini, da i Srbi očekivaju pomoć od Hrvatoh, da je general Kničanin pripravan u zajednici sa Hrvatima proti Magjarom vojevati. Sve ovo veliku ogorčenost u našem Saboru je prouzrokovalo, svi zastupnici medju kojemi sam i ja bio, zamolili su bana da se oružanom silom proti Magjarom postupa, da je hrvatski narod za obranu svoju na sve žrtve pripravan. Ban je punim zadovoljstvom te izjave primio, te je nazočne stališe i redove glede rata pozorne učinio, da je tomu mnogo treba, a njemu sredstva potrebna uzmanjkavaju. U sednici saborskoj dne 4. srpnja 1848. jesu svi nazočni usklikom izjavili, da će narod hrvatski potrebna sredstva pribaviti za uzdržaje svojih pravah. Na to je prvi biskup Josip Šrott od svojih prsah zlati lanac skinuo, i na stol u tu svrhu položio obrekavši svu svoju znatnu sreberninu, i novčanu potporu. To isto su učinili patriark Josip Rajačić, biskup Mirko Ožegović, arkimadrit gomirski Sebastian Ilić, Franjo barun Kulmer, kanonik Mato Vuković, barun Metell Ožegović, grof Janko Drašković, Ambroz Vranyczany, Antun Kukuljević i ostali što su kod rukah imali, i tako se je u kratak čas stol sa zlatom, srebrom i dragocenostmi napunio. Ban Jellačić videći, da je svako izmirenje sa Magjari nemoguće, čim se je Sabor 9. srpnja 1848. svršio, odmah izdao je shodan proglas na hrvatski narod, te ode sam u Slavoniju, i u Krajinu, da narod obodri. Kuda je prolazio, sve ga je oduševljeno kao svog otca i spasitelja Kraljevine Hrvatske primilo. U Slavoniji nestale su spletke koje je bio počeo general Hrabovski spletati, u Krajini ratoborni narod je banu obreko, kad će je trebati proti Magjarom, da će sa radostjom pod njegovim vodstvom u rat iti, i sebe žrtvovati. Kad se je ban punim zadovoljstvom iz Slavonije i Krajine u Zagreb vratio, već je 25. srpnja 1848. u Beč pozvan bio, da pokuša nagodbu s magjarskim ministrom predsednikom grofom Ljudevitom Bačaniem. Pratio ga Ivan Kukuljević ljubimac bana, isti je nama kazao da je bana u badenskom kolodvoru dva sati prije Beča čekala neizmerena množina svieta, da ga pozdravi. Kad je vlak stao, sve je vikalo »Gdje je ban Jellačić?« – a kada ban skoči iz vagona, i sam zaviknu »Evo ga!« zagrmio mu je pozdrav iz hiljada grla. U Beču kao da je tabor pred banovom kućom, narod bez prestanka kupio se, da vidi hrvatskog bana. Gradjanstvo bečko dne 29. srpnja 1848. priredilo mu je sjajnu bakljadu, koju su Magjari hoteli osujetiti, što im nije za rukom pošlo. Na pozdrav gradjanstva, ban je odgovorio da nije nepriatelj Magjara već njihovih separatističkih težnja, a njegova, da je stvar poštena, što je sa najvećim zadovoljstvom primljeno bilo. Svi ovi čini nepobitni dokaz pružaju da ban Jellačić nije zvrgnut svojih častih, i da je manifest od 10. lipnja falsifikat Magjarah, jer ga vladar za izmirenje kao hrvatskog bana upotrebluje.

Sva nastojanja nadvojvode Ivana glede izmirenja sa Magjarima nisu uspela, sastanak s magjarskim ministrom predsjednikom grofom Ljudevitom Bačaniem je bez uspjeha ostao, jer je ban odlučno tražio da se Magjari postave na temelj pragmatičke sankcije od godine 1712. (10/3) koja hrvatsko državno pravo zajamčuje, koja ište jedinstvo Habsburške Monarkije, a posebno Ministarstvo rata Ugarske da nosi u sebi rasulo monarkije. Na to reče Bačani: Vi ćete onda stvoriti građanski rat – na što mu je ban Jellačić odgovorio »Građanski rat bi bio najstrašnije zlo, ali ja ga se ne bojim, ako valja ugušiti pobunu«, na što ministar reče »**vidjeti ćemo se na Dravi**«. Ban Jellačić mu vrati »**vidjeti ćemo se na Tisi**« i tako se rasta ban sa Bačaniem.

Ban Jellačić vrativši se iz Beča, poprimio je sva sredstva da može rat sa Magjarima poduzeti, odmah po županijah je rasposlao vojnike da narod vežbaju, i ja sam za moj Kotar pregradski dobio dvanajst vojnikah graničarah iz Brodske regimente, koji su sposobne seljake vežbali za kordon, koji se imao od strani naše uzduš ugarske granice u potrebi povući. Narod je ovu odredbu radostno primio, te je bilo milina videti, kako se vežbalo.

Ban Jellačić je Ivana Kukuljevića kao svog povjerenika poslao grofu Josipu Radeckome podmaršalu i zapovedajućem generalu Lombardie u Italiju, da mu izhodi pomoć oružja i novaca. Ivan Kukuljević je svoju zadaću revno obavio, te je podmaršal Radecki banu Jellačiću sto hiljada forinta u novcu, i sto hiljada pušaka odaslao, a napose za uzdržanje Austrinske Monarkije Ratno ministarstvo u Beču banu obreklo svoju pomoć, i tako je banu bila mogućnost pružana sto hiljada vojnikah za rat proti Magjarom svom potrebnom obskrbom na noge staviti, i osigurati obstajateljstvo Kraljevine Hrvatske – kroz to Austrinsku Monarkiju uzdržati.

Kad polag naročite želje našeg kralja Ferdinanda, uz posredovanje nadvojvode Johana, medju banom Josipom barunom Jellačić i magjarskom ministrom predsjednikom Ljudevitom grofom Bačani nije sporazumak postignut, jer Magjari svoje stečevine ne htjedoše napustiti, kojima se Kraljevini Hrvatskoj državno pravo, autonomija i narodnost oduzimati nastoji, a napose Magjari se oružaju, i proti Monarkiji Austrinskoj na rat spremaju. Stoga je ban Jellačić sa magjarskom vladom svaku svezu prekinuo, te je i on prisilen bio se za rat proti Magjarom spremati. Stoga je kao diktator sledeće odredbe poprimio:

Za svog namestnika je vriednog starinu i otačbenika Mirka pl. Lentulaja upravitelja Županije varaždinske imenovao, sa nalogom, da imade potrebne odsjeke za sve struke uprave Kraljevine Hrvatske ustrojiti, sposobne vriedne Hrvate ponamestiti, i sa Kraljevinom Hrvatskom u odsutnosti bana upravljati. Zajedno je u Županiji varaždinskoj uprava Škenderu Šimunčiću prvom podžupanu povjerena. Nato se Mirko Lentulaj u Zagreb preselio, te je odmah kao namjestnik bana upravu uredio, predstojnike odsjekah imenovao, i to za odjel nutrinjih poslao Antuna Vakanovića, za odjel nastavu i bogoštovje Ivana Kukuljevića, za odjel pravni Tomu Cuculića, a za odjel financiarni Ambroza Vranyczanya. Vredno je ovdje napomenuti, da su isti predstojnici i posle velike službe i odlike postigli – Anton Vakanović, kad je ban Levin barun Rauch pao, postao je njegovim namestnikom, Ivan Kukuljević je županom Županije zagrebačke imenovan, Tomo Cuculić, je Kr. stola sedmorice prisednikom postao, a Ambroz Vranicani baroniju postigao.

Jellačić ban je dva vojna odjela ustrojio: **jednog** kod Zemuna iz granice brodske, petrovaradinske, i cajakasah(? M.J.) sa četrdeset hiljada momčadi pod zapovedništvom Vilhelma baruna Rotha generala topništva – kojemu odjelu jesu Srbi pod svojim generalom Kničaninom obrekli pripomoć dati; **drugog** kod Varašdina iz ostale granice i vojnih posadah, koje su se u Hrvatskoj nalazile, sa šestdeset hiljada momakah pod zapovedništvom samog bana.

Ban Jellačić je svim županijama nalog podelio, da imadu uz Ugarsku granicu uzduž od Štajerske do Zemuna kordun povući, i da svaki županjski kotar mora potrebnu momčad izmjenice stavljati do obustave. Ja sam kao kotarski predstojnik kotara Pregrada dvjesto momaka pod mojim vodstvom na kordun vodio, momčad je bila vesela, rado je išla, glasbu smo imali, i našeg feldkapelana. Ja sam 1. rujna 1848. kordun zauzeo od Dravskog mosta do Saurica naime štajerske granice. Tako sam ja kao zapovednik moje čete kod obrane moje mile hrvatske domovine sudjelovao. U vrhu čitavog korduna bio je Franjo Dahlen podmaršal zapovjednik, a za obskrbu momčadi bio je banski povjerenik Mirko Bogović. Momčad koja se na kordunu nalazila bila je kao regularna vojska sa svim potrebnim obskrbljena. Nedaleko od Saurica, štajerske naime granice, u mjestu Grossontak zvanom, je grof Laval Nugent maršal sa dvadeseti hiljada uredovne vojske kao smotrajući kor namešten bio, da u slučaju navale Magjarah pomoć pružati uzmgone.

U grad Varašdin je počela vojska dolaziti, od toliko hiljada vojnikah, nebrojenog naroda, sve je vrvilo, grad Varašdin je izgledao kao velegrad. Do 10. rujna 1848. vojska se u redu nalazila, i dolazak bana čekala. Ban je istog dana rano iz Zagreba sa svojom svitom u Varašdin stigao. Sa najvećim ushićenjem, neopisivom radostjom, tako od armade, kao i od naroda bio je primljen. Vojska je bila za rat posvema spremna, te je takovu pregledao, i uzhićenim govorom pozdravio, da će žnjim proti buntovnikom za uzdržanje vladara i njegove habsburgske kuće, za uzdržanje Austro-Ugarske Monarkije, i prava Kraljevine

Prijelaz hrvatske vojske preko Drave 1848 / Crossing of the Croatian army over the river Drava in 1848

Hrvatske vojevati. »Što Bog daje i sreća junačka«, to je bilo sa urnebesnim usklikom »Živio!« primljeno.

Dne 11. rujna 1848. je ban Jellačić sa svojom vojskom iz šestdeset hiljada sastojećom iz Varaždina dravski most prelazio. Ja sam bio kod tog prelaza nazočan, to nije moguće opisati taj sjajni ratoborni prelaz, milina je bilo videti našeg dičnog bana kako je, jašući na svojem vrancu konju, svoju vojsku preko dravskog mosta vodio. U čitavom Medjmurju, kuda je prolazio, bio je oduševljeno primit, sve potrebno za vojsku jesu radostno pružali, svuda su bana molili da Medjmurje sa materom zemljom Hrvatskom natrag spoji, da je od nasilja magjarskog oslobodi. Ovu dičnu pravednu želju naroda je radostno primio. Ovdje vredno nalazim, da u kratkom iztaknem, kao je Medjmurje pod Županiju zaladsku spalo, a od Županije varaždinske oduzeto i odcepljeno.

Medjmurje leži medju Dravom i Murom, imade stanovnikah preko šestdeset hiljada, i to su sami čisti Hrvati, kojiuh je materinski jezik izključivo hrvatski. Medjmurje sačinjava sastavni dio Županije varaždinske, sa istom županijom posvema graniči, i pod istu je podpadala te je Mura medju Kraljevinom Ugarskom i Kraljevinom Hrvatskom granicu sačinjavala. Tomu nepobitni dokaz služi, što Medjmurje sve do danas pod biskupiju zagrebačku podpada. Kako mi je otac kazivao, bili su grofi Zrinski čitavog Medjmurja vlastnici, Peter grof Zrinski bio je Kraljevine Hrvatske ban i zajedno Županije zaladske u Ugarskoj veliki župan. Kao vlasnik čitavog Medjmurja po svoj prilici nehotejući svoju bansku vlast, sa vlastjom velikog župana ugarske županije u dodir stavljati, pošto je u svom gradu Čakovac obitavao, zato je godine 1655. Medjmurje Županiji varaždinskoj oduzeo, i Županiji zaladskoj pripojio. U ono doba to je kao ban hrvatski, i veliki župan ugarski lahko proveo. O narodnosti onda nije bilo pitanja, jer je u Hrvatskoj i Ugarskoj službeni jezik latinski bio, a Hrvatska sa Ugarskom u savezu stajala. Zato se Hrvati, kao dobroćudni, glede istog samovoljnog i samovlastnog odcepljenja nisu mnogo brinuli, misleći, što se ovakvim načinom oduzme, nije izgubleno. Ali sada Magjari, od kad su na kormilo došli, i svoj azijski jezik magjarski u Ugarskoj za službeni narinuli, nema kod njih mjesta ravnopravnost, slobodu izključivo za sebe prisvajaju, što nije njihovog plemena magjarskog, mora sila vladati, da bude sve magjarsko – tako se radi sa našemi Hrvati u Medjmurju, sa kojemi Magjari barbarskim načinom postupaju, silom su magjarski jezik u svih granah službovanja uveli, kojeg narod ne razumije – time se zrcali sloboda i ravnopravnost magjarska.

General Magjarah Perci koji je sa jednom posadom u Medjmurju bio, i Hrvatsku napadati nastojao, se odmah po dolasku bana iz Medjmurja odalio, i tako je ban Jellačić Medjmurje za Kraljevinu Hrvatsku kao diktator polag želje naroda zauzeo i Medjmurcima dne 14. rujna 1848. proglas izdao, da više pod Županiju zaladsku ne podpadaju, da se Kraljevini Hrvatskoj pripajaju i da su Županiji varaždinskoj, kamo po pravu pripadaju, dodeleni. Da je shodna za izvedenje toga odredio, u tu svrhu za segurnost je jedan odjel vojnikah u Medjmurju ostavio. To zauzetje je narod medjimurski sa uzhićenjem, i sa najvećom zahvalnošćom primio. Ban Jellačić je odmah svomu namestniku podbanu Mirku Lentulaju nalog podelio, da imade odmah Medjmurje pod bansku vlast preuzeti, Županiji varaždinskoj pripojiti, činovništvo imenovati, i upravu preuzeti.

Podban Mirko Lentulaj, shodno nalogu, je odmah svojom naredbom odredio da imade podžupan Škender Šimunčić osobno upravu Medjimurja do Mure – prave granice Ugarske – preuzeti, potrebno činovništvo ponamjestiti – što je i Škender Šimunčić prvi podžupan Županije varaždinske pošteno i radostno izveo. Prvi činovnici u Medjimurju Županije varaždinske bili su imenovani: Ladislav Kiš za velikog sudca u Čakovcu, Josip Žerjav za velikog suca u Prelogu, Dragutin Herceg i Alpret Fat za kotarske suce, Gabrijel Jellačić (vidi obiteljsko rodoslovlje br. 238 op. M.J.), Ljudevit Belošević, Juraj Ceboci i Mio Jurak za kotarske pristave. Tako je 14. listopada 1848. Medjimurje pod upravu Županije varaždinske predano. Neda se ona radost opisati naroda medjimurskoga da su pod Županiju varaždinsku podpali, koja u Varašdinu stoluje, kadi je njihovo težište, da su zadobili upravu u svom hrvatskom jeziku, da su se riješili magjarske oholosti, progona i magjari-zacije, da sada pod vlastjom kako svjetovnom, kao i duhovnom Kraljevini Hrvatskoj pripadaju.

Kad su Zrinski i Frankopan po kralju Leopoldu kroz izdajstvo ponajviše radi njihovog ogromnog imetka pod izlikom urote 30. travnja 1670. u Wiener Neuštatu pogubljeni, onda je sledila promena vlastništva ogromnog poseda u Medjimurju. Kad je ban Jellačić Medjimurje zadobio, i sa Kraljevinom Hrvatskom ga natrag spojio, bili su Medjimurja vlasnici Nikola grof Festetić od Tolne u Čakovcu, a Ivo barun Knezević u Svetoj Heleni. Mi smo rado u Medjimurje išli da narodni duh hrvatski među pučanstvom uzbudimo. Narod je nama kazivao, da su službenici grofa Festetića Magjari koji su nemilice žnjimi postupali zato što su Hrvati, da su je sa magjarskim jezikom silovali, i hvala bogu, da je tlaka, to robstvo, prestalo. Medjimurci su umni ljudi, dobri gospodari, kiriaši za trgovinu na glasu, divno su nama kazali, da se neka ne boimo, da bi se pomagjari, »**Da će prije Mure i Drave nestati, nego što će Medjimoršćan Magjarom postati**«. Ivu baruna Knezevića su hvalili, da njegovi službenici nisu bili Magjari, da Hrvate rado imade. Barun Knezević je bio gostoljubiv, ja sam kod njega više puta bio, svagda nas je lepo primio, i pogostio, nije bio Magjarah priatelj, zato je i posle svoje vlasteljinstvo Festetiću prodao. Da su siromašni Medjimurci čisti Hrvati, u napredku narodnom zanemareni, tomu jesu najviše svećenici uzrokom, i njihova duhovna oblast, naime biskup zagrebački, tamo svećenik, ako govoriti znade magjarski, je posvema Magjar, ako nezna govoriti, onda je magjaron, a to činiju iz koristoljublja, jer tamo su bogate župe. Od istih je kolator Magjar grof Testetić, koji iste izrode podupira, a ne uvažavajući, da je narod uzdržava – pučke škole su hrdjave, od Hrvatske ni spomena, magjarski duh se djeci ucepljuje. Tomu jošte je činovništvo županjsko posvema magjarsko bilo, naravno i uprava magjarska. Kad bi svećenici svoju svetu dužnost vršili, da bi se za izobraženje sebi povjerenog pučanstva brinuli, da bi tomu sredstva pribavljali, i pružali, nedvojbeno ne bi samo tomu siromašnomu hrvatskomu pučanstvu pružali korist njihovu izobraženju, već i napredku u kršćanskom katoličkom učenoizpovedanju, jer se ove blagodati jedino u materinom jeziku uzmognu postići. Što je jošte u tom Medjimurju čudnovatije da malobrojna inteligencija, koja se ovdje nalazi, neće niti čuti od Hrvata, već se za Magjara drži, a rođen je Medjimurac. Tako i čifuti ovdje dotepeni radi svog Gešefta, magjarski govore, a kod nas hrvatski negovoriuju škrbčare (?). Zaista je magjarski narod u tom obziru sretniji, jer imadu tog pomagjarenog skota:

dosta istinito kaže se, da je poturica gorji od Turčina. Magjari se hvastaju da su slobodni narod, to njihovi barbarski čini protivno dokazuju, jer takav narod, kakav je magjarski, koji tlači drugi narod, koji drugomu narodu njegovu najsvetiju narodnost uništava, i iznaroditi ga nastoji, nije slobodan, već je tiran i ne može svoju budućnost imati.

Ban Jellačić svojom vojskom u Ugarskoj napreduje, ali i Magjari ne nazaduju, imaju sposobne vodje. Za svoju svrhu postići rado upotrebluju Slovake, Rumene, Švabe koje drugčie mrze i uništavaju. U Ugarskoj je sve uzrujano, sve se na ustanak pripravlja – u Beču svakim danom veći nemiri, koje Magjari poticaju, da lahkše izvojtiju svoju kraljevinu neodvisnu od habsburske dinastije. Kralj Ferdinand bolan nemoćan za spasiti Monarkiju Austrinsku je se svoje carske i kraljevske vlasti odrekao, polag kućnog reda habsburske dinastije bi ga imao nadvojvoda Franjo Dragutin nasljediti, no usled odreknuća istog, je njegov sin Franjo Josip dne 2. prosinca 1848. priestolje, kao car austrinski i apostolski kralj ugarski i hrvatski preuzeo. Ta promjena je Magjare u zdvojnost stavila.

Mladi car i kralj je za svoje povjerenike, i to za Austriju u Beču kneza Alfreda Vin-disch Graety generala topništva, a za Ugarsku u Pešti grofa Franju Filipa Lamberg podmaršala imenovao. Pošto je mladi car i kralj imao teški položaj, jer je trebao vojske za Italiju, to mu sada za Austriju i Ugarsku, kadi mu je pretila velika pogibelj za uzdržanje Austrinske Monarkije potom svoje dinastije habsburske, je se obratio na cara ruskoga Nikolu prvoga, te ga je molio, da mu pruža oružanu pomoć, za spas svoje dinastije, i Monarkije Austrinske. To je Magjare na očitu bunu potaknulo, da su proti svom kralju ratovat započeli. Najprije kad je kraljevski povjerenik podmaršal grof Lamberg, da ugarsko ministarstvo u zakonite granice uspostavi, iz Budima u Peštu išao, buntovnici su ga nečovečnim barbarskim načinom ubili i mrtvo telo pocepali. Pošto je u tvrđavi budimskoj vojnička posada bila, jesu magjarski honvedi na istu navalili. Zapovednik tvrđave Henci sa svojom graničarskom posadom hrabro se branio, i odpor vršio, nu pretežnoj moći je svojom posadom podlegao, kojemu je posle u Budimu po kralju spomenik podignut.

Hrvatski znanstvenici po rodu plemići

Paula i Ivo Durbešić

Iz dugog povijesnog razdoblja odabirom autora izdvojeno je između 16. i 19. stoljeća dvanaest hrvatskih plemića koji su svojim obrazovanjem i aktivnim djelovanjem ostavili neizbrisivi trag u razvoju znanja iz filozofije, prirodoslovlja i drugih znanosti. Na kraju je dan prikaz znanstvenika Hrvatskog plemićkog zbora.

Ključne riječi: znanstvenici, plemići

DURBEŠIĆ, PAULA I DURBEŠIĆ, IVO 2015. *Croatian scientists– noblemen. Herald of Croatian Nobility Association Vol.15, N. 1: 77–96*

From a long historical period selecting authors have been allocated from 16th till 19th century twelve Croatian nobleman who, through their education and active participation left an indelible mark in the development of knowledge in philosophy, science and other sciences. At the end it is given an overview of the scientists of the Croatian Nobility Association.

Key words: Croatian scientists, noblemen

Uvod • Introduction

Obzirom na prostornu veličinu Hrvatske i brojnost Hrvata u odnosu na Europu još više na cijeli svijet broj znanstvenika je nesrazmjerno velik.

U hrvatsku znanstvenu baštinu upisali su se tijekom hrvatske povijesti veći broj plemića Hrvata, koji su unatoč svim teškoćama i neprestanom ratovanju za obranu nacionalnosti i državnosti i nastojali stvoriti i održati, na hrvatskom prostoru znanjem, dostojan životni prostor.

Razdoblje od 16. do 19. stoljeća je u cijeloj Europi doba renesanse, kulturološkog pokreta, najkreativnijeg razdoblja znanstvene restauracije antičkog znanja. Označilo je prekid sa srednjim vijekom. Započela je u Italiji i širila se Europom do kraja 16. stoljeća. Od anonimnih stvaraoca razvija se samosvjесni renesansni pojedinac. Renesansa je znanstve-

na revolucija okrenuta inovacijama uvjetovana novim otkrićima, Gutenbergom, padom Carigrada i sl.

Slijedi je prosvjetiteljstvo zaslugom francuskih i engleskih filozofa koji stavljaju u središte svijeta znanost, a ne religiju. Te svjetske pokrete slijede svi evropski narodi pa i Hrvati.

U ovom radu opisano je kronološki dvanaest znanstvenika plemića po našoj ocjeni najznačajniji i to u razdoblju od 16. do 19. stoljeća: polihistora, filozofa, fizičara, matematičara, prirodoslovaca i dr., ali ne književnika i umjetnika.

Na teritoriju današnje Hrvatske u prošlosti živjele su mnogobrojne plemićke obitelji, a po nepisanom pravilu jedan od članova odlazio je na visokoškolsko obrazovanje. Iz Dalmacije su odlazili pretežno u mletačko sveučilišno središte u Padovu ili u sveučilište papinske države Rim, a iz kontinentalne Hrvatske, koja je bila u sastavu Habsburške Monarhije u sveučilišne centre Monarhije Beč, Prag ili Budimpeštu.

Većina tih znanstvenika ostajala je u zemljama studija i pisala latinski ili jezikom zemlje u kojoj su djelovali, pa ih ti narodi prisvajaju kao svoje. Te nove sredine ih prihvaćaju i ni ne spominju da su podrijetlom Hrvati, a neki nam i prigovaraju da smo ih pohrvatili. Na žalost prisvojili su i talijanske prezimena na pr. de Dominis, Lucio, Gethaldi, i sl.

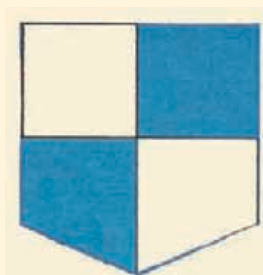
Na kraju rada dat je pregled znanstvenika i visokoobrazovanih članova Hrvatskog plemićkog zbora.

Dvanaest znanstvenika • *Twelve scientists*

Kronološki prvi je znanstvenik iz 16. stoljeća znameniti filozof i polihistor FRANE PETRIĆ, Cres, 25. travnja 1529. – Rim, 7. veljače 1597. Hrvatski filozof, polihistor i svećenik / *FRANE PETRIĆ, Cres 25 April 1529 – Rome 7 February 1597. Croatian philosopher, polymath and priest*

Slika 1. Frane Petrić

Slika 2. Grb obitelji Petrić / *Coat of arms of the family Petrić*

Rod Petrići doselili su se na Cres iz Bosne. Zajedno s plemićkim rodovima Draža i Bocchina (Antoniazzo–Bocchina) činili su najznačajnije plemićke rodove otoka Cresa i Lošinja. Uvijek su se izjašnjavali Hrvatima.

Franin otac je bio sudac, ali zbog toga što se zalagao za reformaciju osuđen je i izgnjen s otoka. I stric mu je bio osuđen kao luteran čak i umoren.

U ranoj mladosti je bio Frane Petić i ratnik na stričevoj galiji ratujući u Jadranskom i Egejskom moru protiv Osmanlija. Studirao je u Veneciji i Ingolstadtu (Njemačka) zahvaljujući rođaku Matiji Vlačiću Iliriku, vodećem protestantskom teologu svoga doba te kasnije u Padovi medicinu pa filozofiju i matematiku.

Nakon studija, više godina lutao je Mediteranom, bio je na Cipru upravitelj biskupskog imanja, pa je zatim proputovao više gradova Italije te postao profesor Platonove filozofije na Sveučilištu u Ferari. Zadnje godine života na poziv pape predavao je u Rimu. Kao filozof i polihistor bio je član više talijanski akademija.

Važno je istaknuti da je bio član: kluba studenata Dalmatinaca i Hrvatskog zbora sv. Jeronima u Rimu. Napisao je šezdesetak djela na latinskom i talijanskom jeziku iz: filozofije, književnosti, povijesti, teorije glazbe, vojništva, matematike, zvjezdoznanstva, meteorologije, oceanografije, medicine, govorništa, povijesti i teorije jezika.

Njegovo kapitalno djelo je *Nova sveopća filozofija 1591.* kojim je položio temelje svoje znanosti o biću i univerzumu.

Za boravka na Cipru sakupio je važnih 75 grčkih kodeksa filozofskog, glazbenog i opće znanstvenog sadržaja. Pred kraj života ih je prodao španjolskom kralju Filipu II. za knjižnicu u El Escorialu Na žalost El Escoriala poharao je požar 1671. pa je izgorjela i većina tih kodeksa.

U spomen na ovog našeg značajnog filozofa imenovana je ulica u centru Zagreba koja povezuje Ilicu i Bogovićeve ulicu. Grad Cres pred rodom kuće postavio mu je spomenik rad akademkinje Marije Ujević. Živi spomen na Petrića je svakogodišnje okupljanje hrvatskih i inozemnih filozofa u Cresu na kojem je koautorica ovog rada nekoliko godina i osobno sudjelovala.

Slika 3. Naslovnica knjige *Nova sveopća filozofija* / Cover of the book *New universal philosophy*

Slika 4. Faust Vrančić

FAUST VRANČIĆ, Šibenik, 1. siječnja. 1560. – Venecija, 20. siječnja. 1617. Hrvatski polihistor, jezikoslovac, izumitelj, diplomat, inženjer, svećenik i biskup. / *FAUST VRANCIC, Šibenik, 1 January 1560 – Venice, 20 January 1617. Croatian polymath, linguist, inventor, diplomat, engineer, priest and bishop.*

Rod Vrančić podrijetlom je bosansko plemstvo. Ladislav I. Sveti (1077.–1095.) ugarski kralj, dodijelio je obitelji 3 zlatna ljiljana u grbu. Radi ratnih događanja rod se selio te se u Šibeniku spominje po prvi put 1360. Nikola Vrančić. Njegov sin Ivan je 1444. primljen u Vijeće plemića grada Šibenika.

Godine 1776. gasi se rod Vrančić, ali nastavlja se i danas kao Draganić-Vrančić.

Naša na žalost pokojna članica i dužnosnica Vesna Draganić-Vrančić potomak je također ove značajne porodice. Još dva naša člana otac i sin imenom Aleksandar Draganić-Vrančić žive u Šibeniku.

Faust Vrančić školovao se u Požunu kod strica Antuna, diplomata i humanista, koji je bio nadbiskup ostrogonski i primas Ugarske. Krajem studija prešao je na Sveučilište u Padovu gdje je diplomirao filozofiju i pravo.

Karijeru je započeo kao upravitelj biskupskih nekretnina u Veszprému. Iza toga je bio tajnik cara Rudolfa II. na dvorcu Hradčanima u Pragu. Tijekom boravka u Pragu 1600. se zareadio. Nekoliko godina po tom otišao je u samostan sv. Pavla u Rim.

Slika 5. Grb obitelji Vrančić / *Coat of arm of the family Vrančić*

Slika 6. Rječnik pet najodličnijih jezika / *Dictionary of five most important languages*

Slika 7. Skica padobrana iz Muzeja u Šibeniku / *Sketch of the parachute from the museum in Šibenik*

Godine 1606. imenovan je biskupom u Csanádu. Poznao je mnoge europske jezike. U zadnjih deset godina u Rimu napisao je svoja najznačajnija djela iz mehanike, logike, hagiografije i leksikografije i jezikoslovlja. Kao poznavatelj više jezika napisao je **Rječnik pet najodličnijih jezika: latinskog, talijanskog, njemačkog, dalmatinskog i ugarskog** koji je bio tiskan u Veneciji 1595.

Tijekom devedesetih godina 16. stoljeća napisao je najznačajnije svoje djelo **Novi strojevi Fausta Vrančića Šibenčana**. U toj knjizi opisano je preko pedeset konstrukcija prvenstveno njegovih ali i prerađenih konstrukcija drugih istraživača. Najvažniji među opisima je Faustov *Leteći čovjek* ili latinski *Homo volans*. To je detaljno opisana konstrukcija padobrana. Vjeruje se da ga je i isprobao skokom s jedne kule. Opisao je i druge konstrukcije više vrsta visećih mostova, mlinove i dr.

Kao i Petrić bio je član hrvatske bratovštine sv. Jeronima u Rimu.

U spomen na ovog značajnog hrvatskog znanstvenika naziva se:

- Astronomsko društvo Faust Vrančić
- ratni brod Hrvatske ratne mornarice BS-73 Faust Vrančić
- ulice u hrvatskim gradovima
- Srednja strojarska škola Fausta Vrančića u Mostaru
- Osnovna škola Fausta Vrančića u Šibeniku
- Srednja škola Fausta Vrančića u Zagrebu – STŠ Faust Vrančić

MARKO ANTON DE DOMINIS (Rab, 1560. – Rim, 8. rujna 1624.) Hrvatski teolog, znanstvenik i nadbiskup – borac za jedinstvo Crkve./*Marko Anton de Dominis (Rab, 1560 – Rome, 8 September 1624 Croatian theologian, scientist and Archbishop – fighter for the unity of the Church.*

Slika 8. Marko Anton de Dominis

Rod Dominis pripada praplemstvu otoka Raba.

Prvi se spominje 1283. Stjepan na Rabu. Jerko, otac Marka Antuna bio je liječnik a majka Marija Theobaldi de Placenta.

Gimnaziju je polazio kod isusovaca u Hrvatskom kolegiju u Loretu. U isusovački red u Novellari ušao je 1579. U Padovi je studirao filozofiju, matematiku i teologiju (1585.–1592.).

Po završetku studija postao je profesor matematike, retorike i filozofije na Sveučilištu u Brescii (1592.–1595.), a godine 1597. imenovan je za senjskoga biskupa. U doba teških

Slika 9. Grbovi obitelji de Dominis / *Coat of arms of the family de Dominis*

vremena za senjske uskoke. U toj situaciji nije snašao pa je napustio Senj. Imenovan je 1602. splitskim nadbiskupom. Ali se ni tu nije snašao jer se sukobio sa splitskim kaptolom i mjesnim plemstvom. U sukobu Pape i Venecije stao je na stranu Venecije i 1616. odrekao se nadbiskupske stolice i otišao u Veneciju, a uskoro u London. Za zasluge nastojanja pomirbe anglikanske crkve s Papom, kralj Jakova I. mu je dodijelio titulu *Master of Savoy* i titulu windsorskog dekana. Sveučilište u Cambridgeu dodijelilo mu je doktorat iz teologije kao prvom Hrvatu, U Londonu je objavio svoje vrlo značajno djelo ***O crkvenoj državi*** (*De republica ecclesiastica*, 1617 – 1622) i još dva manja djela.

Kako je papom izabran njegov školski kolega Grgur XV. Dominis se 1622. vratio u Rim. Opozvao je svoje ideje u objavljenim djelima i dobio papin oprost. Očekivao je kardinalski šešir. No papa Urban VIII. nasljednik Grgurov naredio je inkviziciji nastavak istrage protiv Dominisa te ga je dao 1624. zatvoriti u Anđeosku tvrđavu, gdje je uskoro obolio i naglo umro. Posmrtno je proglašen krivim; njegovo tijelo i slika te knjige javno su spaljeni na rimskom trgu Campo di Fiori (1624.).

Objavio je dva spisa iz prirodnih znanosti. Prvi je bio ***O zrakama vida i svjetlosti u prozirnom staklu i dugi*** (*De radiis visus et lucis in vitris, perspectivis et iride*, 1611.), u kojem je iznosi teoretska objašnjenja leće, dalekozora i duge, zbog čega su ga hvalili Newton, Goethe i dr. Drugo djelo je ***Eurip ili rasprave o pritjecanju i ponovnom otjecanju mora*** (*Euripus seu de fluxu et refluxu maris sententia*, 1624.) u kojem objašnjava nastanak plime i oseke.

MARIN GETALDIĆ (Dubrovnik, 2. listopada. 1568.– 8. travnja. 1626) Političar, matematičar i fizičar / **MARIN GETALDIĆ, Dubrovnik, 2 October, 1568 – 8 April 1626. Politician, mathematician and physicist**

Rod **Getaldići** su bili dubrovačka vlastela ogranak roda Pisino . Doselili su se u desetom stoljeću iz Taranta – Italija. Rodonačelnik obitelji je Getald Pisino koji se spominje oko 1175. Otac mu je Maro Marinov Jakova dubrovački poklisar na Porti i u Bosni i Hercegovini. Majka mu Anica Andrije Restić iz Bobaljićeva klana . Imao je četiri brata: Andriju, Jakova, Šimuna i Martolicu i sestru Niku.

Rod Getaldići imao je do 8 casata. Pripadali su inače Gundulićevu klanu. Bili su dugovječan, ali nikad brojan i utjecajan rod. Dobili su potvrdu plemstva od Austrije 1818.

Slika 10. Marin Getaldić

Imali su ljetnikovac na otoku **Šipanu**. Na žalost danas je u ruševinama. Na nadvratniku svoje palače Marin Getaldić dao je upisati slogan koji u prijevodu glasi:

*Budite daleko, zavisti, svađe, taštine i brige!
Mir i spokoj krase pećine, perivoje i hridi.*

Već nakon završenog osnovnog obrazovanja u Dubrovniku postao je član udruge mladih dubrovačkih intelektualaca – kruga Cvijeta Zuzorić. Filozofiju, a zatim matematiku studirao je u Rimu. Potom je šest godina putovao s prijateljem Marinom Gozzeom (Gučetićem) po Europi i u svim gradovima surađivao sa znanstvenicima (London, Antwerpen, Löwen Rim.). U Parizu surađivao je s matematičarom Viéteom, a u Veroni upoznao je Galilea. Na Sveučilištu u Löwenu, tada jednom od najznačajnijih sveučilišta Europe nudili su mu profesorsko mjesto.

Oženio se dubrovačkom plemkinjom Marijom Sorkočević i imali su tri kćeri.

Kao patricij već u 20 godini bio je član Velikog vijeća, pa zatim Malog vijeća, potom Vijeća umoljenih, Senata, vojni zapovjednik, poklisar u Carigradu, advokat itd.

Napisao je veći broj znanstvenih radova. Neka važnija djela su:

• ***Neki stavovi o paraboli (1603.)***

U tom djelu opisuje svoja istraživanja i pokuse s paraboličnim zrcalima, kojim je topio metale i spaljivao svoje pokusne brodove. Te pokuse izvodio je ispod svoje palače na obali mora koja se po njegovom nadimku i danas zove Betina špilja.

Slika 11. Grb obitelji Getaldić / Coat of arms of the family Getaldić

Slika 12. Betina špilja danas / Betina (Getaldić) cave today

Slika 13. Naslovnica O matematičkom rješavanju i sustava / *Homepage of the book About mathematical solving system*

U svoj djelu *Unaprijeđeni Arhimed* (1603.) dao je egzaktnu mjeru masa nekih tekućina i krutih tvari.

Izrađivao je i optičke instrumente. Tako je izradio **refraktorski teleskop** prije Newtona i **parabolično ogledalo** promjera 0,66 m, koje se danas čuva u Pomorskom muzeju u Londonu

Odredio je **geografsku širinu** Carigrada i Dubrovnika.

Najvažnije Ghetaldijevo djelo u 5 knjiga na preko 350 stranica izdale su kćeri (1630.) pod naslovom **O matematičkom rješavanju i sustavu**. U tom djelu primijenio je Ghetaldić algebru za rješavanje geometrijskih problema i došao do praga analitičke geometrije.

Šest godina kasnije francuski filozof i fizičar Descartes položio je temelje analitičke geometrije.

U spomen na ovog značajnog hrvatskog matematičara imenovano je optičko poduzeće Ghetaldus i ulica na Ferenčici.

BARTUL KAŠIĆ, Pag, 15. kolovoza 1575.– Rim, 28. prosinca 1650. Hrvatski pisac, jezikoslovac, isusovac i profesor – otac hrvatske gramatike. / *BARTUL KAŠIĆ, Pag, 15 August 1575 – Rome, 28 December 1650. Croatian writer, linguist, Jesuit and professor – the father of Croatian grammar*

Rod Kašića spominje se na Pagu prvi put 1290. Rodonačelnik im je bio Dominik Radošev nadimkom Kaša. Kao bogatiji plemići pripadali su višem sloju paškog komunalnog plemstva te obnašali razne upravne službe. Krajem 15. stoljeća dobili su status plemića grada Nina, a u 16. stoljeću prezime Kašići se spominje i u Rabu i Zadru.

Školovanje je započeo u rodnom gradu prvo kod svog skrbnika Luke Deodati Bogdančića, paškog svećenika jer mu je otac rano umro. Kao nadarenog mladića poslali su ga na studij u Hrvatski kolegij u Loreto pored Ancone. Nastavio je obrazovanje u Isusovačkom kolegiju u Rimu. U isusovački red stupio je 1595. a zaređen je 1606.

Kao učitelj i propovjednik djelovao je u Rimu i Loretu. U Dubrovniku je bio profesor i propovjednik od 1609. do 1612. i od 1620 do 1633. Kao misionar proputovao je balkanske zemlje pod Turskom vlašću 1612.–1613. i drugi put 1618.–1619. Prerušen u trgovca obilazio je zaostale katoličke zajednice u Bosni, u Srbiji od Beograda do Smedereva, a u Hrvatskoj u istočnoj Slavoniji od Valpova i Osijeka do Vukovara. U Rimu je na Akademiji postavljen za profesora »Ilirskog« jezika.

Krajem 16. stoljeća napisao je *Hrvatsko talijanski rječnik*. Jedan primjerak se čuva u Dubrovniku drugi je u Perugi, a treći u Oxfordu.

Slika 14. Bartul Kašić

Slika 15. Grb obitelji Kašić
/ Coat of arms of the family
Kašić

Slika 16. Naslovnica Kašičeve gramatike / Homepage Kasic grammarbook

Objavio je 1604. na latinskom *Ustroj ilirskog / hrvatskog jezika* u dvije knjige na nešto manje od 200 stranica. To je *prva gramatika hrvatskog jezika*

U toj gramatici dao je podatke o hrvatskom jeziku te opširno o morfologiji hrvatskog jezika. Jezik kojim je pisao bio je štokavski ali uz znatan utjecaj čakavštine sa starijim i novim jezičnim oblicima. Kasnije je zastupao ikavsko – jekavsku stilizaciju. Tako je Bartul Kašić prvi nosilac ideje o jedinstvenom hrvatskom književnom jeziku na temelju hercegovačkog narječja i time je dao smjer standardizaciji hrvatskog jezika

Preveo je na hrvatski i liturgijski obrednik pod naslovom *Ritual rimski 1640.* kao i kasnije *Bibliju* koja je ostala kao rukopis zbog protivljenja Vatikana. No Rimski obrednik na hrvatskom jeziku bio je službeno u funkciji do 1929.

Kasnije je pisao pretežno duhovna djela.

U spomen na tog oca hrvatske gramatike plovi Jadranom trajekt »Bartul Kašić«.

IVAN LUČIĆ, Trogir 1604. – Rim, 11. siječnja 1679. Povjesničar, znanstvenik, svećenik – otac hrvatske historografije / *IVAN LUCIC, Trogir, 1604 – Rome, 11 January 1679 Historian, scientist, and priest – father of Croatian history*

Patricijska obitelj Lučić je iz Trogira. Rodonačelnik joj je bio Luka koji se spominje 1234. Bila je to vrlo brojna, bogata i uticajna obitelj. Obitelj je dala dva trogirski biskupa. O moći obitelji svjedoči kula koju su dali sagraditi u južnom bedemu Trogira.

Slika 17. Ivan Lučić

Slika 18. Grb Obitelji Lučić / Coat of arms of the family Lučić

Slika 19. Karta iz Lučićeva djela / A map from Lučić book

Otac Ivanov bio je pjesnik Petar (1552.–1614.), a majka Klara Difičico šibenska plemkinja. Osnovno obrazovanje stekao je u rodnom Trogiru, a studij filozofije, matematike, političkih znanosti i književnosti diplomirao je u Rimu. Doktorat obiju prava – civilnog i crkvenog – obranio je u Padovi 1630.

U Trogiru je bio vijećnik komune i gradski sudac. Bio je član Hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu od 1654. Prijateljevao je sa Stjepanom Gradićem.

Osim povijesti bavio se arheologijom, geografijom, matematikom, fizikom, astronomijom i graditeljstvom.

Važnija su mu djela:

- **Život blaženog Ivana ... 1657.**

Premda crkvenog naslova ta Lučićeva knjiga dala je mnogo podataka o povijesti Dalmacije između 11. i 13. stoljeća.

Više godina skupljao je građu po mnogim arhivima te raznim knjižnicama i djelima pa je u Amsterdamu 1666. objavio svoje kapitalno djelo u 6 knjiga

- **O Kraljevstvu Dalmacije i Hrvatske**

To je prvo povijesno djelo napisano znanstveno kritički. Obradena je povijest Dalmacije od rimskih vremena do 1480. Navedena su rodoslovlja hrvatskih knezova i kraljeva te šest povijesnih karata Ilirika

Opisao je posebno i povijest rodnog Trogira u svojoj knjizi pod naslovom

- **Povijesna svjedočanstva o Trogiru koji se sada zove Trau**

STJEPAN GRADIĆ, Dubrovnik 6. ožujka 1613. – Rim svibnja. 1683. bio je znanstvenik, polihistor i svećenik, jedan od najvažnijih dubrovačkih plemića. / *Stjepan Gradić (Dubrovnik, March 6 1613 – Rom, May 1683) was scientist, polyhistor, and priest, one of the greatest Ragusian nobleman.*

Stjepan Gradić je znanstvenik, polihistor, diplomat i opat. Prema akademiku Vekariću... *jedan od najvećih ljudi koje je Dubrovnik iznjedrio* ... posebno se istakao nakon potresa 1667. pa nosi dubrovački naslov *Obnovitelj grada »otac domovine« i slobode,*

Rod Gradići su dubrovačka vlastela, a došli su iz dubrovačkog zaleđa 1016. a izumrli 1949.

Slika 20. Stjepan Gradić

21. Grb obitelji Gadić / *Coat of arms of the family Gradić*

Obitelj je dobila potvrdu plemstva od austrijskog cara 1817. Imali su najviše četiri casate – grane, a pripadali su Gozze–ovom (Gučetićevo) klanu. Kao većina dubrovačkih plemićkih obitelji dali su niz kneževa i poklisara.

Najznačajniji predstavnik roda Gradić je Stjepan.

Studirao je građansko i crkveno pravo i doktorirao oba. Završio je i studij teologije i zaredio se. Pored toga proučavao je matematiku kod Galilijevih suradnika

Bio je: kustos papinske biblioteke u Vatikanu, akademik dvaju akademija u Rimu, poklisar Dubrovačke Republike u Rimu, pokretač Collegium Ragusinum, predsjednik Hrvatskog zbora sv. Jeronima u Rimu, filozof, povjesničar, a eksperimentirao je u optici, nautici, hidromehanici.

Napisao stotine djela. Pisao je: pjesme, drame, pjesničke poslanice, satire, govore, teološke rasprave, opširne biografije povijesnih osoba Dubrovnika.

U spomen na tog značajnog Dubrovčanina je u Zagrebu nazvana ulica u Slobošćini.

S područja fizika treba istaći njegove radove:

- **O prirodnom uzroku ubrzanog gibanja,**
- **O njegovim jednakim prirastima u jednakim vremenskim razmacima pri padu teških tijela,**
- **O upravljanju broda kormilom** – s ispravicima i skicom broda,
- **Borellijeve teze o raspravi o kormilu,**
- **Gradićev brod** – Gradićev pokus s daskom u strujnicama vode.
- Na području matematika posebno je važan njegov rad
- **O Galileiovom stavku** u kojim izriče odnos točke i crte
- Zanimala ga je i astronomija te je napisao djelo ***Astronomia geometrica***

22. Pavao Ritter Vitezović

23. Grb obitelji / Coat of arms of the family Ritter Vitezović

Rano se javio kao pjesnik i to pjesmom koja slavi obitelj Zrinski svega trinaest godina nakon njegova pogubljenja

- **Odilenje Sigetsko.**

Postavljen je bio od Hrvatskog Sabora za upravitelja prve hrvatske tiskare u Zagrebu i njegovom zaslugom tiskan je veći broj knjiga a posebno:

- Kronika aliti szpoznám vszega szvieta vikov,
- Pod Drežnikom,

PAVAO RITTER VITEZOVIĆ Senj, 7. siječanj. 1652. – Beč, 20. siječanj. 1713. Bio je hrvatski književnik, povjesničar, arhivist, heraldičar, kartograf, jezikoslovac i nakladnik. / PAVAO RITTER VITEZOVIĆ Senj, January 7, 1652 – Vienna, January 20, 1713 was a Croatian writer, historian, archivist, heraldist, cartographer, linguist and publisher.

Tijekom života obavljao je mnoge dužnosti pa je bio i časnik – kapetan konjaničkog saborskog puka, zastupnik Senja u Ugarsko–Hrvatskom saboru u Požunu i Beču, podžupan Like i Krbave. Posebno se istakao kao član komisije za razgraničenje nakon mira u Srijemskim Karlovcima 1699. Odlikovan dva puta titulom Zlatnog carskog viteza, Redom zlatne Konstatinove vojске i barunatom.

Ritter Vitezovići su stara viteška plemićka obitelj iz Alzasa od Urndorfa koja je imala i ugarsko – hrvatsko plemstvo. Rodoslovlje im se može pratiti od 1365., a rodonačelnik je bio Adam. Obitelj se preko Češke doselila u Senj u 16. st. Djed Antun bio je časnik (stražmeštar) u tvrđavi Nehaj i učesnik bitke za Klis s kapetanom Lenkovićem. Otac Antun je bio austrijski časnik – kaštelan (porkulab) u Ledenicama. Bio je oženjen senjskom plemkinjom Doroteom Lukinić,

Godine 1652. od kralja Ferdinanda dodijeljeno mu je i austrijsko vojno plemstvo.

Pavao se školovao u rodnom Senju te Zagrebu i Rimu, a poslije školovanja radio je i učio kod poznatog polihistora svoga doba baruna Valvasora.

- Oživjela Hrvatska,
- Stematografija ili opis ilirskih grbova,
- Dva stoljeća uplakane Hrvatske,
- Lexicon latino-Ilyricum i dr.

Nemjerljivo je za hrvatski jezik njegovo zalaganje da osnova hrvatskog pravopisa bude fonetska u cijeloj Trojedinjnoj Kraljevini – Hrvatskoj, Slavonskoj i Dalmatinskoj te da svaki fonem treba imati samo jedno slovo i da se svaki glas označuje uvijek istim slovom, te da se pri tom pomaže dijakritičkim znakovima, pa je napisao:

»...dijački iliti latinski abcdar nezadovoljan s 23 svojimi literarni aliti slovmi za hrvatski jezik«

Pavao Ritter Vitezović bio je preteča Ilirskog preporoda.

U spomen na tog našeg i pjesnika ponajviše nakladnika i rodoslovca više ulica u više gradova Hrvatske nosi njegovo ime, a posebno i Rodoslovno društvo »Pavao Ritter Vitezović« u Zagrebu.

24. Prva pjesma Pavla Rittera Vitezovića / First poem of Pavao Ritter Vitezović

PETAR NUTRIZIO GRISOGONO Trogir, 1748.–1823. bio je advokat u Trogiru ali i kulturni i društveni djelatnik / *Petar Nutrizio Grisogono (Trogir 1748–1823) was a lawyer in Trogir but also cultural and social worker*

Rod Nutrizio doselio se u Trogir iz Poljica u 16. st. Ranije su se zvali Babić. Conte Veneto postaje Petrov otac Šimun 1773. Majka mu je bila baronesa Teresa Ried. Petar Nutrizio studirao je kao i mnogi u mletačkom sveučilištu u Padovi i to matematiku i pravo. Obranio je doktorat iz prava. Radio je kao advokat. Bio je oženjen s Katarinom Sentić i mali su tri sina Filipa, Matiju i Ivu.

Napisao je više djela o povijesnim, prirodnim i kulturnim prilikama u Dalmaciji. Posebno je za istaknuti knjigu koju je objavio u Trevisu kod izdavača Trento 1780. *Notizie per servire alla storia naturale della Dalmazia*

U njoj nalazimo prve podatke o našoj fauni Dalmacije. Akademik Brusina (1886.) ovo djelo naziva »Prirodni zemljopis Dalmacije«.

25. Grb obitelji Nutrizio / Coat of arms of the family Nutrizio

Slika 26. Naslovnica knjige Petra Nutrizia /
Homepage of the book of Petar Nutzio

Suradivao je s mnogim inozemnih istraživača. Tako je opat Alberto Fortis talijanski teolog, prirodoslovac, putopisac koji je desetak puta proputovao Dalmaciju posebno o njemu istaknuo

...»*ljubazno mi je priopćio napismeno gospodin Petar Nutrizio, učeni plemenitaš iz toga grada*«.

JOSIP KALASANCIJE SCHLOSSER KLEKOVSKI Jendrihovo 25. siječnja 1808. – Zagreb, 27. travnja 1882. Josip Schlosser bio je među prvim hrvatskim akademcima, botaničar, florist, entomolog, kustos, javnozdravstveni djelatnik i planinar. / *JOSEPH SCHLOSSER was among the first academics of Croatian Academy, botanist, florist, entomologist, curator, public health worker and mountaineer.*

Rođen je u Jindrihovu – Češka u građanskoj patrijarhalnoj obitelji. Studirao je medicinu u Beču do 1830. a 1832 doktorirao je medicinske znanosti.

slika 27. Josip Kalasancije
Schlosser Klekovski

28. Odlikovanje
viteza / *Knight
medal*

Slika 29. *Daianthus schlosseri*
Williams.

Slika 30. Naslovnica Flora Croatica / Homepage Flora Croatica

Slika 31. Naslovnica knjige Fauna kornjašah / Homepage of book Fauna kornjašah

Službovao je kao: asistent u Beču, u sjevernoj Italiji istražuje za vrijeme kolera, profesor botanike u Salzburgu, osobni liječnik bana grofa Pejačevića u Našicama, osobni liječnik grofa Adamovića u Sv. Heleni, kaptolski liječnik u Varaždinskim Toplicama, fizik križevački, Jelačićev pukovnijski liječnik, zagrebački gradski fizik, začasni zemaljski liječnik, od 1864. i praliječnik Trojedine Kraljevine do smrti.

Godine 1865. postao je vitez Klekovski. Oženio se Izabelom pl. Žigrović i imali su dva sina Levina i Luju.

Napisao je četrdeset knjiga, znanstvenih i stručnih članaka, od kojih treba posebno istaknuti:

Flora Croatica 1869. (s Vukotinovićem), u kojoj je na 1362 stranice opisano. 136 porodica, 858 rodova i 3460 vrsta biljaka u Hrvatskoj među kojima su i dvije nove vrste za znanost od koje jedna endemna ***Daianthus schlosseri Williams***.

Ne samo da je napisao prvu hrvatsku knjigu o flori već je i sakupio značajan **herbar** danas dio **Herbarium Croaticum** koji se čuva u Botaničkom zavodu Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta u Zagrebu.

Pored flore zanimao se i za entomologiju i napisao prvu i dugo godina jedinu knjigu o kukcima Hrvatske **Fauna kornjašah Trojedne Kraljevine** godine 1879. u tri dijela na 1500 stranica u kojoj je obrađeno 1052 roda i 11 092 vrste. Imenovao je novu vrstu – **močorad crnooki** (***Notiophilus melanophthalmus***).

Ne samo da je opisao veliki broj kukaca već je i sakupio značajnu **zbirku kornjaša** (13 tisuća primjeraka) koja se čuva u Hrvatskom prirodoslovnom muzeju u Zagrebu.

Po njemu nazvano devet vrsta kornjaša i jedan rod biljaka te jedan fosilni puž.

Kao planinar istaknuo se osnivanjem Hrvatskog planinarskog društva 1874. kojem je bio i prvi predsjednik.

U spomen planinarski dom pod vrhom Risnjaka i stube u Zagrebu koje vode na Šalatu nose njegovo ime.

LJUDEVIT VUKOTINOVIĆ Zagreb 13. siječnja 1813. – 7. ožujka. 1893. Preporoditelj, hrvatski književnik, političar, vojnik – bojničnik, sudac, znanstvenik i gospodarstvenik / *Ljudevit Vukotinić (Zagreb January 13 1813. – March 7 1893) was Croatian writer, politician, officer, judge, scientist and businessman*

Obitelj Farkaš podrijetlom je iz Mađarske. Godine 1690. Adam je dobio mađarsko plemstvo. U 18. st. došli su u Slavoniju i to u Požegu. Djed Josip bio je sudac. Otac Mirko kupio je posjed Lovrečina ali se ubrzo, 1811. preselio u Zagreb. Oženio se Amalijom pl. Petrović te su imali tri sina: Ljudevita, Šandora i Žigmunda.

Ljudevit Farkaš Vukotinić završio je osnovno i srednjoškolsko obrazovanje u Zagrebu, Nagy Kanizsi i Szombathely, a studij prava u Zagrebu i Požunu. Diplomirao je 1832.

Izabran je među dvanaest prvih hrvatskih akademika. Njegov portret je među odličnicima na svečanom zastoru Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu »Gundulićev san« Vlahu Bukovca.

Ženio se dva puta a s prvom ženom Jozefinom Ditkovići imali su kći Kleonu udatu za Milana pl. Koritića. Druga supruga Marija Pavletić ga je nadživila.

Njemu u spomen ulica u Zagrebu između Savske – Mažuranića trga nazvana je po njemu.

Slika 32. Ljudevit Vukotinić

Slika 33. Grb obitelji Farkaš Vukotinić

Slika 33. Geološka karta Moslavačke gore / *Geological map of the mountain Moslavačka gora*

Slika 34. Mineral halkopirit s Medvednice/ *Mineral chalcopyrite from the mountain Medvednica*

Obavljao je brojne značajne političke, vojne i druge dužnosti a kao znanstvenik istakao se kao:

- kustos u Muzeju i
- pionir: botaničkih, geoloških, mineraloških, petrografskih i entomoloških znanosti.

Najznačajnije znanstveno djelo je knjiga u koautorstvu s J. K. Schloserom **Flora Croatica** koja je tiskana 1869., (»svojevrni kompendij biljnih vrsta u Hrvatskoj«).

Njegov herbar sastavni dio je danas *Herbarum Croaticum*.

Iz njegovih geoloških i mineraloških radova treba posebno izdvojiti opis Moslavačke gore.

Bio je član mnogih znanstvenih udruga u Hrvatskoj i austrougarskoj carevini i inozemstvu. Nosilac je bio i viteškog odlikovanja Leopoldovog reda.

Značajna je njegova krilatica:

Čim bude Hrvatska više učila i radila, tim će više znati, više valjati, i tim će si također prokrčiti put sigurniji za bolju budućnost svoju.

Zaključak • Conclusion

U tablici 1. prikazano je pregledno iz kojih sve mjesta u Hrvatskoj dolaze a u Tablici 2. u kojim stoljećima od 16. do 19. su bili aktivni obrađeni znanstvenici po rodu plemići.

Tablica 1. Raspodjela znanstvenika plemića po stoljećima / *The distribution of scientists noblemen by centuries*

16 stoljeće	16.–17. stoljeće	17. stoljeće	18. stoljeće	19. stoljeće
Petrić	Vrančić	Lučić	Ritter Vitezović	Schlosser Klekovski
	De Dominis	Gradić	Nutrizio	Ljudevit Farkaš Vukotinić

Tablica 2. Raspodjela znanstvenika plemića po hrvatskim gradovima / *Distribution of the scinetists by Croatian towns*

Senj	Cres	Rab	Pag	Šibenik	Trogir	Dubrovnik	Zagreb
Ritter Vitezović	Petrić	Dominis	Kašić	Vrančić	Lučić	Getaldić	Schlosser Klekovski
					Nutrizio	Gradić	Ljudevit Farkaš Vukotinić

Hrvatski znanstvenici i sveučilišni obrazovani plemići članovi Zbora • *Croatian scinetists – members of Croatian Nobiliary Association*

Iščitavajući zasluge i postignuća hrvatskih znanstvenika u povijesti i analizom sveučilišno obrazovanih članova Zbora i njihovih postignutih statusa danas možemo biti zadovoljni i ponosni što se vidi iz priloženog popisa.

Akademici • *Academics*

Nenad Cambi, arheolog, Split
† Nikola Kallay, kemičar, Zagreb
† Branimir Kurelec, biolog, Zagreb
Tihomir Luković, pravnik, Dubrovnik

Sveučilišni profesori • *University professors*

† prof. dr. sc. Nikola Cindro, fizičar, Zagreb
prof. dr. sc. Paula Durbešić, biolog, Zagreb
prof. dr. sc. Marin Gozze, režiser, Dubrovnik
prof. dr. sc. Petar Grisogono, tehnolog, Split
† prof. dr. sc. Branimir Lukšić, pravnik, Split
prof. dr. sc. Radovan Marjanović-Kavanagh, geodet, Zagreb
prof. dr. sc. Petar Rakamarić, brodstrojar, Zagreb
† prof. dr. sc. Tonko Tabain, brodstrojar, Dubrovnik

Sveučilišni docenti • *University lecturers*

doc. dr. sc. Marija Karbić, povjesničar, Zagreb
doc. dr. sc. Tomislav Portada, kemičar, Zagreb
† doc. dr. sc. Sergije Zergollern, liječnik, Zagreb

Doktori znanosti • *Doctors of science*

dr. sc. Rodolfo Bona, tehnolog, Beč
dr. sc. Fani Celio-Cega, povjesničar, Trogir
dr. sc. Anamarija Durbešić, geograf, Zagreb
dr. sc. Branimir Koščec, geolog, Zagreb
dr. sc. Lada Kurelec, tehnolog, Zagreb
dr. sc. Nedjeljko Mihanović, književnik, Zagreb
dr. sc. Ivan Mirnik, povjesničar, Zagreb
dr. sc. Poznan Mirošević Sorgo, rudarski inženjer, Waterloo, Belgija
dr. sc. Ingeborg Vucelić, filozof, SAD
dr. sc. Milan Vuković, pravnik, Zagreb

Magistri znanosti • *Master of science*

† mr. sc. Aleksandar Aranicki, profesor engleskog, Zagreb
mr. sc. Tatjana Baturić, liječnik, Zadar

mr. sc. Kruno Cambj, arhitekture, Zagreb
mr. sc. Lovro Celio-Cega, ekonomije, Zagreb
mr. sc. Ivo Durbešić, elektrotehnike, Zagreb
mr. sc. Ante Hadrović, agronomije, Osijek
mr. sc. Zlatko Ivanišević, liječnik, Sisak
mr. sc. Vladimir Kurelec, strojarstva, Zagreb
mr. sc. Jaqueline Kuscich, ekonomije, Argentina
mr. sc. Daniel Luković, ekonomije, Zagreb
mr. sc. Branka Pavlović, germanistike, Osijek
mr. sc. Renata Peroš, povjesničar i arheolog, Zadar
mr. sc. Branko Zmajević, pravnik, Zagreb
mr. sc. Damir Zudenigo, liječnik, Zagreb

Rezime • Summary

- 4 akademika
- 8 sveučilišnih profesora
- 3 docenta
- 10 doktora znanosti
- 14 magistara znanosti
- 115 diplomiranih (živićih)
- ukupno 151, 65%
- ostali 80, 35 %

Broj članova Zbora sveukupno s počasnim i pridruženim je 231

Literatura • References

DURBEŠIĆ, PAULA 2011. Hrvatska entomofauna – iz sadašnjosti pogled unatrag i planovi za budućnost. Entomol. Croat. Vol. 15: 17–101.
KEKEZ, HRVOJE, 2011. Velikani hrvatske znanosti. Mozaik knjiga, Zagreb.

Zahvale • Acknowledgments

Posebno zahvaljuju autori podacima koji su im dali dr. sc. Fani pl. Celio Cega i Marjan pl. Maroja.

Prof. dr. sc. Paula pl. Durbešić (u miru)
PMF Zagreb, Zoologijski zavod
Rooseveltove trg 6
paula.durbesic@zg.t-com.hr
Mr. sc. Ivo pl. Durbešić
glavni urednik Glasnika
ivo.durbesic@zg.t-com.hr

Sisačka bitka 1593. godine u svjetlu osmanskih osvajanja Banovine tijekom 16. stoljeća¹

Hrvoje Kekez

Treća Sisačka bitka u ljeto 1593. jedna je od najvažnijih pobjeda združenih kršćanskih snaga nad Osmanlija, ali i prekretnica u danjim osmansko-habsburškim ratovima, pa time i jedna od prekretnica hrvatske povijesti. Rat koji je slijedio između Osmanskog i Habsburškoga Carstva prvi će put završiti neriješeno, tj. niti jedna strana nije ostvarila odlučujuću prevagu. U radu se nastoji odgovoriti na pitanje zašto su bojevi za Sisak započeli tek u zadnjem desetljeću 16. stoljeća uzme li se u obzir da je izgradnja sisačke utvrde trajala od 1544. do 1556. te da su je Zagrebački kaptol i Sabor izgradili na strateškom mjestu na kojemu su Osmanlije prelazili Savu i Kupu. Da bi se odgovorilo na to pitanje u radu se nastoji prikazati obranu hrvatskih zemalja nakon pada srednjovjekovnog Bosanskog Kraljevstva 1463., potom objasniti proces formiranja linije obrane na Kupu u drugoj polovici 16. stoljeća te kontekstualizirati gradnju i ulogu Sisačke utvrde u drugoj polovici 16. stoljeća, ali i objasniti promjenu osmanske osvajačke strategije u zadnjem desetljeću 16. stoljeća. Štoviše, u radu se opisuje tijek i posljedice treće opsade Siska 22. lipnja 1593. te naglašavaju posljedice mira potpisanom u Žitvi 1606. godine.

Ključne riječi: Sisačka bitka 1593. godine, sisačka utvrda, protuosmanska linija obrane na Kupu, Hasan paša Predojević

HRVOJE KEKEZ, 2015. *The battle near Sisak in 1593, in light of the Ottoman winning Banovina during the 16th century.* Glasnik 12: 97–110.

The third battle near Sisak in the summer of 1593 one of the most important victories of joint Christian forces against the Ottomans, but also a milestone in later Ottoman-

¹ Ovaj rad temelji se na istoimenom predavanju održanom 25. svibnja 2015. u Zagrebu u organizaciji Hrvatskoga plemićkog zbora

Habsburg wars, and thus one of the cornerstones of Croatian history. The war that followed between the Ottoman and the Habsburg Empire, the first time will end in a draw, that is, neither side has made a decisive sway. This paper seeks to answer the question why the battles of Sisak started only in the last decade of the 16th century, if one takes into account that the construction of the Sisak fortress lasted from 1544th to 1556th and that the Zagreb Archdiocese and Parliament built on a strategic site at which the Ottomans crossed the Sava and Kupa river.

In order to answer this question in a paper aims to show the defense of Croatian lands after the fall of the medieval Bosnian Kingdom in 1463, then explain the process of forming a line of defense at Kupa river, in the second half of the 16th century and contextualize the construction and role Sisak fortress, in the second half of the 16th century, but also to explain the change of the Ottoman conquest strategy of the last decade of the 16th century. Moreover, this paper describes the course and consequences of the third siege near Sisak on June 22nd 1593 and highlight the consequences Žitva Peace 1606.

Keywords: battle near Sisak in 1593, Sisak fortress, line of defense on Kupa river against Ottomans, Hasan Pasha Predojević

1. Uvod • Introduction

Treća Sisačka bitka 22. lipnja 1593. jedna je od najvažnijih pobjeda združenih kršćanskih snaga nad Osmanlija, ali i prekretnica u danjim osmansko-habsburškim ratovima, pa time i jedna od prekretnica hrvatske povijesti. Rat koji je slijedio između Osmanskog i Habsburškog Carstva prvi će put završiti neriješeno, tj. niti jedna strana nije ostvarila odlučujuću prevagu na bojnopolju. Zanimljivo je uočiti da su bojevi za Sisak započeli tek u zadnjem desetljeću 16. stoljeća (1591., 1592. i 1593. godine) iako je izgradnja sisačke utvrde završena još 1556. godine. Utvrdili su zajednički snagama izgradili Zagrebački kaptol i Sabor, podignuvši je na strateškom mjestu na kojemu su Osmanlije prelazili Savu i Kupu. Kako je njezina gradnja započela 1544. godine, a završena je za manje od dvanaest godina, postavlja se pitanje zašto su Osmanlije tek početkom zadnjega desetljeća 16. stoljeća započeli opsjedati tu važnu utvrdnu pokušavši je osvojiti? Koja je bila strateška važnost sisačke utvrde od sredine šestoga desetljeća do početka zadnjega desetljeća 16. stoljeća? Kakva je ona bila prepreka osmanskim osvajačima u tome razdoblju?

Na ta i druga pitanja nastoji se odgovoriti u ovome radu. No, potrebno je naglasiti da je znamenita Sisačka bitka 22. lipnja 1593. prekretnica u obrambenim ratovima s Osmanlijama, tj. da je riječ o prvom velikom porazu Osmanlija na otvorenom polju. Vijesti o njoj vrlo su se brzo proširile po srednjoj i zapadnoj Europi, posebice po njemačkim zemljama. U širenju tih vijesti svakako je veliku ulogu imao letak augsburškoga drvorezca Hansa Schültes iz te iste 1593. godine pod naslovom *Warhafftige Contrafactur etlicher Städt-*).

Schlösser und Flecken in Crabaten welcher gestallt di Christen durc Gottes Gnad den 22. Juny dieses 1593. Jars vor Sisegg ein herrliche Victoria erhalten haben (Istinski prikaz

Slika 1. Letak augsburškoga drvorezca Hansa Schültes / Leaflet Augsburgs woodcarver Hans Schültes

nekoliko gradskih kula i trgovišta u Hrvatskoj koji prikazuju veličanstvenu pobjedu koju su ostvarili kršćani, uz Božju pomoć, 22. lipnja 1593. godine pod Siskom, zanimljivo je napomenuti da vijesti o važnoj pobijedi nad Osmanlijama dolaze iste godine i do britanskog otočja. Naime, samo nekoliko mjeseci nakon bitke engleski je izdavač John Widet (Wolfe) prema nizozemskom primjerku tiskao letak o sisačkom boju pod naslovom *A true discourse vvher in set down the wonder full mercy of God, shewed towards the Christians, on the two and twenty June. 1593 against the Turke, before Syssek in Croatia*. I u tom letku, koji se čuva British Library, a s postojanjem kojega dosada hrvatska znanstvena javnost nije bila upoznata vrlo su vjerodostojno opisani događaji i glavni sudionici bitke. Takvim i sličnim letcima naglašava se veličanstvena pobjeda kršćanske vojske nad Osmanlijama, ali i to da je pobjeda izvojevana uz Božju pomoć.

Važnost Sisačke bitke i njezinih posljedica ubrzo su uočili i onodobni povjesničari pa su ti događaji uključeni u brojne povijesne sinteze. Tako je, primjerice, Ortelius Hieronymus u svojoj povijesti Gornje i Donje Ugarske, te Sedmogradske od 1395. do 1607. godine, objavljenoj 1620. godine, razmjerno detaljno opisao tijek i posljedice bitke. Štoviše, u svome znamenitom djelu o povijesti Kranjske (*Des hochlöblichen Herzogthums Krain Topographisch-historische Beschreibung fünffzehends Buch*) tiskanom u Ljubljani 1689. godine, Johann Weichard Valvasor ne samo da je opisao bitku, nego se u njegovoj knjizi nalazi poznati bakropis *Carnioliae Victoria ab Hassan Basha gloriosissime Reportata 22. Junij 1593* s vrlo detaljnim prikazom bitke.

Valvasor je naveo da je bakropis nastao prema velikim slikama koje su izrađene neposredno nakon bitke, a u njegovo su se vrijeme nalazile u Ljubljani (jedna u prvostolnoj

Slika 2. Letak o sisačkom boju engleskog izdavača John Wideta / *Leaflet of Sisak fight that publish English publisher John Wideta*

Slika 3. Bakropis s prikazom Sisačke bitke iz knjige Johanna Weicharda Valvasora (izvor: www.wikipedia.org) / *Etching with the presentation of Sisak battle in the book of Johann Weichard Valvasor*

crkvi, a druga u kući pokrajinskog vijeća). Na žalost niti jedna od njih do danas nije sačuvana.

Da bi se dao odgovor na pitanje zašto su Osmanlije čekali gotovo tri i pol desetljeća s napadima na sisačku utvrdu, potrebno je naglasiti da tri opsade Siska treba promatrati u svjetlu organizacije obrane Hrvatske na rijeci Kupi u drugoj polovici 16. stoljeća. Stoga je cilj ovoga rada ukratko prikazati obranu hrvatskih zemalja nakon pada srednjovjekovnog Bosanskog Kraljevstva 1463. godine, potom objasniti proces formiranja linije obrane na Kupi u drugoj polovici 16. stoljeća te kontekstualizirati gradnju i ulogu Sisačke utvrde u drugoj polovici 16. stoljeća. Štoviše, potrebno je objasniti promjenu osmanske osvajačke strategije u zadnjem desetljeću 16. stoljeća te opisati tijek i posljedice treće opsade Siska 22. lipnja 1593. i konačno naglasiti posljedice Vašvarskog mira 1606. godine

2. Osmanska ugroza i osvajanja hrvatskih zemalja od pada Bosanskoga kraljevstva 1463. do sredine 16. stoljeća • *Ottoman threat and conquests of Croatian of countries since the fall of the Bosnian Kingdom in 1463 until the mid-16th century*

Iako su već ubrzo nakon pada srednjovjekovnoga Bosanskoga Kraljevstva u osmanske ruke 1463. godine, tj. u ranu jesen iste godine, zabilježene osmanske provale kroz Krbavu i Liku sve do Senja, ipak je brza reakcija ugarsko-hrvatskoga kralja Matijaša Korvina i osnivanje Jajačke banovine na neko vrijeme spriječilo osmanske provale na područja srednjovjekovne Slavonije. Naime, niz utvrđenih gradova i tvrdo Jajce na neko je vrijeme spriječilo izravne osmanske upade u dolinu Sane do Une te su njihovi napadi tada poglavito bili usmjereni prema srednjovjekovnoj Hrvatskoj, tj. Krbavi i Lici. Tako su već 1468. godine zabilježene velike razorne osmanske provale na posjede kneza Stjepana Frankapana, a posebice je stradao kraj oko Modruša.

No, već od sredine sedamdesetih godina 15. stoljeća učestale su osmanske provale kroz dolinu rijeke Sane prema Uni i dalje u Slavoniju. Tako je, primjerice Ahmet paša 1475. godine provalio preko Une do Zrina, kojega je neuspješno opsjeo. Za odmazdu je opustošio tamošnje posjede knezova Zrinskih. Upravo su pounski posjedi knezova Zrinskih u idućim desetljećima bili česta meta osmanskih pustošenja. Stoga ne čudi da se upravo na tom području odigrala zakomplicirala dvodnevna bitka kod broda Zrinskoga (29. i 30. listopada 1483. godine) u kojoj je ban Matijaš Gereb porazio veliku osmansku vojsku koja je sa sobom vodila veliki plijen. Bitka se vjerojatno odigrala na sutoku Sane u Unu, na mjestu na kojemu je kasnije izgrađen Novi (danas Bosanski Novi).

U tom i drugim okršajima hrvatska je vojska uglavnom dočekivala Osmanlije na njihovu povratku iz pljačkaških pohoda po sjeverozapadnoj Hrvatskoj, Kranjskoj i Štajerskoj. No, smrt kralja Matijaša Korvina 6. travnja 1490. označila je prekretnicu u odnosu snaga. Naime, nestankom jakoga vladara postupno je nestala organizirana obrana

granica od Osmanlija te je obrana uglavnom svedena na plemstvo (Frankapani, Zrinski, Blagajski) koje je snosilo gotovo sav trošak obrane Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva. To je bilo posebice teško uzme li se u obzir tadašnja osmanska ratna taktika »spaljene zemlje«. Naime, Osmanlije su pustošili krajeve oko tvrdih gradova, uglavnom ih ne napadajući. Vremenom bi zbog nesigurnosti okolno stanovništvo napustilo svoje domove i pobjeglo u sigurnije krajeve. Bez okolnoga stanovništva, koje ih je opskrbljivalo hranom i ljudstvom, utvrđeni gradovi nisu se mogli braniti. Stoga su bili potrebni veliki naponi dobro organizirane središnje vlasti, ali ona u takvu obliku nije postojala.

Jedna od najpoznatijih epizoda protuosmanskih ratova koje je uzrokovala znatne promjene i duboko se usjekla u kolektivno pamćenje hrvatskog naroda svakao je znamenita bitka na Krbavskom polju. U toj bitci, koja se odigrala na polju podno srednjovjekovne utvrde Udbine, 9. rujna 1493., osmanske snage predvođene Hadum Jakub pašom teško su porazile hrvatsku vojsku pod zapovjedništvom bana Derenčina. Uzroke teškoga hrvatskoga poraza na Krbavskom polju godine 1493. ponajviše treba tražiti u katastrofalnom izboru ratne taktike da se Osmanlije dočeka na otvorenom polju, a ne u klancima i zasjedi koju je nudila sama priroda te i u činjenici da je hrvatska vojska većinom bila sastavljena od slabo pokretne pješadije. Štoviše, pobjedi osmanske vojske svakako je pogodovala činjenica da su njihove čete većinom bile sastavljene od prokušanih ratnika, potom da je osmanska vojska bila brojnija u konjaništvu, te u taktički dobrom potezu Jakub paše koji je poslao dio svojih konjanika da hrvatskoj vojsci priđu s leđa i u presudnom je trenutku iznenade napadom.

Uz opću nesigurnost, možda je najveća negativna posljedica Krbavske bitke gubitak vodećih članova hrvatskih plemićkih obitelji. Ipak nakon bitke nisu slijedili znatniji teritorijalni gubitci, čemu su svakako pogodovale određene okolnosti. U prvom redu je to bila činjenica da su tadašnji ratni planovi Osmanlijskoga Carstva bili okrenuti osvajanju na sjeverozapad, prema srednjoj Europi, ali preko širokih ravnica Podunavlja i Panonske nizine. Štoviše, uspješni je vojskovođa i pobjednik na Krbavskom polju, Hadum Jakub paša, za nagradu, premješten u Rumeliju, što je svakako utjecalo na daljnji tok osmanskih ratova i osvajanja Hrvatske

Nakon potpisivanja novog mira 1495. između ugarsko-hrvatskog kralja Vladislava II. (1490.-1516.) i Osmanlija situacija na granici u idućih je nekoliko godina bila razmjerno mirna. No, početkom 1500. formira se mletačko-ugarski-papinski savez protiv Osmanlija te su već u već u studenom iste godine započeli sukobi. Ubrzo se u rat uključila i slavonska i hrvatska vlastela, u prvom redu knezovi Zrinski, Frankapani i Karlovići-Kurjakovići. Mir je potpisan 22. veljače 1503., a na snagu je stupio 20. kolovoza iste godine te je primirje na granici trajalo idućih sedam godina. Iako je mirom iz 1503. godine Jajce ostalo u kršćanskim rukama, Osmanlije su zadržale važne gradove u Bosni koje su osvojili. Između ostalih u osmanskim rukama našli su se gradovi Ključ i Kamengrad u dolini rijeke Sane. Ta su se dva grada kao »klin zabila u hrvatski teritorij« te su razdvajali Jajačku banovinu od linije obrane u Hrvatskoj (Krbava – Bihać – dolina Une). Štoviše, ta su dva grada u idućem razdoblju postala polazišne točke za prodore kroz dolinu rijeke Sane prema Uni i dalje.

Tako su već 1513. godine Osmanlije ponovno opustošili krajeve između Une i Kupe te su pri tome opsjeli i važnu utvrdu Brinje. Nakon povratka ih je u bitci kod Dubice teško porazio ban Petar Berislavić. Upravo je on tih godina uspješno organizirao obranu granice Hrvatskoga Kraljevstva, kombinirajući danonoćno bdijenje i povremene upade u osmanska područja. Štoviše, u tri je navrata (1515., 1518. i 1519.) prodro kroz osmanski teritorij do opkoljenog Jajca, pruživši mu pomoć u hrani, ljudstvu i municiji.

Znamenita Mohačka bitka (29. kolovoza 1526.) u kojoj su osmanske snage predvođene samim sultanom Sulejmanom Veličanstvenim, teško porazile ugarsko-hrvatsku vojsku, ne predstavlja samo propast srednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva nego i konačan pad Jajca. Naime, građanski rat koji je ubrzo započeo između pristaša Ivana Zapolje i Ferdinanda I. Habsburgovaca onemogućio je bilo kakvu organiziranu obranu i pružanje pomoći okruženom Jajcu. Stoga ne čudi da je već na samom početku iduće 1527. godine taj strateški važan grad pao u osmanske ruke. Štoviše, do sredine 1528. godine Osmanlije su osvojili Krbavu i Liku, kao i čitavu istočnu Slavoniju do današnjega Slavenskog Broda.

Godine 1536. započeo je novi rat u kojemu su Osmanlije uglavnom pustošile Slavoniju i u kojemu su osvojili brojne tvrde gradove, uključujući i čitavu Požešku dolinu. Štoviše, 1537. napušten je i tvrdi grad Blagaj na Sani, čime je izgubljena posljednja utvrda pred dolinom rijeke Une. Kada je zbog nespretnosti i neorganiziranosti obrane u osmanske ruke pala i Dubica (20. travnja 1538.), najveći grad donjeg Pounja, a i obližnji Jasenovac, obrana Pounja počela se raspadati, a stanovništvo tih krajeva masovno je započelo napuštati svoje domove. Nakon pada Dubice obrana donjega toka rijeke Une uglavnom je pala na leđa nemoćnih knezova Zrinskih, i malobrojnih kraljevih snaga na tom području. Glavni organizator obrane srednjeg i donjeg Pounja četrdesetih godina 16. stoljeća bio je knez Nikola Zrinski koji je u od kralja Ferdinanda I. tražio pomoć i uvjeravao ga da su njegove utvrde »poput ispruženoga štita pred cijelim Kraljevstvom Hrvatske«. No, Zrinskima je ubrzo postalo jasno da se neće moći održati u Pounju pa i to da za tu neravnopravnu borbu neće moći dobiti od kralja potrebnu pomoć. Zrinski su, dakle, tada bili spremni i na povlačenje, ali oni to ipak nikada nisu učinili.

Izrazito slaba i neorganizirana obrana mogla je odolijevati samo do prvog idućeg ozbiljnijeg osmanskog napada. I uistinu, već sredinom šestog desetljeća raspala se obrana srednjeg Pounja. Naime, zbog slabe pripremljenosti obrane i izdaje Pankracija Luthalera, zapovjednika kraljevske posade u Kostajnici, taj važan grad pao je u osmanske ruke 27. srpnja 1556.. Štoviše, istoga mjeseca Osmanlije su ušli u nebranjeni Novi na Uni i osvojili to strateški važno mjesto na ušću Sane u Unu. Naime, padom Kostajnice mala vojna posada napustila je i obližnji Novi pa je Osmanlijama bio otvoren put preko Zrinske gore u dolinu rijeka Gline i Kupe te dalje prema Turopolju i Zagrebu. Tako je zabilježeno da su te iste 1556. godine osmanske snage opustošili Turopolje. Vrlo vjerojatno upravo one iste osmanske snage koje su nešto ranije osvojile Kostajnicu forsirale su rijeku Kupu i nastavile svoj pljačkaški pohod u Turopolje

Zanimljivo je uočiti da je u godini pada Kostajnice i Novoga u osmanske ruke završena izgradnja sisačkog kaštela. To je renesansni kaštel trokutastoga tlocrta s tri kruž-

Slika 4. Sisačka utvrda danas / *Fortrees Sisak today* (izvor: www.wikipedia.org)

ne branič kule, izgrađen na poluotoku u blizinu ušća Kupe u Savu. Bilo je to mjesto na kojemu su ranije Osmanlije prelazili Kupu, a izgradnjom novoga kaštela zatvoren im je taj prolaz. Kao što je rečeno, izgradnja sisačkoga kaštela započela je u kolovozu 1544. kada je Zagrebački kaptol u suglasju s banom Nikolom Zrinskim donio odluku o početku gradnje nove sisačke utvrde. Kaptol će biti glavni investitor, a financijski je izgradnju pomagalo i hrvatsko plemstvo. Bio je to najveći graditeljski pothvat toga vremena. Prošlo je vrijeme srednjovjekovnih viteških nadmetanja na otvorenom bojnopolju te je bilo potrebno obranu osloniti na nove, mnogo veće i bolje utvrđene obrambene kaštele i tvrđave, branjene većim brojem vojnih posada i naoružane jednakim oružjem kakvim ih je mogao napadati neprijatelj. I uistinu, sisački kaštel građen je da bude dovoljno prostran za veću vojnu posadu i dovoljno čvrst da bi mogao odolijevati opsadi sve snažnijeg vatrenog oružja. Štoviše, u isto vrijeme Zagrebački kaptol je izgradio i nekoliko manjih utvrda južno od Siska kao njegovo predziđe. Bile su to utvrde Klimna gora (Klinac), Peci kula i Čuntić kula.

Sredinom 16. stoljeća postalo je jasno da se linija obrane na rijeci Uni ne može održati i da je potrebno izgraditi novi sustav obrane na rijeci Kupi. Za to se najzdušnije zalagao kapetan Ivan Lenković koji je 1563. obišao teren i upoznao se sa situacijom na širokom prostoru protuosmanske obrane od Trsata i Modruša preko Bihaća i Stjeničnjaka do Siska. Odmah je podnio izvještaj kralju Ferdinandu I. o stanju obrane protiv Osmanlija. Lenković je predložio napuštanje nekih starih utvrda te izgradnju niza manjih utvrda (čardaka) uz rijeku Kupu, očekujući uskoro potpuni slom obrane na rijeci Uni. Dobro je znao da će Osmanlije krećući se u manjim formacijama i izbjegavajući jaku obrambenu točku, tj. sisački kaštel prodirati preko Kupe. Stoga je predložio izgradnju niza manjih utvrda uz Kupu sa stalnim i dobro opremljenim posadama, čime bi se Osmanlijama pot-

puno onemogućilo prijelaz preko Kupe. Na žalost, Lenkovićev prijedlog sustava obrane nije u potpunosti prihvaćen, no ipak je odlučeno obnoviti utvrdu Letovanić, kao jednu od važnijih utvrda između Siska i budućega Karlovca.

Kada je 1565. godine u osmanske ruke pala Krupa na Uni, najvažnija utvrda na srednjem toku rijeke Une, ubrzo su Osmanlije zauzeli i Otoku (1565.) i Stijenu (1566.) te se obrana Hrvatskoga Kraljevstva padom čvrstih gradova Ostrošca i Cazina 1576. godine, te padom Zrinskog Gvozdanskoga 1578. godine, protuosmanska linija obrane na Uni praktično se raspala. Ta činjenica potaknula je odluku Sabora austrijskih staleža u Bruck an der Muru (1578.) da se prihvati izgradnja posljednje obrambene crte na rijeci Kupi, tj. da se uz rijeku Kupu izgradi niz manjih utvrda i čardaka između postojećih jakih utvrda u Sisku, Letovaniću, Pokupskom. Štoviše, prihvaćeno je da se izgradi nova utvrda u Karlovcu.

Izgradnja je karlovačke tvrđave uglavnom dovršena do 1579. godine. To je suvremena utvrda zvijezdastoga tlocrta, koja je branjena čvrstim bastionima i opkopima. Smještena je na sutoku Kupe, Dobre, Mrežnice i Korane, tj. na mestu kuda su Osmanlije prolazili na svojim pohodima u Kranjsku, Štajersku i Korušku. Stoga nije čudno da su austrijski staleži bili živo zainteresirani za izgradnju utvrde upravo na tom mjestu. Upravo su oni najvećim dijelom financirali izgradnju Karlovca i održavanje njegove posade. Ipak, tijekom osamdesetih godina 16. stoljeća stanovništvo od Kupe do Save i Zagreba jako je trpjelo od osmanskih pustošenja zbog poroznosti još neizgrađene linije manjih utvrda na rijeci Kupi.

3. Osmanske opsade Siska 1591. i 1592. godine • *Ottoman siege of Sisak in 1591 and 1592 years*

Do početka 1590. godine izgrađene su moderne i obnovljene stare kamene utvrde u Pokupskom, Letovaniću, Brestu i Drenčini, čime je zatvoren prolaz manjim osmanskim snagama preko rijeke Kupe. S druge strane, kašteli u Sisku i Karlovcu onemogućavali su prolazak većih osmanskim jedincima. Takva situacija na terenu zahtijevala je promjenu osmanske strategije prodora manjim vojnim formacijama preko rijeke Kupe u dubinu hrvatskoga teritorija. Naime, Osmanlije više nisu mogli zaobilaziti Sisak i Karlovac te Kupu prelaziti na manjim gazovima te je stoga im je bilo prijeko potrebno osvojiti Sisak ili Karlovac. Hasan-paši Predojeviću činilo se da će osvajanje Siska biti lakši poduhvat jer je to ipak bila nešto starija utvrda koja je, između ostalog, izgrađena po modelima starije renesansne fortifikacijske arhitekture, a da bi teže bilo osvojiti karlovačku zvijezdu.

Iako je potkraj 1590. godine između kralja Rudolfa II. Habsburgovca i osmanskoga sultana Murata III. potpisano primirje na osam godina, već su početkom iduće godine izbile napetosti na liniji razgraničenja osmanskih i hrvatskih snaga. Okupivši veliku vojsku u Banjoj Luci, poveo je Hasan-paša svoje postrojbe prema Sisku, koji je opsjeo 1. kolovoza 1591. godine. Grad su s odredom od 300 vojnika hrabro branili kanonici Nikola Mikac i Stjepan Kovačić. Sam napad trajao je od 6. do 8. kolovoza 1591.. Osmanska opsada sisačkoga kaštela bila je neuspješna i trajala je vrlo kratko zato što Hasan-paša nije

bio spreman za ozbiljni topnički napad na čvrste i dobro branjene zidine sisačkoga kaštela. Štoviše, sisačka je utvrda imala široku pozadinu koja joj je mogla pružiti potporu u obrani. Isto tako, u zadnji je čas grad od pada spasio hrvatski ban Petar Erdödy brzim prodorom i razbijanjem osmanskih snaga.

Ne mireći se s porazom, Hasan-paša Predojević i iduće 1592. godine krenuo je u novi pohod da bi zauzeo Siska. Nakon poraza iz prethodne opsade Hasan-paši postalo je jasno da bi prelazak preko Kupe većih vojnih formacija Osmanlija trebalo čvrsto uporište na desnoj osmanskoj strani rijeke Kupe kao protuteža hrvatskom Sisku. Tako je 12. travnja 1592. godine počeo graditi veliku drvenu utvrdu blizu ušća Petrinjčice u Kupu. Tri dana potom predala se i posada u Hrastovici, čime je napušten i zadnji hrvatski obrambeni položaji na desnoj obale rijeke Kupe, a sama utvrda Petrinja izgrađena je u rekordnom roku do 2. svibnja 1592..

Štoviše, prije novog napada na Sisak Hasan-paša je odlučio svojim snagama osigurati zaleđe. Nakon što je u proljeće 1592. osvojio stari hrvatski kraljevski grad Bihać i važne utvrde Izačići Sokolac, a hrvatske su snage napustile Drežnik i Tržac, čime je zauvijek nestala obrana na Uni. Druga Sisačka bitka započela je 23. srpnja 1592., a grad je ponovno branio kanonik Nikola Mikac zajedno s Blažom Đurakom i Matijom Fintićem. Uvidjevši da su Hrvati odlučni braniti grad, Hasan-paša je započeo topovsku paljbu po gradskim zidinama, koja je trajala do 29. srpnja. Unatoč danonoćnom bombardiranju čvrstih zidina Sisak, zidine su izdržale pa su se Osmanlije povukli u Petrinju. Tako se, ne ostvarivši svoj cilj – zauzimanje Siska – poraženi Hasan-paša vratio se u Bosnu zarekavši se da neće mirovati dok ga ne osvoji.

4. Sisačka bitka 22. lipnja 1593. godine •

The battle near Sisak on June 22, 1593

Pomno planirajući novi napad na Sisak, počeo je Hasan-paša napadati i pljačkati po Turropolju, nastojeći na taj način oslabiti veze Siska sa zaleđem, ali i odvratiti pozornost bana Tome Erdödyja i krajiških zapovjednika od Siska. Tomu je pogotovo trebao poslužiti osmanski prepad na područje između Kerestince, Jastrebarskog i Samobora. Prikupio je Hasan-paša veliku vojsku iz cijele Bosne i Hercegovine te iz okupirane Slavonije, koju su predvodili sandžak-begovi iz Zvorničkoga, Hercegovačkoga, Kliškoga, Ličkoga, Cerničkoga i Požeškoga sandžaka. Osmansku su vojsku činili najistaknutiji vojskovođe koji su svoje najbolje godine života proveli ratujući protiv Hrvata.

Sredinom svibnja 1593. Osmanlije su došle i do Kupe i bez mnogo napora zauzeli Drenčinu, utvrdu u blizini Siska smještenu uzvodno rijekom Kupom. Potom je Hasan-paša zapovijedio da se izgradi pontonski most preko Kupe nizvodno od ušća Odre u Kupu, što mu je omogućilo da nesmetano drži u opsadi sisačku utvrdu s jedne i druge strane Kupe. Dana 14. svibnja 1593. utaborila se osmanska vojska uokolo sisačke utvrde, uz Kupu i na okolnim uzvisinama njezine desne obale prije njezina utoka u Savu. Preko Kupe, na otoku, Hasan-paša je naredio da se podignu pješčani nasipi na koje je smjestio svoje topove, koji su već istoga dana počeli tući po čvrstim sisačkim zidinama.

Slika 5.
Događaji prije
Sisačke bitke
1593. / Events
before the Sisak
battle in 1593

U tvrdu je ponovno branila posada od 300 vojnika kojima su zapovijedali iskusni sisački branitelji, zagrebački kanonici Matija Fintić i Blaž Đurak, koji je poginuo u prvim danima osmanskoga topničkog napada. Shvativši da je glavni cilj osmanskoga pohoda ponovno Sisak, a ne Samobor ili Jastrebarsko, zaputile su se hrvatsko-krajiške postrojbe u pomoć ugroženom Sisku. Vrhovnim zapovjednikom te vojske umjesto austrijskoga nadvojvode imenovan je general Ruprecht von Eggenberg, ali bili su tu i zapovjednik Slavonske krajine Stjepan Graswien, potom zapovjednik Karlovačke krajine Andrija Auersperg te hrvatski ban Toma Erdödy. Posebnu četu od 500 njemačkih konjanika vodio je Melchior Rödern. Kršćanska se vojska brzo zaputila prema Sisku, gdje se pojavila 22. lipnja 1593..

Saznavši od svojih izvidnika o dolasku kršćanske vojske, Hasan-paša je zapovijedio da se njegove najbolje postrojbe preko pontonskog mosta prebace iz osmanskoga logora na desnoj obali Kupe i ondje, na vrhu kupskoga zavoja, između Odre i Save dočekaju kršćansku vojsku. U zaleđu osmanskih postrojbi ostao je most preko Kupe, koji im je bio veza s logorom. Takav je položaj mogao odabrati samo vojskovođa koji je bio uvjeren u pobjedu i koji se pouzdao u brojnost svoje vojske. Naime, iako se povijesni izvori oko toga ne slažu, osmanska je vojska mogla brojiti oko 20 000 vojnika, a hrvatsko-njemačka vojska mogla imati najviše 5000 vojnika. Hasan-paša je računao da će se sisačka posada predati kad on porazi novopridošlu kršćansku vojsku.

Sisačka je bitka započela oko jedan sat poslijepodne, a svi se izvještaji slažu da nije dugo trajala. Najprije su hrvatske čete pod zapovjedništvom bana Tome Erdödyja napale lijevo krilo osmanske vojske uz Odru, koje su činili iskusni janjičari. Žestoki udar Hrvata nije zbudio osmanske ratnike koji su uzvratili napadom na hrvatske postrojbe, ostav-

Slika 6. Tijek Sisačke bitke 1593
/ Run of the Sisak battle 1593

ljajući tako glavninu osmanske vojske ugroženom. Uočivši priliku, general Auersperg je naložio opći udar Štajeraca i Kranjaca na središnjicu osmanske vojske. Osmanlije su se počele povlačiti prema mostu preko Kupe, ali ih je ondje čekalo neugodno iznenađenje. Naime, karlovački strijelci nešto ranije zauzeli most i odsjekli Osmanlijama odstupnicu. Kršćanske su snage iskoristile nered u osmanskim redovima na najbolji način, tjerajući Osmanlije da nađu spas preplivavajući rijeku Kupu, kojoj su obale poprilično strme. Većina ih se u njoj utopila, a tek su rijetki spas pronašli na drugoj obali. Uvidjevši rasulo osmanske vojske, sisačka je posada prodrla iz grada i s leđa napala zbunjene Osmanlije, unoseći potpun nered u njihovu vojsku.

Ubrzo se posve očekivana pobjeda pretvorila za Hasan-pašu u neizbježiv poraz, u kojem je i on sam izgubio glavu. Uzroke katastrofalnom porazu osmanske vojske u bitki kod Siska treba tražiti ponajprije u samouvjerenosti Hasan-paše Predojevića, koji je za predstojeću bitku odabrao sužen teren između vrha kupskoga zavoja i rijeke Save na kojemu nije mogao razviti svoju znatno brojniju vojsku i doći do presudne prednosti kojom je mogao odlučiti pobjednika bitke.

Iako su već tada mogle osvojiti osmansku Petrinju, kršćanske su snage u tome oklijevale, što je pružilo priliku Osmanlijama da se pregrupiraju. Pošto se opsada Petrinje pokazala neuspješnom, kršćanske su se snage povukle, ostavljajući i Sisak u vrlo nepovoljnom položaju. Već potkraj ljeta iste godine, 23. kolovoza, Osmanlije su ponovno opsjele Sisak, koji su tada branili zagrebački kanonik Andrija Fabricije i Gašpar Granje. Uzaludno očekujući pomoć, branitelji Siska konačno su popustili i 30. kolovoza 1593. godine predali Osmanlijama grad. Andrija Fabricije je zarobljen, dok je Gašparu Granji odrubljena glava.

Brzopleto napuštanje obrane Siska u kolovozu 1593. posljedica je straha od znatno brojnije osmanske vojske, za koju su vjerovali da neće ponoviti iste taktičke pogreške iz lipanjske bitke. Pad Siska potaknuo je novi rat između Habsburške Monarhije i Osmanskoga Carstva, koji će završiti tek 1606. godine Žitvanskim mirom.

5. Zaključak • Conclusion

Mirom potpisanom u Žitvi 11. studenoga 1606. godine završen je rat između Habsburške Monarhije i Osmanskoga Carstva. Bio je to prvi rat tih suparnika koji je zaključen ravnotežom snaga – *status quo*. Za hrvatsku povijest važno je naglasiti da je tim mirom učvršćena granica južno od Kupe te da su prestali česti upadi Osmanlije u krajeve preko Kupe. Te okolnosti pogodovale su mirnijem životu i prestanku iseljavanja Hrvata u zapadnu Ugarsku, tj. u današnje Gradišće (Burgenland).

U zaključku se, kao odgovor na postavljeno uvodno pitanje zašto su Osmanlije više od tri desetljeća izbjegavale napasti sisački kaštel, tj. zašto su značajniji osmanski napadi na sisački kaštel započeli tek početkom zadnjega desetljeća 16. stoljeća, iako je njegova gradnja dovršena već 1556. godine, može kazati da je tome uzrok bio realna situacija na terenu. Naime, uzevši u obzir osmansku taktiku stalnih prodora i pljačke neprijateljskoga teritorija te da sve do početka zadnjega desetljeća 16. stoljeća nije bila izgrađena linija manjih i većih utvrda uz rijeku Kupu, osmanskim snagama jednostavno nije bilo prijeko potrebno osvajanje jedne od dviju snažnih utvrda Siska i Karlovca, izgrađenih na ključnim mjestima prelaska rijeke Kupe. No, nakon odluke austrijskih staleža na Saboru u Bruck an der Muru 1578. godine o izgradnji protuosmanske linije obrane na rijeci Kupi, do njezine konačne izgradnje do početka zadnjega desetljeća 16. stoljeća, situacija se duboko promijenila te je bila prijeko potrebna promjena osmanske ratne strategije. Od toga trenutka Osmanlije su svakako trebale osvojiti ili Karlovac ili Sisak. Sisak je očito Hasan paši Predojeviću očito djelovao kao lakši cilj. Stoga ne čudi da je Hasan paša već 1591. godine odlučio osvojiti Sisak.

6. Izvori i literatura • Bibliography

- ADAMČEK, JOSIP i KAMPUŠ, IVAN 1976. Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV. i XVI. stoljeću, Zagreb.
- GRGIN, BORISLAV 1997. Hrvatski velikaši u desetljećima pred Krbavsku bitku“, Krbavska bitka i njezine posljedice, Zagreb, str. 37.–47.
- GRUBER, DANE 1879. Borba Hrvata sa Turci: od pada Sigeta do mira *Žitva*-Doroškoga, Zagreb.
- HIERONYMUS, ORTELIUS, 1602. Chronologia oder Historische Beschreibung aller Kriegsempörungen und Belagerungen in Ungarn auch in Sibenbürgen von 1395, Nürnberg.
- JURKOVIĆ, IVAN, 2003. Klasifikacija hrvatskih raseljenika za trajanja osmanske ugroze (od 1463. do 1593.)“, Migracijske i etničke teme, vol. 19, Zagreb, str. 147.–174.
- JURKOVIĆ, IVAN, 2005. Šesnaestostoljetna hrvatska raseljenička kriza i moderna sociološka terminologija, Društvena istraživanja, vol. 14, Zagreb, str. 759.–782.
- JURKOVIĆ, IVAN, 2005. Socijalni status i prisilni raseljenici podrijetlom iz hrvatskih plemićkih obitelji u zemljama njihovih doseoba za trajanja osmanske ugroze“, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, vol. 23, Zagreb, str. 63.–85.
- JURKOVIĆ, IVAN 2006. Osmanska ugroza, plemeniti raseljenici i hrvatski identitet“, Povijesni prilozi, vol. 25, Zagreb, str. 39.–69.
- KEKEZ, HRVOJE, 2009. Bernardin Frankapan i Krbavska bitka : je li spasio sebe i malobrojne ili je pobijegao iz boja?, Modruški zbornik, vol. 3, Modruš, str. 65.–101.

- KEKEZ, HRVOJE, 2013. Knezovi Blagajski i tvrđi grad Blagaj nakon osnutka Jajačke banovine 1464. godine“, Stjepan Tomašević (1461.–1463.) – slom srednjovjekovnog Bosanskog Kraljevstva. Zbornik radova sa Znanstvenog skupa održanog 11. i 12. studenoga 2011. godine u Jajcu, Zagreb-Sarajevo, str. 151.–177.
- KOLANOVIĆ, JOSIP (UR.), 1993. Sisak u obrani od Turaka. Izbor građe 1543–1597., Zagreb
- KRUHEK, MILAN, 1994. Rat za opstojnost Hrvatskog kraljevstva na kupskoj granici. Borbe za kaptolski kaštel u Sisku i druge utvrde na Kupi 1591.–1595. godine, Sisačka bitka 1593., Zagreb-Sisak, str. 33.–65.
- KRUHEK, MILAN, 1995. Krajiške utvrde i obrana Hrvatskog Kraljevstva tijekom 16. stoljeća, Zagreb,
- LASZOWSKI, EMILIJ (ur.), 1914. Habsburški spomenici Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije (dalje: HS), sv. 1, 2 i 3, Zagreb, 1916. i 1917.
- LOPAŠIĆ, RADOŠLAV (ur.), 1884., 1885. i 1889. Spomenici Hrvatske krajine, knj. 1, 2 i 3, Zagreb.
- LUKINOVIĆ, ANDRIJA, 1994. Zagrebački kaptol i obrana Siska («Capitulim antemurale posu- it»), *Sisačka bitka 1593.*, Zagreb-Sisak, str. 67.–74.
- LJUBIĆ, ŠIME (UR.), 1908. Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium. Scriptores, vol. 5, Zagreb.
- MAŽURAN, IVO, 1998. HRVATI I OSMANSKO CARSTVO, ZAGREB.
- NAZOR, ANTRE, 1994. O broju vojnika kršćanske vojske u sisačkoj bici 22. lipnja 1593., *Sisačka bitka 1593.*, Zagreb-Sisak, str. 93.–108.
- PELC, MILAN, 1994. Vijest-senzacija-propaganda: predstavljanje povijenog događaja u doba ranog novoga vijeka na primjeru bitke kod Siska, Sisačka bitka 1593., Zagreb-Sisak, str. 163.–186.
- PERJÉS, GÉZA, 1989. The fall of the medieval Kingdom of Hungary: Mohács 1526–Buda 1541, War and Society in East Central Europe, vol. 26, Boulder, str. 171.–272.
- ŠERCER, MAJA, 1994. Vojna oprema i naoružanje u vrijeme bojeva kod Siska 1591–1593“, *Sisačka bitka 1593.*, Zagreb-Sisak, str. 243–254.
- ŠIŠIĆ, FERDO (ur.), 1912. i 1915. Acta comitialia Regni Croatiae Dalmatiae Slavoniae. Hrvatski saborski spisi (dalje: HSS), vol. 1 i 23, Zagreb.
- ŠIŠIĆ, FERDO, 1927. Izbor Ferdinanda I. hrvatskim kraljem. O četiristotoj obljetnici“, Starohrvatska prosvjeta: arheološko-historijski časopis, Nova serija I, Zagreb–Knin, str. 15.–44.
- THALLÓCZY, LAJOS-BARABÁS, SAMU (ur.), *A Blagay-csalad okleveltara. Codex diplomaticus comitum de Blagay*, Budimpešta, 1897.
- THALLÓCZY, LJUDEVIT, 1916. Povijest (banovine, grada i varoši) Jajca 1450.–1527, Zagreb.
- VALVASOR, JOHANN WEICHARD, 1689. Des hochlöblichen Herzogthums Krain Topographisch-historische Beschreibung fünfzehends Buch, Ljubljana.
- WIDET (WOLFE), JOHN, 1593. *A true discourse vvhether in set down the wonder full mercy of God, shewed towards the Christians, on the two and twenty June. 1593 against the Turke, before Syssek in Croatia*, London.

Adresa autora:

Doc. dr. sc. Hrvoje Kekez

Hrvatsko katoličko sveučilište

Odjel za povijest

Ilica 242, 10000 Zagreb

Društvene vijesti

Social News

Ivo pl. Durbešić

Urednik

Društvena priznanja • *Social recognition*

Među naše posebno društveno zaslužne članove ove godine pridružio se još jedan.

Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića odlikovan je maestro Josip degl. Ivellio, za osobite i višegodišnje zasluge za kulturu, plesnu i glazbenu umjetnost, čuvanje, njegovanje i širenje autentičnih izričaja hrvatskih narodnih plesova, običaja i glazbe te za njezino promicanje u Republici Hrvatskoj i u svijetu.

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Ivo Josipović i Josip degl. Ivellio.
Čestitamo slavadobitniku!

CILANE Meeting

Zagreb, City Hall, Ulica sv. Ćirila i Metoda 5

17th October 2015 at 09.00 am

Agenda

1. Introduction

Word from the Coordinator
Introduction and welcoming
Signing of the CILANE attendance book – circulation
of the organigramme for corrections

2. Minutes of the meeting in Paris

Modifications – approval

3. Finances

Report of the Treasurer

4. Sous Commission of admissions

Report by the Chairman Mr. Michael Sayer: Spain, Poland, Russia

5. Web site

Presentation and discussion with Mr. Philippe de Séjournet

6. Genealogical almanacs – presentation by Mr. Michael Sayer

7. Statistics of European Nobility

Presentation by the Coordinator

8. Exchanges of the young (*Jugendaustausch*) – report by Mme de Sury

9. CILANE – Badge

10. Other questions

- Japanese Nobility Association Kasumi Kaikan
- Yearbook of International Organizations
- Membership application of the Association of Unintroduced Nobility in Sweden
- Other questions

11. Meetings in 2016

Date for the spring meeting in Paris, location for the autumn meeting

12. Report of the young

Predavanje u Koriji – Vojvodina Srbija – apel za spas rimokatoličke crkve • *Lecture in Korija – Vojvodina, Srbija – appeal for the salvation of the Roman Catholic Church*

Naseljavanje Hrvata u Srednji Banat i osvrt na Radojevo (Klariju) • *The settling of Croats in Central Banat with reference to Radojevo (Klarija)*

U Lovачkom domu sela Radojeva, koji je smješten u jednoj staroj adaptiranoj zgradi u *Orvatskom sokaku*, održao sam predavanje o naslovnoj temi 6. prosinca 2014. Predavanju su prisustvovali podtajnik Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice Mato M. M. Groznica, direktor Novinsko izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“ Ivan Karan sa suprugom, potpredsjednik Općine Nova Crnja Bicok, predsjednik mjesne zajednice Radojeva Branko Pavlisan, mjesni župnik (koji je bio i suorganizator) Tibor Kiralj, mjesni pravoslavni svećenik, direktor škole u Radojevu te Hrvati podrijetlom iz okolice Radojeva i iz samoga mjesta. Događaj je profesionalno popratila ekipa iz TV Novog Sada. Pripremila je kratak ali odličan prilog za gledatelje na hrvatskom jeziku u ponedjeljak 8. prosinca 2014. Za TV Novi Sad dao sam i intervju u kojem sam istaknuo da sam član i dužnosnik Hrvatskoga plemićkoga zbora te osobito naglasio vrijednosti koje promoviramo u skladu s našim Statutom i etičkim kodeksom.

Prisutne sam pozdravio i poželio im dobrodošlicu. Zatim se na dobrodošlici zahvalio i nazočnima obratio Mato Groznica. Pozdravio je skup i upozorio na važnost međusobnog upoznavanja i njegovanja multikulturalnosti kao najveće tekovine vojvođanskih vrijednosti.

Predavanje u Lovачkom domu u Radojevu / *Lecture in Hunters home in Radojevo*

Zatim sam upoznao prisutne s povijesnim okolnostima prije i za vrijeme preseljenja Hrvata u Banat. Prikazao sam granice dokle je doprlo Osmanlijsko Carstvo na zapad. Linija razgraničenja bila je na rijeci Kupi i tamo su bile i mnoge brojne utvrde. U jednoj od njih, u Gvozdanskom, bio je časnik daleki predak jedne od obitelji Hrvata u Banatu Urban Pozojević. Georgius Pozojević bio je jedan od preživjelih kapetana i u Sigetu, pored Nikole Šubića Zrinskoga. Georgius Pozojević za pretrpljene muke i ratne zasluge dobio je plemićku titulu od cara Rudolfa II. Domicil obitelji Pozojević bio je u Topuskom. Kada je Marija Terezija obrazovala Vojnu krajinu, oduzeti su posjedi tamošnjih plemića u Pokupskom, Turopolju i na Banovini.

Nakon pobjede austrijske carske vojske pod komandom princa Eugena Savojskog u bitci kod Sente, osvajanja Beograda i dr., zaključen je mir u Srijemskim Karlovcima kojim je Austrija dobila veliki teritorij sjeverno od Save i Dunava do u današnju Rumunjsku. Svi ti krajevi bili su pusti i praktički nenaseljeni. Banat je prvo vrijeme bio izravno po upravom Bečkoga dvora. U zamjenu za prije oduzete teritorije za Vojnu krajinu Zagrebačka biskupija dobila je mnogostruko veće posjede Biled i Modos u Banatu u novoosvojenim krajevima. I tako je došlo do preseljenja Hrvata u Srednji Banat u sela: Boka, Neuzina, Klarija (Radojevo) i Keča (danas Rumunjska) i to 1801. Radojevo se prvi put spominje daleke 1334. kao Peterda, potom kao Klarija od 1768., a kao Radojevo od 1947. U vrijeme preseljenja okolina je bila močvarna te su Hrvati donirali za reguliranje starog korita rijeke Begej ne male dijelove svog novog posjeda. Močvara je pretvorena u vrlo plodnu ravnica. Tu su doseljeni Hrvati imali svoju općinu i školu. Dobrovoljnim priložima i uz pomoć grofa Andrije Čekonjića (Endre Csekonics) sazidali su 1930. crkvu u gotskom stilu, posvećenu zaštitniku vinogradara Sv. Urbanu. Ukidanjem kmetstva, opada i moć i važnost ovdašnjih plemića Hrvata i počinje raseljavanje. Tako danas u selu žive još samo malobrojni Hrvati.

Ovo moje predavanje imalo je za cilj da se lokalnu i širu vlast upozori na loše stanje katoličke crkve u Radojevu, koja se urušava. Predavanje je praćeno s velikom pažnjom i ocijenjeno je kao vrlo interesantno i poticajno u tome da se pokrenu konkretne akcije ne bili se sačuvao ovaj povijesni spomenik.

Nakon predavanja lovci i njihov predsjednik Dragan Lazić donirali su skup s izvrsnim lovačkim srnećim paprikašem i paprikašem od divlje svinje – ne zna se koji je bio ukusniji.

Potom smo obišli katoličku crkvu. Utvrdilo se dosta žalosno stanje. Vlada je svuda po zidovima, oko oltara je ulegnuće u podu itd. Obišli smo i katoličko groblje gdje postoje vrlo lijepi stari mramorni spomenici, poneki, na žalost, urušeni od vandala.

Na kraju ovoga skupa dogovoreno je da će svatko u sklopu svojih mogućnosti učiniti sve da se provede ova plemenita namjera te da se spasi crkva od daljeg propadanja.

Primarijus dr. med. Gaja Pozojević
Zrenjanin, Vojvodina – Srbija
Vojvode Mišića 49
gaja.pozojevic@gmail.com

Tiskane knjige naših članova • *Our members printed two books*

Dva naša člana od prošle Sjednice VPV napisala su knjige:

Akademik **Nikola Kallay de Nagy-Kallo** napisao je knjigu *Kronika roda Kallay de Nagy-Kallo* i predstavio ju je 2014. O toj knjizi održao je i predavanje u našim prostorijama u Teslovoj 13/1 krajem 2014.. Autor je započeo s radom na *Kronici* još 1992.

Knjiga ima dva sveska i ukupno dvije tisuće i tri stotina stranica. To je vrlo detaljna povijest roda od rodonačelnika Ubula iz sredine 13. stoljeća i njegovih potomaka koji su bili važni ratnici, magistri na dvorovima i župani u Mađarskoj. Imali su posjede u sjeveroistočnoj Mađarskoj. Uz detaljno rodoslovlje do današnjih dana s grananjem obitelji na mađarsku i hrvatsku granu opisane su i sve srodne porodice. Knjiga je ilustrirana većim brojem slika, a podatci u knjizi argumentirani su dokumentima i brojnom literaturom

Autor i njegovo djelo na predavanju o djelu u studenom 2014. / *Author and his work on the lecture about his work in November 2014.*

Još jedan naš član ove se godine upisao među autore knjiga. To je **Mile pl. Vučetić**. Napisao je knjigu *Lipice u Brinjskom kraju*, kao svoja sjećanja ali i opise narodnoga života u doba prije, za vrijeme Drugog svjetskog rata i poslije njega. Autor je svjedokom toga života od davne 1926. godine. Knjiga opisuje prvo zemljopisni položaj i smještaj Lipica, zatim povijesni pregled pa gospodarstvo i poslove koje su Lipičani obavljali, obradu zemlje, prijevozna sredstva, prehranu, narodne nošnje, obuču, školu, crkve itd. Osobito je dojmljivo poglavlje o poginulim Lipičanima.

Na sastanku članstva darovao je jednu knjigu za Knjižnicu Hrvatskog plemićkog zbora, još po jednu knjigu Dorothei Murković pl. Puškarić i Ivi pl. Durbešiću.

Čestitke autorima!

Autor uručuje jedan primjerak knjige Dorothei Murković pl. Puškarić / *The author handed a copy of the book to Dorothea Murković pl. Puškarić*

In memoriam

Na žalost, svake godine napuste nas dva do tri člana. Povodom dvadesete obljetnice prisjetit ćemo se s pietetom svih naših članova koji su nas u tom razdoblju napustili.

1. Marko pl. Vrkljan, 1997.
2. Antun degl' Ivellio, 1999., Dubrovnik
3. Branimir pl. Kurelec, 1999., Zagreb, Mirogoj
4. Zvonimir pl. Puškarić, 1999., Zagreb, Mirogoj
5. August pl. Tartaglia, 2000., Zagreb, Mirogoj
6. Nikola pl. Cindro 2001., Split, Lovrinac
7. Antun pl. Celio-Cega, 2003., Zagreb, Mirogoj
8. Vladimir pl. Maleković, 2003., Brdovec
9. Ivan Janko pl. Pažić, 2003., Sv. Ivan Zelina
10. Ivan pl. Alaupović, 2004., Sarajevo
11. Josip pl. Cindro, 2005., Ljubljana
12. Mladen pl. Durbešić, 2006., Zagreb, Mirogoj
13. Milan pl. Pažić, 2007., Sv. Ivan Zelina
14. Igor pl. Borelli, 2007., Zadar
15. Marin pl. Zmajević, 2007., Zagreb, Krematorij
16. Miho pl. Tartaglia, 2007., Split
17. Dionisios pl. Sdrinias, 2008., Atena
18. Marjan Kallay de Nagy Kallo, 2009., Zagreb, Mirogoj
19. Renata pl. Jelačić Buzinski, 2009., Zagreb
20. Damir pl. Tončić, 2010., Split
21. Michael pl. Bona, 2010., Dubrovnik
22. Tonko Tabain 2010. Korčula, Vela Luka
23. Vesna pl. Draganić Vrus, 2010., Opatija
24. Petar pl. Baturić, 2010., Zadar
25. Sergije pl. Zergollern, 2010., Zagreb, Krematorij
26. Andrija pl. Bartholovich, 2010., Sarajevo
27. Pedro pl. Kuscich, 2010., San Antonio
28. Miroslav pl. Ivanišević, 2011., Samobor
29. Franjo (Frane) pl. Mladineo, 2011., Split
30. Mike pl. Vucelić, 2012., USA
31. Vladimir pl. Alaupović, 2012., Sarajevo
32. Velimir pl. Valjak, 2012., Jastrebarsko
33. Jadranka pl. Vusio, 2013., Zadar
34. Ludwig pl. Raizner, 2014., Bern
35. Tereza pl. Kačić-Bartulović, 2014., Split
36. Marijo pl. Festetić, 2014., Osijek
37. Milivoj pl. Grisogono, 2014., Split

Od prošle Sjednice VPV još su preminuli: **Eduard pl. Tartaglia** dugogodišnji sportski novinar, i predsjednik Nadzornog odbora HPZ, mr. sc. **Aleksandar pl. Aranicki** profesor engleskog jezika i jedan od prvih senatora HPZ te akademik **Nikola Kallay de Nagy Kallo** jedan od pokretača plemićke udruge u Hrvatskoj.

Zahvala donatorima i sponzorima

LASER*plus*

SPLITSKO-DALMATINSKA
ŽUPANIJA

PBZ CARD

KONČAR

